

Ж.Б. Жансаитова

КІШІ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИАГНОСТИКАСЫ

**ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРЫ БІЛІМ, ҒЫЛЫМ
ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛИГІ**

**ШЫРШЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКА
УНИВЕРСИТЕТИ**

Ж.Б.Жансаитова

**КИШИ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАР
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИАГНОСТИКАСЫ**

Ташкент
«Sarbon LLS»
2024

УДК 373;37.015.3

КБК 74.10;74.3

Ж 25

Ж.Б. Жансаитова. КИШИ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИАГНОСТИКАСЫ. – Т.: "Sarbon LLS", 2024. 156 б.

Пікір білдірушілер:

Мамадалиев Камолидин - педагогика ғылымдарының докторы.

Караев Самариддин - педагогика ғылымдарының докторы.

Бүлоққұралымектепжасынадейінгібалаларменбастауыш (бастауыш сынып жасындағы) оқушыларға мектеп жасының ерекшеліктерін ескере отырып, жүйеленген және қолдануға ыңғайлы диагностикалық әдістер жиынтығы берілген. Оқу құралында ұсынылған әдістердің толық сипаттамасы берілген. Олардың көмегімен 5-11 жас аралығындағы балаларды зерттеп, салыстырмалы нәтижелерге қол жеткізуге болады.

Оқу құралы мектепке дейінгі тәрбие, мектепке дейінгі тәрбие психологиясы мен педагогикасы, дефектология, бастауыш білім беру, мектепке дейінгі және бастауыш білім берудегі дене шынықтыру және спорт, мектепке дейінгі және бастауыш білім берудегі шет тілі (ағылшын тілі), бастауыш сынып оқушыларына арналған. Мұғалімдер, мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының тәрбиешілері, тәрбиешілердің көмекшілері және сынып жетекшілері. Оқу құралы мектеп жасына дейінгі және кіші мектеп жасындағы балалардың ата-аналарына да пайдалы болады.

УДК 373;37.015.3

КБК 74.10;74.3

(60110500-Бастауыш білім беру, 60111900-Мектепке дейінгі және бастауыш білім берудегі дене шынықтыру және спорт, 60112600-Мектепке дейінгі және бастауыш білім берудегі шет тілі (ағылшын тілі), 60110200-мектепке дейінгі тәрбие, 60110300-Мектепке дейінгі білім берудің психологиясы мен педагогикасы, 6110400-Дефектология саласындағы (іс-әрекет түрлері бойынша) студенттерге арналған оқу құралы).

CHIRCHIQ

AXBOROT KUTUBXONA MARKAZI

Кіріспе

Баланың жеке басының дамуы, оның қазіргі уақытта Өзбекстанда жүзеге асырылып жатқан жалпы білім беруді модернизациялаудағы қабілеттері мен бейімділіктері, жалпы білім беретін мектептің бірінші сыныбына қадам басқан сәттен бастап оның шығармашылық әлеуетін жер бетіне шығару міндеттері анықталды. Сондықтан қазіргі бастауыш сынып мұғалімі кәмететке толмаған баланың жеке ерекшеліктерін білу негізінде оқытуды, дамытуды және тәрбиелеуді жүзеге асыруы, оқушының үнемі өзгеру процесін басқаруы және оның дамуының шыңына көтерілуін қамтамасыз етуі қажет, тұлғаны қалыптастыру мәселелерін ғылыми негізде шешетін ғылыми-педагогикалық ізденісті жүзеге асырады. Мемлекеттік жоғары білім стандартының талаптарына сүйене отырып, "бастауыш сынып мұғалімі" біліктілігіне сәйкес келетін кәсіби қызметтің типтік міндеттерінің қатарына мұғалімнің білім беру нәтижелерін бағалаудың заманауи құралдарын міндетті түрде қолдануы, ұйымдастыру нәтижелерді, білім мен тәрбиені бақылау, оқуға деген ынтаны қалыптастыру үшін балаларды тәрбиелеу мен дамытуда оқушыға бағытталған тәсілді шебер қолдану қажеттілігін сезіну қажет. Ғылыми-әдістемелік қызмет саласында қазіргі бастауыш сынып мұғалімі ғылыми-әдістемелік жұмыстарды орындауға міндетті; педагогикалық шеберлігін шыңдау мақсатында өзін-өзі талдау және өзін-өзі бағалауды жүзеге асыру. Педагогикалық диагностика көптеген жолдармен практикалық кәсіби-педагогикалық қызметте осы мәселелерді сәтті шешуге мүмкіндік береді.

Бастауыш сыныптардың тәжірибесін талдау көрсеткендей, іс жүзінде педагогикалық диагностика кәсіби-педагогикалық іс-әрекеттің міндетті құрамдас бөлігі ретінде әлі қабылданбаған, ал мұғалімдердің көпшілігі негізінен өздерінің түйсігі мен тәжірибесіне

сүйене отырып, оқу процесін ұйымдастырады. Бұл балалардың үстірт біліміне, педагогикалық қарым-қатынастың орташалығына, мұғалімдердің балаларды тәрбиелеуде, дамытуда және тәрбиелеуде қолданатын әдістерін стандарттауға әкеледі. Сондай-ақ, бастауыш сынып мұғалімдерінің оқу процесінде педагогикалық диагностиканы қолдануға деген көзқарасын зерттеу көрсеткендей, тәжірибелі бастауыш сынып мұғалімдері мектеп жасына дейінгі оқушылардың білім алуы мен меңгеруін бақылауды жеткілікті деп санайды..

Педагогикалық диагностика кез-келген оқу процесінде болады, мұғалім мен оқушының сабақтағы өзара әрекеттесуінен бастап білім беру жүйесін басқаруға дейін. Бүгінгі күні педагогикалық диагностика бірте-бірте мұғалімнің кәсіби қызметінің ажырамас бөлігіне айналып келе жатқаны анық және түсінікті болып қала береді, ал мектептерде бұл мүлдем қолданылмайды. Осыған байланысты университеттің бастауыш білім беру факультетінде білім мазмұнын жетілдіру мақсатында бастауыш білім берудің болашақ бағытында оқитын студенттерге осындай атаумен курс енгізілді.

Педагогикалық диагностика кәсіби пәндер аясында студенттердің диагностикалық құзіреттілігін қалыптастыруды қамтамасыз етуге арналған. Бәрімізге белгілі, құзыреттілік – бұл білім беру процесіне қатысушының білім алуға дайындығын алдын-ала анықтауға қойылатын талап (норма). Қазіргі уақытта мұғалімдер ең көп зерттейтін ұғымдар "мониторинг" және "диагностика" ұғымдары болып табылады, бірақ соңғылары мектеп психологының қызметімен көбірек байланысты. Қазіргі жаһандану дәуірінде эмоциялардың, мінездемелердің, психикалық процестердің және тұлғаның жай-күйін, негізінен мектепке дейінгі және жасөспірім кездерінде, электронды (кейде баспа қағазы) ресурстар арқылы зерттеудің көптеген әдістері бар. бастауыш сынып

оқушыларын зерттеу үшін диагностикалық әдістер жеткіліксіз екені анық.

Сондай-ақ, педагогикалық диагностиканың психологиялық диагностикадан айырмашылығы, мұғалімге оқу процесі мен оның құрамдас бөліктерінің сапасын жақсарту бойынша мәлімет алуға бағытталған деп болжайды. Педагогикалық диагностика педагогикалық іс-әрекетте оқушының жеке басын зерттеу және қалыптастыру құралы ретінде жүзеге асырылады. Демек, оның нәтижелері мұғалім-тәрбиеші мен сынып жетекшісін бір уақытта мектептегі тәрбие жұмысының тиімділігі оқушылардың жетілуіне қаншалықты ықпал ететіндігі тұрғысынан бағалайды. Сондықтан педагогикалық диагностиканы оқушының жеке басын зерттеу және қалыптастыру құралы ретінде қарастырған жөн.

Теориялық тәсілдерді зерттеу және педагогтардың іргелі еңбектерін талдау негізінде Б.П. Битинас, Н. К. Голубев, В. И. Загвязинский, О. Ю.Ефремов, А.И. Кочетова, В. Г. Максимова және басқалар диагностиканың маңызды негіздері мен принципті тәсілдерін анықтады.

Бірақ оқу процесін бақылау үшін тиісті диагностикалық бағдарламаларды, әдістер мен технологияларды қажет ететін мектеп оқушыларының даму процесін бақылау қажет.

Оқу іс-әрекеті бастауыш мектеп жасындағы балаларға тән. Ол оқушының танымдық процестерінің және оның бүкіл жеке саласының дамуындағы маңызды сапалық өзгерістерді анықтайды. Осы әдістемелік жүйені қолдану негізінде балалардың мектепте оқуға дайындығын, бастауыш сыныптарда оқыту процесінде олардың дамуын бағалауға болады. Бұл әдістер баланың бейімділігі мен қызығушылықтарын, оқушылардың оқу іс-әрекетінің негізгі мотивтерін, олардың мектепке және әртүрлі пәндерге қатынасын анықтауға мүмкіндік береді.

Мұнда ұсынылған диагностикалық әдістер жүйесі

бастауыш мектеп жасындағы мектеп оқушыларының оқу және оқу-танымдық қабілеттерінің деңгейін біртұтас түрде анықтауға арналған. Оқыту туралы түсінікті Л.И.Айдаровтың еңбегінде ашып берілген және баланың оқуға дайындығы ретінде анықталған.

Осы кешен аясында диагностикалық тұрғыдан келесілерді бағалау қажет:

- бастауыш сыныпта (кіші жаста) мектеп оқушыларын психологиялық даярлау және баланы мектепке бейімдеу;
- шағын мектеп оқушыларының жетекші қызметі. Оқу іс-әрекетін қалыптастыру және оның жеке құрылымдарының компоненттерін қалыптастыру;
- мінез-құлықтың рухани мотивациясы, өмірлік құндылықтарға қатынасы, мектеп оқушыларын тәрбиелеу;
- танымдық процестер: зейін, есте сақтау, қиял, ойлау.

Диагностикалық әдістердің әрқайсысына арналған материалдар келесі ретпен берілген:

- диагностикалық әдістің атауы (әдіс; - осы әдісті қолдана отырып зерттеудің мақсаты;
- арнайы нұсқаулар;
- қажетті диагностикалық материалды көрсете отырып, зерттеу жүргізу технологиясы;
- нәтижелерді бағалау және түсіндіру.

Диагностикалық оқытудың нәтижелері мұғалімді оқушының жеке басының интеллектуалдық және рухани-адамгершілік дамуы бойынша одан әрі жұмысын жүргізуге бағыттайды.

Осы оқу қолданбаға енгізілген әдістерді қолданған кезде оқушының жеке басының күрделі және көп қырлы екенін есте ұстаған жөн. Оны әртүрлі әдістер, диагностикалық бағдарламалар мен зерттеу әдістері бір-бірінен оқшауланбай, бір-бірімен тығыз байланыста және өзара әрекеттесу жағдайында қолданылған жағдайда зерттеу қажет.

I тарау. БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ДИАГНОСТИКАЛАУДА СУРЕТ САЛУ ЖӘНЕ ОЙЫН ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ

Жалпы ақпараттар

Бастауыш мектеп жасындағы мектеп оқушыларының, сондай-ақ мектеп жасына дейінгі балалардың диагностикасында сурет салу және ойын элементтерін қамтитын әдістер кеңінен қолданылады. Мұндай әдістер балаға ойын жағдайында таңдау жасауға мүмкіндік береді. Мысалы, "мен қандай қасиетпен қуанамын (атасы, әжесі, әкесі, шешесі) және қандай жамандықтармен ренжітемін?" ойын-бұған мысал бола алады. Балаларға адамның бет-әлпетінің екі контуры (күлімсіреп, қабағын түйіп) және әртүрлі өмірлік оқиғаларды бейнелейтін баяндау суреттерінің жиынтығы ұсынылады: бала тостағанды сындырады, мысықты құйрығынан тартады, құрбысын ұрады, анасының сөмкесін көтереді, қолында гүл, әжесіне дәрі-дәрмек береді, аяқ киімін тазалайды, қоқыс шығарады, төсек жинайды. Бір сөзбен айтқанда ол қызыққанды болады. Егер анасы (атасы, әжесі, әкесі) бұл қимылды ұнататын болса, онда балаға күлімсіреген жүздің суретін көрсету керек, егер ол ұнамаса – қабағын түйген суретті көрсету қажет.

Сурет салу тесттерін қолдану зерттелетін адамның идеяларын, ұмтылыстарын, тәжірибелерін, сезімдерін жер бетіне шығару принципіне негізделген. Оқырман еріксіз, кейде саналы түрде оған деген көзқарасын осы немесе басқа объектіні салу арқылы білдіреді. Сурет-бұл суреттерде кодталған хабарламаның бір түрі. Тәрбиешінің, психологтың, мұғалімнің міндеті-баланың суретін ашу, оған не айтып жатқанын түсіну. Басқа проективті сынақтар сияқты, сурет салу әдістері де өте ақпараттылыққа ие: олар көп нәрсені ашуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, оларды орындау оңай, аз уақытты алады, қарындаштар

мен қағаздан басқа арнайы материалдарды қажет етпейді. Сондай-ақ, сурет салу әдістерінің қосымша артықшылығы-олардың табиғилығы, адам әрекетінің қарапайымдылығының түрлеріне жақындығы. Барлығы дерлік сурет салуда белгілі бір тәжірибеге ие болады. Бұл әрекет балаларға ең жақын және қарапайым, сондықтан сурет салу әдістері балаларды диагностикалауда кеңінен қолданылады. Балаға сурет салуға арналған тест нұсқауларын түсіну оңай, ол үшін сөйлеуді дамытудың жоғары деңгейі талап етілмейді.

Сондай-ақ, суреттер кездейсоқ сөйлесуді бастаудың ыңғайлы тәсілі болып табылады. Басқа диагностикалық әдістерден айырмашылығы, сурет салу әдістері диагностикалық құндылығын жоғалтпай, бірнеше рет және қалауыңыз бойынша орындалуы мүмкін. Қорытындылай келе, сызбаның жеке ерекшеліктеріне сүйенбей, оларды бір-бірімен байланыстырмай және бөлек алмай-ақ бағалау маңызды. Шолу салыстырмалы түрде сенімді, егер оны тек бір таңба ғана емес, сонымен қатар сызбаларда кездесетін кемінде екі немесе үш таңба қолдаса. Сурет салуды бастамас бұрын, әр тестке арналған нұсқаулық өзгертулерсіз және толықтыруларсыз сөзбе-сөз қайталануы керек. Сызбаның соңында олар қол жеткізілген нәтижеге қарамастан дұрыс бағалануы керек. Содан кейін алынған суретті оқырманмен талқылау өте пайдалы. Талқылауға ұсынылған кейбір сұрақтар әдістердің сипаттамаларында келтірілген. Келесі әңгіме рәсімделмеген бастапқы нұсқаулықтан айырмашылығы, ол еркін түрде жүргізілуі керек. Сондай-ақ, қойылған сұрақтар мен толықтыруларды өзгертуге болады.

Л.Венгер, Г. И. Вергелестің жұмысы-іс жүзінде өзін жақсы дәлелдеген бірнеше сурет салу әдістерінің жинағы келтірілген. Олар мұғалімге сурет салу арқылы отбасы мүшелері мен сынып қауымдастығы арасындағы қарым-қатынасты, отбасы мен мектептегі қарым-қатынас пен

тілдесім стилін көруге көмектеседі. Балалардың суреттері де ата-аналарға өздері мен балаларының арасындағы қарым-қатынасты үйренуге және жақсартуға, қарым-қатынастағы кедергілерді жоюға, баланы түсінуге көмектеседі. Мұнда сурет салу және ойын жаттығулары арқылы бала қоршаған әлемді және ересектерді қалай қабылдайтынын, отбасына және өзіне қалай қарайтынын айтып береді. Мысалы, оқырманға өз отбасын салу ұсынылады. Олар ештеңе істеуге мәжбүр емес: ол "Қалаған нәрсені бояу" деп аталады.

Сурет аяқталғаннан кейін отбасы мүшелері туралы кейбір мәліметтерді нақтылауға болады:

- 1) отбасы мүшелері қалай орналасады;
- 2) олар бір-бірінен қаншалықты алыс орналасқан;
- 3) отбасының барлық мүшелерінің арасында баланың орналасқан жері қандай;
- 4) бала кімнен отбасын құра бастады және ол кіммен аяқталды;
- 5) кім жоғары, кім төмен;
- 6) кім үлкен, кім кішкентай;
- 7) кім қандай түстермен боялған.

Сызбаны декодтау кезінде нені білуге болады (кодтарды ашу)?

1. Суретте отбасы мүшелерінің болмауы баланың отбасындағы жайсыздығын мойындау болып табылады.

2. Суретте сурет салып жатқан суретшінің өзінің жоқтығы оның және оның отбасы мүшелерінің арасындағы жанжалды көрсетеді.

3. Суретте тек суретшінің өзі болу-жалғыздықтың, отбасылық проблеманың, жайсыздықтың белгісі.

4. Суретте кез келген бейтаныс адамның болуы баланың отбасылық қарым-қатынасты жақсартуды армандайтынының белгісі.

5. Оның өзі әкесі мен шешесінің қасында тұруы оның отбасындағы жайлылығының белгісі.

6. Отбасы мүшесінің бір-біріне жақындығы-бұл отбасылық қатынастардағы сүйіспеншілік пен қайғы.

Ата-аналар мен мұғалімдер балалардың суреттерімен таныс, "баланы не мазалайтынын қалай анықтауға болады?", "Балалар бізді және біздің қарым-қатынасымызды қалай қабылдайды?", "Біз өзімізді және балаларымызды қалай көреміз?", "Отбасындағы жасырын жанжалды қалай ашуға болады?" осылайша олар сұрақтарға жауап таба алады.

Сондай-ақ, бастауыш сынып оқушыларының диагностикасында М.Лучердің модификацияланған сынағы, А.Лутошкин, А. Эткиндтің түс қатынастары сынағы (PMT) қолданылуы мүмкін. Бұл әдістерді қолдану өзінің және басқалардың арасындағы қарым-қатынастың вербалды емес компоненттерінің маңызды қасиеттері олармен түс туралы негізде көрініс табады деген болжамнан туындайды.

PMT көмегімен алынған мәліметтер пайдалы және оларды мұғалім жеке, топтық және отбасылық түзету жұмыстарына бағыттау үшін тікелей пайдалана алады. Мектепті, ғылымдарды және сыныптастарымен қарым-қатынасты зерттеуге байланысты сурет салу және түсті-ассоциативті әдістер осы нұсқаулықтың тиісті бөлімдерінде сипатталған. Мұнда біз олардың кейбірін тізіп, тест - сызбаларына егжей-тегжейлі тоқталамыз. Сурет салу тестілері-бұл өзіңіз туралы жаңа нәрсені білуге және көңіл көтеруге мүмкіндік қана емес, сонымен қатар демалуға және жағымсыз эмоциялардан арылуға мүмкіндік береді.

Үйрену әдістері

"Бұл суреттерде не жетіспейді?" әдісі

"Өнер" әдісі

"Соңына дейін шеңбер сызу" әдісі

"Жағымсыз" әдісі

"Түсті социометрия" әдісі

"Толық кескіндер" проективті әдісі

"Валленберг сынағы" проективті әдісі

"Адам суреті" тесті (Ф. Гудинафтың негізінде К. Максовер жасаған)

"Маска" тесті (Т.Д.Мартиновская).

"Өз мінезіңді сыз" тесті

"Мектеп имиджі" тесті (А. И. Баркан)

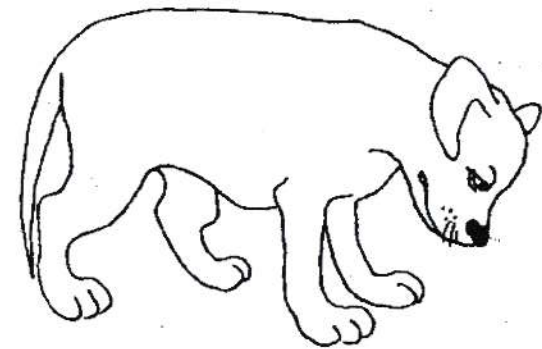
"Мектепте маған не ұнайды" тақырыбында сурет салу

"Сөйлейтін сурет" тесті (З.Королева).

Торренстің "Бейнелерді аяқта" шығармашылық тесті

"Итке жәрдем бер" сызба-тесті

Мақсаты: мұқтаж адамдарға жанашырлық таныту және көмек көрсету қабілетін анықтау.

Нұсқаулық: "Бұл суретте басы мен құйрығы ілулі тұрған ит бейнеленген. Оның көңілін көтеру үшін бірдеңе жеткіліксіз екені анық, бірақ нақты не? Итке оның көңіл-күйін көтеретін барлық нәрсені жақындат. Практикалық себептер сізді тоқтатуға жол бермеңіз: бұл итке жарамайды, бұл да қажет емес. Қалағанның бәрін сал".

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру. Бұл тест адамдарға жанашырлық танытуды білетініңізді, мұқтаж адамға көмектесе алатыныңызды түсінуге көмектеседі.

Егер ит қасына басқа жануарды тартса, бұл адамды тыңдау, оның сөйлеуіне мүмкіндік беру, оның ауырсынуын білдіру қабілетін ең маңызды көмек ретінде қарастыратынын білдіреді. Әрқашан қиналған досына жаны ашиды, ақыл-кеңесімен көмектеседі.

Егер тартылған жануар итке қарағанда үлкенірек(дөңгелек) болса, бұл балаға тән тәкаппарлықты көрсетеді. Ол адамға көмектесуден бас тартпайды, бірақ оның ақымақтығы мен алысты көре алмағаны үшін оны кінәламайды. Оның жанашырлығы ілімдер мен жазбалармен өтеді.

Егер баланың жануары иттен кіші болса, ол ешқандай ақылға қонымды көмек көрсете алмады. Әрине, сіздің жанашырлығыңыз шынайы болады, бірақ пайдасыз болады.

Егер бала иттің қасына адамды салса, бұл оның салқыны мен немқұрайлылығын көрсетеді. Ол басқа адамдардың проблемалары мен тәжірибелеріне төмен көзқараспен қарайды, оларды жат, қажетсіз мәселе ретінде қабылдайды.

Иттің қасына көрпе немесе төсек жапқышын салу қиыншылыққа тап болған адамның әрқашан паналанып, жылынаатынын көрсетеді. Ол жауапкершіліктен қорықпайды және үнемі өз сөзінен асып түседі. Достар кез келген жағдайда көмекке сене алады.

Жаға, галстук, тұмсық – қиындыққа тап болған адамға қамқорлық жасағысы келмейтіндігінің белгісі. Басқа адамдардың проблемалары оның өмірін қиындатпауы керек және адам өзінің жеке жұмысы деп санайтын қиын жағдайдан шығуға көмектесуі керек. Ол бере алатын жалғыз көмек-бұл ақша, және ол да бір рет, әрине, қайтару шартымен.

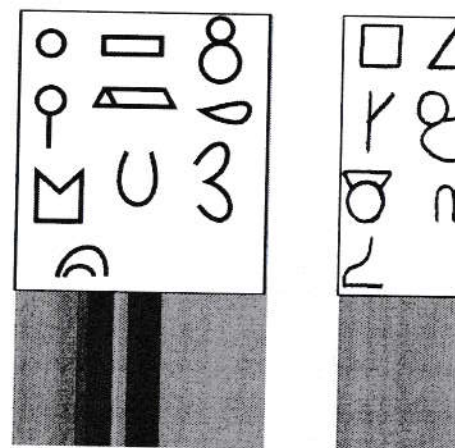
Иттің қасына қойылған тағам (сүйек, ыдыс) қиын жағдайға тап болған адамға, тіпті баладан бұл туралы сұрамаса да, міндетті түрде көмектеседі. Бала басқалардың

қайғы-қасіретіне қарай алмайды, әсіресе адамға көмектесу үшін не істеу керектігін біледі. Рас, кейде оның араласуы тиімсіз болады. Алайда, ол мұны көмектеспегеннен гөрі жақсы деп санайды.

Иттің айналасы неғұрлым көп болса, соғұрлым жақсы. Көрсетілген көмек әртүрлі болуы мүмкін.

"Эльф үшін үй" тест-сурет

Мақсаты: әлемге және айналадағы адамдарға деген көзқарасты ашу.

Нұсқаулық: "Сіздің алдыңызда орман ландшафты және үйге мұқтаж кішкентай Эльф тұр. Сіздің міндетіңіз оған қарапайым - үй салыңыз!".

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру. Ең алдымен, Эльф үшін үйді қайда салатыныңызды қараңыз. Орынды таңдау өте маңызды, ол адамдарға қалай қарайтыныңызды, оларға сенетініңізде немесе сенбейтініңізді көрсетеді.

Егер сіз құс үйі сияқты ағаш бұтағына үй салсаңыз, бұл сіздің әлемге ашық екендігіңіздің белгісі, табиғатыңыз бойынша сіз оптимистсіз және әлемде жаман адамдардан гөрі жақсы адамдар көп екеніне шын жүректен сенесіз.

Егер сіздің үйіңіз жіп сөмкесі сияқты бұтаққа ілініп тұрса, бұл сіздің қарым-қатынас жасауға дайын екеніңізді, адамдардың әдептілігіне деген сенімділігіңізді көрсетеді. Алайда, осының бәрімен сіз әлемде зұлымдық бар екенін және әлемде зұлым адамдар аз емес екенін түсінесіз. Сіздің ұстанымыңыз: сенім-бұл жақсы нәрсе, бірақ сіз оны сақтықпен жасай алмайсыз.

Егер сіз саңырауқұлақтардан Эльф үйін жасасаңыз, бұл сіздің сақтығыңыз туралы айтады, сіз ешқашан шытырман оқиғаға бармайсыз, достарыңыз аз, бірақ олар қосымша сынақтардан өткен нағыз достар. Егер саңырауқұлақ үйінде терезелер болмаса, бұл сіздің немқұрайлылығыңыздың белгісі, сіз шулы жерлерден жалғыздықты жақсы көресіз. Сіз әлемге қулық күтіп тұрғандай күдікпен қарайсыз. Егер терезелер болса, бұл адамдармен сөйлесуге қарсы емес екеніңізді білдіреді. Терезе неғұрлым үлкен болса, жаңа достар табу оңайырақ болады.

Өзен жағасындағы үй сіздің романтикаңыз бен сентименталдылығыңыз туралы айтады. Сіз әлемге ңызғылт көзілдірік арқылы қарайсыз, барлық адамдар сізге мейірімді және әдемі болып көрінеді, сіз қиялға батып, ең жақсы және жарқын нәрселерге сенесіз. Өкінішке орай, адамдар сізді жиі ренжітеді.

Егер сіз шалғынға үй салсаңыз, сіз өзіңізді практикалық және өзіне сенімді адаммын деп есептей аласыз, өмірден не күту керектігін білесіз және иллюзия жасамайсыз. Сіз қиындықтарды жеңіп, қорықпай өмір сүруді білесіз.

Егер сіз Эльфтің үстіне үй салсаңыз, бұл сіздің жасырынуыңыз бен оқшаулануыңыздың айқын белгісі. Мүмкін бұл сіздің табиғи қасиеттеріңіз емес, қандай да бір жағымсыз өмірлік тәжірибенің нәтижесінде алынған шығар. Бәлкім, бір кездері алданып, ренжіп, содан бері адамдарға сенуді тоқтатқан шығарсың. Алайда, егер кіреберіс жеткілікті кең болса және терезелер болса, бұл сіздің рухани қалпына келу жолында екеніңізді білдіреді.

"Баяндау суреттері" әдісі

Мақсаты: моральдық нормаларға эмоционалды қатынасты ашу.

Қолдану технологиясы. Оқырмандарға баяндау суреттері ұсынылады. Үстелдің бір жағында оқырман балалардың іс-әрекетін бейнелейтін, жағымды эмоциялар мен іс-әрекеттерді бағалайтын суреттерді, екінші жағында жағымсыз эмоциялар мен болып жатқан оқиғаларға теріс көзқарасты орналастыруы керек. Бұл ретте оқырман іс-әрекетті түсіндірмемен басқаруы керек.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру процесінде белгілі бір критерийлер бойынша келесі оқырмандарды ажыратуға болады:

- олардың таңдауын негіздеу (суреттерді дұрыс орналастыру);

- олар суреттерді дұрыс орналастырады, бірақ таңдаудың себебі нашар көрсетілген;

- олар суреттерді дұрыс орналастырады, бірақ себебін айта алмайды;

- суреттер орынсыз.

Түс (рең) қатынастарын тексеру тесті (ТҚТТ)

Мақсаты: баланың басқа маңызды адамдармен қарым-қатынасын ашу.

Нұсқаулық: "Сіз адамдармен ұғымдардың әрқайсысына сәйкес келетін түстерді таңдауыңыз керек. Таңдалған түстерді қайталауға болады. Олар сіздің адам туралы жеке қабылдауыңызға сәйкес таңдалуы керек".

Қолдану технологиясы. ТҚТТ келесі қадамдарды қамтиды:

1. Тақырып үшін маңызды тұлғалар мен ұғымдардың тізімі жасалады.

2. Оқырман алдында түстер ақ фонда кездейсоқ ретпен орналастырылады. Содан кейін субъектіден адамдардың әрқайсысына сәйкес келетін түстерді және олар үшін

қатардағы ұғымдарды таңдау сұралады. Сұрақтар туындаған кезде зерттеуші түстерді сыртқы түріне емес, адамдардың мінезіне қарай таңдау керектігін түсіндіреді.

Тесттің екі нұсқасы бар, олар түс ассоциациясын алу тәсілімен ерекшеленеді. ТҚТТ қысқа нұсқасында оқырман әр адамға немесе тұжырымдамаға сәйкес келетін бір түсті таңдауы қажет. Алайда, толық нұсқада оқырман барлық сегіз түсті жеке ерекшеліктеріне қарай сұрыптайды, "ең ұқсас – мосиден" "бір-біріне ұқсамайтын, үйлеспейтінге" дейін тәртіптеледі. ТҚТТ -нің қысқа нұсқасы жедел диагностикалық тапсырмаларға арналған, ал толық нұсқасы зерттеу мақсаттарына арналған.

3. Ассоциативті процедураны орындағаннан кейін оқырман көзге ұнамды және артықшылық реті бойынша ең "әдемі" және ең "ұсқынсыз", жағымсыз түстерге ие болады.

Тест нәтижелерін өңдеу және түсіндіру екі кезеңде жүзеге асырылады: (а) берілген тұжырымдамамен байланысты түстерді олардың орналасудағы орнына (деңгейіне) қарай қалауы бойынша сәйкестендіру. Егер түстер қандай да бір адаммен немесе тұжырымдамамен байланысты болса, бірінші орындарды өз қалауы бойынша ретімен иеленсе, онда субъект бұл адамға немесе тұжырымдамаға оң жауап береді, оны эмоционалды түрде қабылдайды, оған деген көзқарасына қанағаттанады. Керісінше, егер тұжырымдама немесе адам қалауы бойынша кестеде соңғы орындарды алатын түстермен байланысты болса, онда субъект оған теріс әсер етіп, оны эмоционалды түрде қабылдамайды.

1) тексерілген түсті тіркендіргіштерінің әрқайсысында белгілі және тұрақты эмоционалды мағынаға ие бар;

2) түстердің эмоционалды мағыналарын олармен байланысты триггерлерге беруде заңдылық бар. Бұл тестті қолдану, ең алдымен, қолданылатын түстердің эмоционалды мағыналарын зерттеуді қажет етеді. ТҚТТ

түстерінің әрқайсысының өзіндік, нақты анықталған эмоционалды және жеке мағынаға ие.

1) тексерілген түсті тіркендіргіштерінің әрқайсысында белгілі және тұрақты эмоционалды мағынаға ие;

2) түстердің эмоционалды мағыналарын олармен байланысты триггерлерге беруде заңдылық бар.

Бұл тестті қолдану, ең алдымен, қолданылатын түстердің эмоционалды мағыналарын зерттеуді қажет етеді. ТҚТТ түстерінің әрқайсысының өзіндік, нақты анықталған эмоционалды және жеке мағынаға ие.

ТҚТТ -ге кіретін түстердің жеке сипаттамалары:

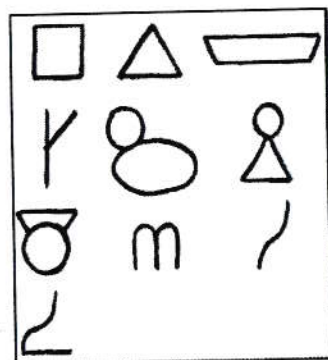
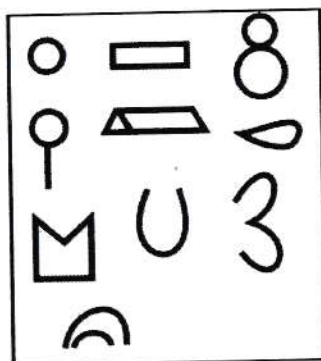
1. Көк: адал, әділ, мазасыз, адал.
2. Жасыл: қатыгез, тәуелсіз, мазасыз.
3. Қызыл: сезімтал, шешуші, жігерлі, шиеленісті, сезімтал, күшті, сүйкімді, белсенді.
4. Сары: сөйлейтін, жауапсыз, ашық, сыпайы, жігерлі, шиеленісті.
5. Күлгін: адал емес, шыншыл емес, өзімшіл, тәуелсіз.
6. Қоңыр: тілалғыш, қызғаншақ, ебедейсіз, әр-ұжданды, жайбарақат.
7. Қара: жағымсыз, үнсіз, қыңыр, өзімшіл, тәуелсіз, дұшпандық, адамгершілікке жатпайтын.
8. Сұр: шешімсіз, летаргиялық, босаңсыған, өзіне сенімсіз, тәуелсіз емес, әлсіз, летаргиялық.

"Суреттерді соңына дейін сызу" әдісі (О.Дьяченко әдісі)

Мақсаты: қиялдың даму деңгейін, өзіндік образдар жасау қабілетін анықтау.

Материал ретінде карталардың бір жиынтығы (ұсынылған екеуінің) пайдаланылады, олардың әрқайсысында анықталмаған пішіндегі бір сызба бар. Әр жиынтықта 10 сурет бар. Мұндай суреттердің екі бірдей жиынтығы әзірленген.

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI

Осы жиынтықтардың бірі бір сынақ кезінде ұсынылады, екіншісін екінші Сынақ кезінде немесе бір жылдан кейін пайдалануға болады.

Нұсқаулық. Тест алдында мұғалім балаға: "енді сіз сиқырлы суреттерді соңына дейін саласыз. Олар сиқырлы, өйткені әрбір фигураны сіз қалаған суретке айналатындай етіп бояуға болады".

Қолдану технологиясы. Балаға қарапайым қарындаш пен сурет картасы беріледі. Фигураны салып болған соң, ол одан: "Сенің бойыңда не қалыптасады?" деп сұрайды. Әрбір жауап жазылады.

Содан кейін қалған кескіндер тізбектей (бір уақытта) ұсынылады. Егер оқушы тапсырманы түсінбесе, мұғалім бірінші суретті толтырудың бірнеше нұсқасын көрсете алады (айталық).

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Әр бала үшін тапсырманың орындалу дәрежесін бағалау үшін ерекшелік коэффициенті есептеледі (қайталанбайтын суреттер саны). Кескінді аяқтау үшін бір элементке айналдырылған кескіндер бірдей болып саналады. Мысалы, теледидар экранында шаршы мен үшбұрыштың түрленуі қайталану болып табылады және бұл екі суретті де бала санамайды. Содан кейін олар зерттелетін топтың әрбір мүшесі салған бірдей фигура негізінде жасалған кескіндерді салыстырады.

Егер екі бала төртбұрышты теледидар экранына ұқсатса, онда бұл сызылған балалардың екі суреті де есепке алынбайды. Осылайша, ерекшелік коэффициенті баланың өзі және кейбір мектеп оқушылары қайталаған суреттер санына тең (берілген суретті пайдалану сипатына сәйкес). Бұдан шығатыны, 20-25 баланың нәтижелерін салыстыру жақсы нәтиже береді.

Фамилия, аты, жөні	Аяқтау үшін суреттер								
А.Авазов									
В.Саидова									
С.Ваитова									
Д.Гаипов									

Көлденеңінен аяқталатын кескіндер (суреттер) орналасқан. Ал вертикаль бойымен-сынып оқушыларының тегі, аты, инициалдары қойылады. Әр санның астына оқырманның қай суретті бергені жазылады. Қайталанатын кескіндердің атаулары көлденеңінен (бір оқырман үшін қайталанатын) және тігінен (әр түрлі оқырмандардағы бір сурет (сурет) үшін қайталанатын) жойылады. Әр баланың жойылмаған жауаптарының саны- K_{op} . Содан кейін әр топ үшін орташа K_{op} көрсетіледі (K_{op} -дың жеке мәндері жинақталып, балалар санына бөлінеді).

Тапсырманың орындалуы төмен деңгейде, яғни K_{op} тобы орташадан төмен болса, 2 немесе одан да көп балл, егер K_{op} тобы орташаға тең болса, 1 балл, ал K_{op} тобы жоғары дәрежеде болса, 2 немесе одан да көп балл беріледі.

Нәтижелерді сандық өңдеуден басқа, тапсырмаларды орындау деңгейлерін сапалы сипаттауға болады.

Төменгі деңгейде оқушылар тапсырманы іс жүзінде қабылдамайды: олар берілген кескіннің жанына өздері бірдеңе салады немесе ештеңе бермейтін суреттерді

салады (мысалы, өрнек).

Кейде бұл балалар (1-2 сурет үшін) берілген суретті пайдаланып оның схемалық түрін сала алады. Бұл жағдайда суреттер, әдетте, шаблондары бар схемалар болып табылады.

Орташа деңгейде балалар сызбаның көп бөлігін аяқтайды, бірақ барлық сызбалар схемалық, бөлшектерсіз. Әрқашан баланың өзі немесе топтың басқа балалары қайталайтын суреттер болады.

Жоғары деңгейде балалар схемалық, кейде егжей-тегжейлі, бірақ, әдетте, түпнұсқа суреттерді салады (баланың өзі немесе топтың басқа балалары қайталамайды). Аяқтауға ұсынылған кескіндер, әдетте, кескіннің орталық элементі болып табылады.

"Бір нәрсені сызу" әдісі (қиялды дамыту)

Мақсаты: баланың қиялының ерекшеліктерін ашу.

Қолдану технологиясы. Балаға қағаз парағы, фломастер немесе түрлі-түсті қарындаштар жиынтығы беріледі және оған әдеттен тыс нәрсені ойлап тауып, сурет салуды ұсынады. Тапсырманы орындауға 4 минут уақыт беріледі.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру. Суреттің сапасы келесі критерийлер бойынша бағаланады:

10 ұпай-бала белгіленген уақытта ерекше және ерекше бір нәрсені ойлап тауып, сурет салады, бұл керемет қиял, бай қиялға айқындық беретін образ болады. Сурет көрерменге керемет қондырғы қалдырады, оның кескіні мен бөлшектері мұқият өңделетін болады.

8-9 ұпай-бала өте ерекше, фантастикалық түрлі-түсті және эмоционалды нәрсені ойлап табады және салады, бірақ бұл сурет емес, мүлдем жаңа нәрсе болуы мүмкін. Бірақ сурет нашар орындалмаған.

5-7 ұпай-бала ұқсас нәрсені ойлап тауып, сурет салады. Бұл жаңа нәрсе емес, бірақ оның құрамында

шығармашылық қиялдың белгілі бір элементтері бар, көрерменге белгілі бір эмоционалды таасурот қалдырады. Сызбаның егжей-тегжейі орташа.

3-4 ұпай-бала өте қарапайым нәрсені, яғни қиялға бай емес және жақсы бөлшектері жоқ суретті салады.

0-2 ұпай-белгіленген уақытта бала ештеңе ойлап таба алмайды және тек қана сызықтар сызады.

Осы бағалау негізінде баланың қиялының ерекшеліктері мен даму деңгейі туралы қорытынды жасалады:

10 балл - өте жоғары;

8-9 балл - жоғары;

5-7 балл-орташа;

3-4 балл-төмен;

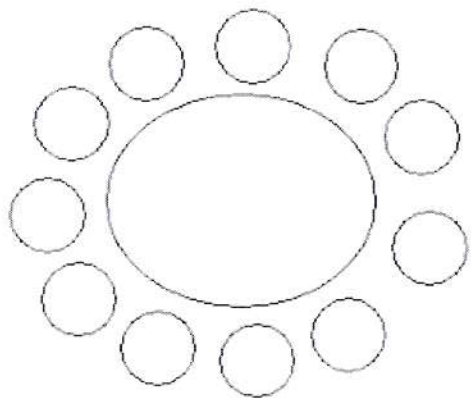
0-2 балл-өте төмен.

"Туған күн" әдісі (М.Панфилова методологиясы)

Мақсаты: балалар мен ересектер арасындағы қарым-қатынасты зерттеу.

Қолдану технологиясы. Бұл әдіс (әдістеме) баламен оның туған күніндегі жағдай туралы эмоционалды пікірталас кезінде жеке және бірге (кішкентай балалармен) ойын түрінде жүзеге асырылады.

Әңгімені туған күн, күн, сыйлықтар, жарқын әсерлер туралы бастау керек, қағаздан туған күннің "ерекшелігін (атрибутын)"салуды сұрайды, оның ішінде қонақтар отыратын үстелдер мен орындықтарды орналастыруға шақыру.отыру. Бұл кесте өзін-өзі тексеруге негіз болады. Төмендегілерді қолдануға болады (үлкен шеңбер, яғни үстел және оның айналасында орналасқан он бір шеңбер, Яғни Орындықтар). Сондай-ақ келесі суретті ұсынуға болады:

Бірақ балалармен бірге мерекелік дастарханның бейнесін жасаған дұрыс. Егер орындықтардың өлшемдері әртүрлі болса, баланың орын таңдауын талдау оңайырақ. Бұл келесідей болады: ортасында үлкен үстел, айналасында шағын орындықтар. Егер деректер жеткіліксіз болса, онда сіз ойынды қайталай аласыз, яғни басқа кесте салуды ұсына аласыз - ересектерге (егер алдында тек балалар болса) немесе балаларға (егер ересектер алдыңғы үстелде отырса). Бұл, ең алдымен, алдыңғы үстелде ойыншықтар, заттар, жануарлар болса, адамдар үшін ортақ үстел болуы мүмкін.

Балаңызға "Туған күн" тест-ойынын ұсына отырып, сіз баланың жеке әлеміне енетініңізді ұмытпауыңыз керек. Сондықтан олармен жұмбақ, жасырын, қауіпсіз сөйлесуге тура келеді.

Нұсқаулық: "Туған күнінде бірге ойнайық. Біздің үстел үлкен шеңбер түрінде болады, ал ондағы үлкен мерекелік торт шамдармен безендіріледі. Біз оны саламыз. Үлкен үстелдің айналасындағы шағын шеңберлер нені білдіреді? Әрине, бұл орындықтар. Енді отыратын орындықты таңдаңыз. Орындықты жұлдызшамен немесе қардың бір бөлігімен белгілейік (баланың жауабы гендерлік сәйкестіктің қалыптасуын атап өтуге мүмкіндік береді: ұлдар жұлдызды, ал қыздар-қардың бір бөлігін таңдайды).

Жаныңызға кімді отырғызасыз? Басқа тараптарыңыз? (Шеңбердің жанына атау жазылады, ал таңдау реті шеңберге жазылады). Бала адамдардың, жануарлардың, ойыншықтардың аттарын айтады.

Төртінші таңдаудан кейін сіз қайталанатын сұрақ қоя аласыз: "Сіз тағы біреуді шақырғыңыз келе ме, әлде орындықтарды алып тастаймыз ба (алып тастаймыз)?" (Баланың жауабы бізге олардың қарым-қатынас қажеттіліктерін елестетуге мүмкіндік береді).

Бала барлық он орындықты толтырған кезде, біз орындықтарды қайтадан қосу қажеттілігі туралы сұрақ қоямыз: егер сіз басқа біреуді қайта шақырғыңыз келсе, біз орындықтарды қоса аламыз (қосымша орындықтар-шеңберлер сызыңыз)".

Балалар орындықтарды салу қажет болса, кеңістікті, кейде тіпті екінші қатарды толтырады. Қажет болса, мұндай әрекет қайтадан қайталанатын. Жаңа торт үстелі, шамдар, жұлдыздар немесе снежинкалар және жоғарыдағы таныс сұрақтар қайтадан қойылады.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

1. Байланыс қажеттілігі:

а) кең ауқымда сөйлескісі келеді – барлық орындықтар пайдаланылады немесе жаңалары қосылады;

б) сөйлескісі келеді, бірақ тексеру шеңберіндегі жақын адамдармен-орындықтар "алынып тасталады";

в) формасыз қарым – қатынас қажеттілігі-ойыншықтарды, заттарды, жануарларды таңдау.

2. Қарым – қатынастағы эмоционалдық артықшылықтар: жақын, сенімді, жағымды қарым-қатынастар-адамдар "туған күн" авторының қасына орналасады.

3. Әлеуметтік ортаның маңызы

- ересектердің, балалардың, заттардың сандық артықшылығы-олармен қарым-қатынас жасау тәжірибесінің болуы;

- кейбір топтардың (Отбасы, балабақша, мектеп, аула, саяжай және т.б.) қарым-қатынастың маңызды атмосферасы;

- қоғамдағы гендерлік үстемдік-ұлдар мен қыздардың, әйелдердің, ерлердің болуы.

"Түсті белгілеу" методикасы

Мақсаты: әр түрлі сабақтарда оқушылардың психологиялық жайлылығын анықтау.

Қолдану технологиясы. Зерттеуді жүргізу үшін әр оқушыға 3-4 сыныптарда оқылатын пәндердің баспа тізімі бланк түрінде болуы керек. Пішінде әрбір пән бос шаршымен сәйкестендіріледі, ол нұсқауларға сәйкес оқушының сол немесе басқа сабақтағы жағдайын анықтайтын түспен боялуы керек. Оқу (зерттеу) алдында студенттер өздеріне оқылатын нұсқаулықпен танысуы керек.

Нұсқаулық: осы немесе басқа пәнге сәйкес квадратты осы сабақтағы сіздің позицияңызды анықтайтын түске бояңыз. Сізге 8 түс ұсынылады: қызыл, сары, көк, жасыл, қара, сұр, күлгін. Сіздің таңдауыңыз бойынша бір түсті бірнеше рет таңдауға болады, кейбір түстер мүлдем қолданылмауы мүмкін.

Толтыруға арналған форма:

Математика

Ана тілі

Орыс тілі

Оқу

Ағылшын тілі

Музыка

Бейнелеу өнері

Дене шынықтыру

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру. Түстің мағынасына сүйене отырып, нәтижелерді өңдеу қажет:

- мектептегі сыныптағы әр оқушының жалпы

психологиялық жағдайының сипаты (кейбір түстердің басым болуымен);

- оқушылар психологиялық жайсыздық жағдайын бастан кешіретін сабақтар (оқушылар үшін ең стресстік сабақтарды анықтау үшін), әртүрлі сыныптардағы психологиялық жайлылықтың сипаты.

Түстерді түсіндіру (М.Лушеру астында):

Көк түсті тыныштық;

Жасыл-сенім;

Қызыл-энергия, белсенді әрекетке деген ұмтылыс;

Сары-белсенділік, қарым-қатынас жасауға деген ұмтылыс;

Қара-қорқыныш;

Қоңыр-стресс;

Күлгін-мазасыздық;

Сұр бейтарап шекараны білдіреді.

II тарау. СЫНЫПТАҒЫ ТОПТЫҚ ДИАГНОСТИКА ЖӘНЕ ҰЖЫМДАҒЫ ТҮЛҒААРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР

Негізгі деректер

Сынып қоғамдастығындағы балалардың тұлғааралық қарым-қатынасы әр баланың әлеуметтік мәнін түсіну формасы, балаларды біріктірудің психологиялық негізі болып табылады. Ұжымда бастауыш сынып оқушысы әлеуметтік сәйкестіктің қажеттілігін түсінеді: әлеуметтік талаптарды қанағаттандыруға, әлеуметтік өмір ережелерін сақтауға, әлеуметтік мәнге ие болуға деген ұмтылыс өздігінен артады. Бұл баланы құрдастарына қызығушылық танытуға, достар іздеуге итермелейді. Бала ересектер, әсіресе мұғалім ұсынған дұрыс стандарттарға сай болуға тырысады.

Балалар ұжымы тұлғааралық қарым-қатынасты белсенді түрде қалыптастырады. Оқушы қоғамдағы қарым-қатынастың жеке тәжірибесін, әлеуметтік-психологиялық қасиеттерді (мысалы, сыныптастарын түсіну қабілеті, сыпайылық, бір-бірімен жылы қарым-қатынас), құрдастарымен қарым-қатынас жасауды меңгереді. Тұлғааралық қатынастар эмоциялардың дамуына, адамдармен қарым-қатынас жасау тәжірибесінің артуына, өзін-өзі бақылау сезімін қалыптастыруға ықпал етеді.

Балалар ұжымының жағымды психологиялық-педагогикалық әлеуеті өздігінен дами алмайды, сыртқы педагогикалық ықпал мен басқаруды қажет етеді, бұл ең алдымен диагностикалық тәсілді қамтиды.

Бастауыш сыныптардағы тұлғааралық қатынастарды зерттеуде үш кезеңді ажыратуға болады:

- сыныптағы тұлғааралық қатынастардың құрылымын зерттеуде Дж. Морено әдіснамасының көмегімен "көшбасшыларды", "жолы болмағандарды" анықтауға болады. Бұл жағдайда социометриялық картаға

тұлғааралық қатынастардың белгілі бір аспектілерін сипаттайтын сұрақтар енгізіледі;

- тұлғааралық таңдау әдісін (ШТУ) қолдана отырып, тұлғааралық таңдау мотивтерін зерттеу. Социометриялық картада: "Сыныптастарыңыздың қандай қасиеттерін көбірек бағалайсыз?". Бұл студенттер үшін ең маңызды қасиеттерді анықтауға мүмкіндік береді;

- оқушылардың маңызды тұлғаларға деген көзқарасын анықтау кезінде, А.М. Еткинд жасаған түс қатынасы сынағын пайдалану ұсынылуы мүмкін, енді бұл сынақ М.Люшер тарапынан жақсартылған.

Тұлғааралық қатынастарды зерттеу үшін.А. Репина Жасаған, кейінірек Т.В.Антонова және басқалар жетілдірген "кеме капитаны", "құпия" ("сыйлық") сияқты социометрияның әртүрлі әдістерін қолдану ұсынылады.

Осы мақсаттар үшін Р.Джиле жетілдірген социометриялық әдісті де қолдануға болады. Бұл әдіс баланың әртүрлі өмірлік жағдайлардағы мінез-құлқының ол үшін маңызды және оның басқа адамдармен қарым-қатынасына әсер ететін ерекшеліктерін ашады. Әдістің ынталандырушы материалына балалар, балалар мен ересектер бейнеленген суреттер, сондай-ақ баланың жағдайын, қарым-қатынасқа қатысу деңгейін және олардың байланыстары арасындағы байланысты анықтауға мүмкіндік беретін тест тапсырмалары кіреді.

Жоба түрінде баладан суреттерден өзін (орнын) табуды сұрайды. Мысалы, мұнда сіз жолдастарыңызбен серуендеуге бардыңыз. Осы жерден өзіңізді көрсетіңіз. Баладан оның қайда екенін көрсетуді сұрайды

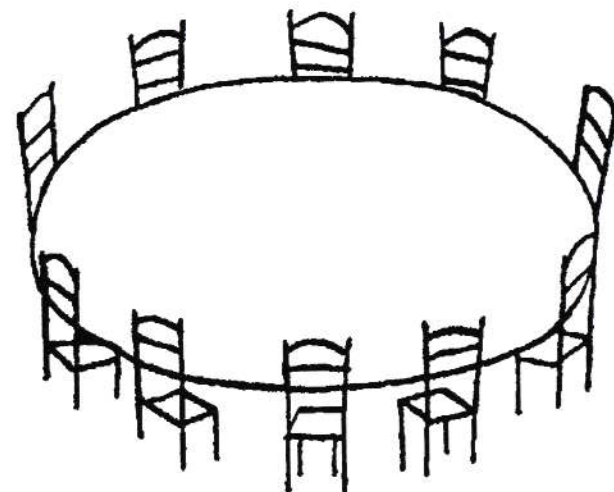
Рене Жиле әдісінен көрініс

Тест тапсырмалары белгілі бір жағдайларда мінез-құлықтың типтік үлгілерін таңдауды ұсынады. Мысалға:

- Кіммен ойнағанды ұнатасың? Сіздің жасыңыздағы балалар сізден кіші немесе үлкен балалары мен ба?

Талдау зерттеушіні қызықтыратын ақпаратты нақтылайтын сұрақтар негізінде аяқталады. Әдістеме екі ауыспалы топтан тұратын баланың жеке қарым-қатынас жүйесін сипаттауға мүмкіндік береді.

Тұлғааралық қатынастарды зерттеу үшін келесі нұсқаны да қолдануға болады: оқушыға үстел мен орындықтары бар бланк беріледі. Біз одан туған күніне шақырғысы келетін сыныптастарына бір мерекелік дастархан, сондай-ақ ұсынғысы келмейтін сыныптастарына тағы бір дастархан жайуын сұраймыз (бұл жағдайда екінші дастархан қажет болады). Бұл әдістің қарапайым иллюстрациясы суретте көрсетілгендей болуы мүмкін.

Конкурстардың саны бойынша балаларды шектемеу ұсынылады, бұл әлеуметтік маңызы бар, яғни қарым-қатынас қажеттілігін анықтауға көмектеседі. Бірақ сонымен бірге балаға ең жақын, жақсы достарды ғана таңдау керектігін егжей-тегжейлі түсіндіру керек, ал ең жағымсызын былай қойғанда, шектен тыс төзімділік пен еңбекқорлыққа қол жеткізіледі. Орындалған тапсырмалардың нәтижелері бойынша социоматрикс толықтырылады. Онда позитивті таңдаулар ("мен оны үстелге тапсырамын", "мен шақырғым келеді") көлденеңінен "+" позитивтерімен, ал негативтермен - "-" белгіленеді. Бір-біріне жақын таңдау шеңбер бойымен анықталады. Содан кейін таңдаулардың қосындысы есептеледі және т.б. Бірақ басқаларға қарағанда сыныпта топ мұғалімдерінің қарым-қатынасын зерттеу үшін Дж.Морено (социометрия) жасаған тұлғааралық және топ аралық қатынастардың диагностикалық әдісі қолданылады.

Диагностикалық әдістердің тізімі

- "Фотография" әдістемесі
- "Дене шынықтыру сабағы" әдістемесі
- "Мен тұратын үй" әдістемесі
- "Аралға хат" әдістемесі
- "Менің өмірлік күнделігім" әдістемесі
- "Іргетас" әдістемесі
- "Мемлекет-біз" әдістемесі
- "Судағы шеңберлер" әдістемесі
- "Менің сыныбым туралы фильм" әдістемесі
- "Не маңызды?" әдістеме
- "Қолғап" әдістемесі
- "Екі үй" тесті
- "Социометрия" әдістемесі
- Менің далалық әдістемем
- "Кеме капитаны" әдістемесі
- "Біздің сынып туралы мультфильм" әдістемесі
- "Менің сыныбымның өміріндегі ең есте қаларлық

оқиғалар" әдістемесі.

Сыныптағы психологиялық климаттың маңызды көрсеткіші достықтың, өзара көмектің және өзара жауапкершіліктің көрінісі болып табылады. Бұл алдымен сауалнама жүргізу арқылы анықталуы керек.

Диагностикалық әдістердің сипаттамасы Сынып туралы пікір (сауалнама-анкеталау)

Мақсаты: мектеп оқушыларының сынып туралы пікірлерін зерделеу.

Қолдану технологиясы. Сауалнама топта немесе жеке жүргізілуі мүмкін. Төменде үш мысал келтірілген.

Нұсқаулық: келесі үш сауалнаманың әрқайсысында сынып туралы сіздің пікіріңізге сәйкес келетін рефлексия берілген сөйлемді шеңберге белгілеңіз.

Сауалнама 1

Сыныптағы достық және қолайлылық туралы ойлар

1. Біздің сынып өте мейірімді және тұрақты. 2. Біздің сынып мейірімді. 3. Біздің сыныпта жанжал жоқ, бірақ бәрі өзіне әуестенеді. 4. Біздің сыныпта анда-санда төбелес болып тұрады, бірақ мұны жанжал деп атауға болмайды. 5. Біздің сынып достық емес, төбелес болады. 6. Біздің сынып мүлдем мейірімді емес, мұндай сыныпта оқу қиын.

Сауалнама 2

Сыныптағы өзара көмек туралы кері байланыс

1. Біздің сыныпта бір-бірімізді еске түсірмей көмектесу әдетке айналған. 2. Біздің сыныпта көмек тек достарымызға беріледі. 3. Біздің сыныпта сұрағанда ғана көмектесіңіз. 4. Біздің сыныпта көмек мұғалім күш салғанда ғана көрсетіледі. 5. Біздің сыныпта бір-бірімізге көмектесу әдетке айналған жоқ. 6. Біздің сыныпта олар бір-біріне көмектесуден бас тартады.

Сауалнама 3

Сыныптағы өзара жауапкершілік идеясы

1. Біздің сыныпта бір-бірімізге жауапкершілікпен қарау әдетке айналған. Біз бәріміз кемшіліктерді жою үшін күресеміз. 2. Біздің сыныптағы сәтсіздіктер мен жаман істер балалардың көпшілігін емес, барлығын мазалайды. 3. Тәртіпті бұзғаны үшін кінәлілерді тек сынып белсендісі ғана соттады. 4. Біз тәртіпті бұзушылар мен бос жүргендерге назар аудармауға тырысамыз. Олар өз әрекеттері үшін тек мұғалімнің алдында жауап береді. 5. Біздің сыныпта "әңгіме жүргізу" әдетке айналмаған. Біз мұғалімдерді теріс қылықтар туралы аз хабардар етуге тырысамыз. 6. Біздің сыныпта өзара жауапкершілік жоқ.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Сауалнамаларды өңдеу, ең алдымен, әр сауалнама бойынша топтың орташа пікірін табудан тұрады. Ол үшін әрбір сауалнама үшін оқырмандар таңдаған мәлімдемелер (үпайлар) санын бөлек қорытындылап, орташа мәнін

анықтау қажет.

Екіншіден, әртүрлі пікірлерді салыстыру кезінде жеке пікірлердің топтағы орташа мәннен айтарлықтай ауытқу жағдайларына ерекше назар аудару керек. Мұндай оқушыларды ерекше бақылауға алып, жеке әңгімелесу кезінде (бірақ әңгіме "фронтальды" сұрақтардан тұрмауы керек) олардың сыныптағы оқушылармен қарым-қатынасы туралы пікірлерінің әртүрлі болуының себептерін анықтауға тырысу керек. Мұны дереу жасау керек, өйткені топтағы жеке пікірдің айырмашылығы сыныптағы тұлғааралық қақтығыстың "өсу нүктесі" болуы мүмкін.

Жалпы алғанда, барлық үш сауалнаманың көмегімен алынған мәліметтер салыстырылған кезде, бұл мұғалімге (сынып жетекшісіне) сыныптағы психологиялық ахуал туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді және оны жақсарту бойынша нақты шараларды әзірлеуге негіз бола алады.

Сынып ұжымының бірлігін бағалауға арналған сауалнама

Мақсаты: оқушы үшін сынып ұжымының үйлесімділігін зерттеу.

Қолдану технологиясы. Сауалнама топта немесе жеке жүргізілуі мүмкін. Екінші жағдайда, бұл оқушының сыныппен қарым-қатынасының ерекшеліктері туралы әңгімелесуге негіз бола алады.

Сұрақтар:

1. Сіз өзіңіздің сыныпқа қатыстылығыңызды қалай бағалайсыз?

а) мен өзімді сынып мүшесі, команда мүшесі ретінде сезінемін;

б) мен көптеген іс-шараларға қатысамын;

в) мен кейбір іс-шараларға қатысамын, ал басқаларына қатыспаймын;

г) мен өзімді команда мүшесі сияқты сезінбеймін;

ғ) мен сыныптағы басқа балалармен байланыссыз оқимын;

д) білмеймін, маған жауап беру қиын.

2. Егер мүмкіндік болса, сіз басқа сыныпқа барасыз ба?

а) иә, мен өткім келеді;

б) мен қалғандарына қарағанда басқа сыныпқа кеткенді жөн көремін;

в) мен ешқандай айырмашылықты көрмеймін;

г) мен өз сыныбымда қалатын шығармын;

ғ) мен өз сыныбымда қалғым келеді;

д) білмеймін, айту қиын.

3. Сіздің сыныптағы оқушылар арасындағы қарым-қатынас қандай?

а) басқа сыныптарға қарағанда жақсы;

б) көптеген сыныптарға қарағанда жақсы;

в) шамамен көптеген сыныптардағыдай;

г) көптеген сыныптарға қарағанда нашар;

ғ) кез келген сыныптан нашар;

д) мен білмеймін.

4. Оқушылар мен мұғалімнің (сынып жетекшісінің) қарым-қатынасы қандай?

а) басқа сыныптарға қарағанда жақсы;

б) көптеген сыныптарға қарағанда жақсы;

в) шамамен көптеген сыныптардағыдай;

г) көптеген сыныптарға қарағанда нашар;

ғ) кез келген сыныптан нашар;

д) мен білмеймін.

5. Сабақта оқушылардың оқуға деген көзқарасы қандай?

а) басқа сыныптарға қарағанда жақсы;

б) көптеген сыныптарға қарағанда жақсы;

в) шамамен көптеген сыныптардағыдай;

г) көптеген сыныптарға қарағанда нашар;

ғ) кез келген сыныптан нашар;

д) мен білмеймін.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Сұрақтың әр жауабында белгілі бір ұпай саны болады. Мысалы, "а" - 5 балл, "б" - 4 балл, "в" - 3 балл, "г" - 2 балл, "д" - 1 балл, "е" - 0 балл. Сонымен, сауалнаманы толтырғаннан кейін бала жинай алатын ең жоғары балл-25 балл.

Оқушының әр жауап үшін алған барлық ұпайлары жинақталып, келесідей түсіндіріледі:

25-18 балл-балаға арналған сынып командасы өте тұрақты. Сынып ішіндегі атмосфера баланы толығымен қанағаттандырады. Ол команданың қалған балаларымен қарым-қатынасын жоғары бағалайды.

17-12 балл-бала сынып ұжымына жақсы бейімделген. Ол үшін қарым-қатынас атмосферасы қолайлы. Сынып ұжымы бала үшін құнды.

11-6 балл-баланың ұжымға деген бейтарап көзқарасы оқушының сыныптағы өз ұстанымын қабылдауына ыңғайсыз әсер ететін қарым-қатынастардың болуын көрсетеді. Командадан кетуге немесе ондағы көзқарасын өзгертуге деген ұмтылыс бар.

5 немесе одан аз балл-сыныпқа деген теріс көзқарас. Олардың ұстанымына және ондағы рөліне наразы.

"Социометрия" немесе "селекция" сияқты әдістерді таптық қауымдастықтың біртұтастығын анықтауға бағытталған басқа әдістермен бірге жүргізу ұсынылады. Сауалнама мен әдістеме бойынша алынған мәліметтерді салыстыру баланың білім беру ұжымынан алған әсерлері, оның сынып құрамындағы орны және мектеп оқушыларының балаға деген көзқарасы туралы қажетті қорытындыға келуге мүмкіндік береді.

"Не маңыздырақ?" әдістемесі

Мақсаты: сыныптың құндылыққа бағытталған бірлігін анықтау.

Қолдану технологиясы. Оқушыларға баланың оқуға деген көзқарасы көрсетілген сауалнама ұсынылады(1, 6,

16, 18, 25), өткізу және іс-шаралар (3, 7, 9, 12, 27), білімге қызығады(2, 5, 14, 21, 32), психикалық қасиеттер (4, 20, 30, 24, 34), оқыту және ұйымдастырушылық қабілеттердегі икемділік(8,13, 15, 22, 26), ол достар табуға бейім(11, 17, 23, 29, 33), оның өзіне деген көзқарасы(10, 19, 28, 31, 35) 5 түрлі қасиеттерді сипаттайтын сипаттама келтірілген. Оқушылар осы 35 қасиеттің 5-ін ғана таңдауы керек. Бұл әдісті жалпы орта білім берудің бастауыш сыныптарын бітіру процесінің бірінші кезеңін және жоғарғы сыныптарда оқу кезінде екінші кезеңді өткізу ұсынылады.

Жеке қасиеттері

- Тәртіп.
- Эрудиция.
- Қоғамдық парызды түсіну.
- Ұқыптылық.
- Ауыр жұмыс.
- Идеологиялық сенім.
- Жұмысты бақылау мүмкіндігі.
- Адамгершілік тәрбиесі.
- Өзін-өзі сынау.
- Сезімталдық.
- Қоғамдық қызмет.
- Жұмысты жоспарлай білу.
- Қызығушылық.
- Кітаппен жұмыс істей білу.
- Мақсаттылық.
- Өзін-өзі талап ету.
- Сыншылдық.
- Рухани байлық.
- Мәселені түсіндіре білу.
- Адалдық.
- Бастама.
- Жауаптылық.
- Принциптік.
- Тәуелсіздік.

- Абайлаңыз.
- Кішіпейілділік.
- Хабардар болу.
- Әділдік.
- Өзіндік ерекшелігі.
- Өзіне деген сенімділік.
- Ауыр жұмыс.

Нәтижелерді зерттеу және талдау
Мұғалім форма матрицасын құрастырады:

№	Ф.А.Ж.	Жеке сапа							
		1	2	3	4	5	...	34	35
1	Б.Абдуллаев	+		+		+		+	+
2	А.Бердиева		+	+					
3	В.Тошматов				+	+		+	
4	А.Иргашева	+	+	+				+	+
5	Г.Кудратов			+	+	+		+	
6	Л.Дурдиев		+	+		+			+
Таңдау жиынтығы		2	3	5	2	4		4	3

Онда әр жол бір оқырман таңдаған бес санмен (сын) белгіленеді. Содан кейін бағандар арқылы әр сын есімнің таңдау саны есептеледі. Сыныптағы оқушылардың құндылық-бағдар бірлігінің деңгейін сипаттайтын коэффициент - С) келесі формула бойынша есептеледі:

$$S = \frac{1,4n - N}{6N}$$

мұндағы n-таңдаудың ең көп санын алатын бес жеке қасиетке сәйкес келетін таңдаулардың қосындысы, N-экспериментке қатысқан студенттер саны. Матрицада келтірілген мәліметтерден сыныптың мәнге бағытталған бірлігінің коэффициенті келесідей есептеледі:

$$S = \frac{1,4(3+5+4+4+3)-6}{6 \cdot 6} = \frac{1,4 \cdot 19 - 6}{36} \approx 0,57$$

Егер $s \geq 0,5$ болса, сыныпты тұрақты деп санауға болады. Егер $0,3 \leq C < 0,5$ болса, онда құндылыққа бағытталған бірліктің даму дәрежесі бойынша класс

диапазонда қабылданады. $C \leq 0,3$, класс қауымдастық ретінде қалыптаспаған деп айтуға болады. Жоғарыдағы мысалда $C = 0,57$, яғни бұл сыныптағы оқушылардың резидент екенін көрсетеді.

Егер ең маңызды қасиеттер бір сипаттамалар тобына жататын болса, онда балалар осы қасиеттер сипаттайтын салада өздерінің бірлескен іс-әрекеттерінің сәттілігін өте жақсы көрсете алады. Мысалы, берілген мысал үшін ең маңызды қасиеттер қоғамның парызын қабылдау (3), идеологиялық сенім (7), мінез-құлық пен белсенділік стилін сипаттайтын адамгершілік тәрбиесі (9), сондай-ақ оқуға деген көзқарасты сипаттайтын тәртіп (1) және еңбекқорлық (6) сияқты қасиеттер. Демек, осы сыныптың оқушылары өздерінің бірлескен іс-әрекеттерінің сәттілігін, ең алдымен, олардың мінез-құлқы мен белсенділігін, сондай-ақ оқуға деген оң көзқарасын көрсетеді.

"Жеке кеңістік"аналитикалық әдістемесі

Мақсаты: сыныптағы тұлғааралық қатынастарды талдау.

Қолдану технологиясы. Оқушылар шеңбер бойымен тұрады. Жеке кеңістігін құрғысы келетін оқырман таңдалады. Ол шеңбер бойымен тұрып, көзін жұмады. Қалғандары осы адаммен өздерін жайлы сезінетін жерде тұруға шақырылады (өз сезімдерін түсінеді). Осыдан кейін оқырман көзін ашып, кімнің қайда екенін тексереді. Содан кейін, ол жерден шықпай-ақ, қалғандарынан орындарын ауыстыруын сұрайды, өйткені ол өзі үшін жеке кеңістік жасайды. Мұны команда қалаған кез келген оқушы қайталай алады. Құрылған өріс талқыланады.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Мұғалім өзі үшін белгілі бір қорытынды жасайды, қажет болған жағдайда оқушыларға олардың кейбірін айта алады. Ойыннан кейін әдістің нәтижелерін дұрыс түсіндіру үшін келесілерге назар аударған жөн:

1) қатысушылар арасындағы өзара әрекеттесу қашықтығы: қашықтық дәрежесі жеке адамға деген сенім мен қызығушылық дәрежесін көрсетеді. Студент жиі араласатындар оған жақындай түседі.

2) жақын шеңбер: кімде-кім оқырман Көру аймағына орналастырса, оны басқаруға тырысады (немесе оны үнемі қасында көреді), бірақ оның орнына "қолдау", "артта" болуға шақырылғандарды санайды. оның артында кім тұр.

3) Ұзын шеңбер: кімде-кім көрінетін аймақта болса, оған ең аз сенеді, ал бүйірдің артындағы балалар бұл оқушының онша қызық емес немесе таныс емес екенін көрсетеді;

4) егер оқушы біреуді курстан өтуге немесе оны сыныптасынан төмен қоятын басқа лауазымға орналасуға шақырса, ол өзін баладан жоғары сезінеді немесе одан асып түсуге тырысады. Керісінше, адамдарды жоғарылату олардың артықшылығын мойындайды (өмірінің кейбір салаларында, жеке көзқарасы бойынша және т.б.); 5) құрылған шағын (микро) топтар және олардың комбинациясы дәл осы оқырман қай ортада ыңғайлы екенін білдіреді.

"Кеме капитаны" әдістемесі

Мақсаты: сыныптағы оқушылардың қарым-қатынасын зерттеу; құрдастар тобында баланың сақталу деңгейін анықтау. Бұл әдіс сонымен қатар балалардың қарым-қатынастағы жайлылық деңгейін, олардың қарым-қатынас дағдыларын, құрдастарымен қарым-қатынасқа қанағаттануын бағалауға, олармен қарым-қатынасқа деген қызығушылықтарын талдауға мүмкіндік береді.

Қолдану технологиясы. Жеке әңгімелесу кезінде балаға кемеңіз (ойыншық қайықтың) суреті көрсетіліп, сұрақтар қойылады.

Сұрақтар мыналарға сілтеме жасай алады:

- Егер сіз кеме капитаны болсаңыз және ұзақ сапарға шықсаңыз, өзіңізге көмекші ретінде қандай сыныптасыңызды алар едіңіз?

- Сіз кемеге қонақ ретінде кімді шақырар едіңіз?

- Саяхатқа кімді апармайсың?

- Жағажайда тағы кім қалды?

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Осы процестердің нәтижесінде топтағы әрбір бала өз құрдастарынан белгілі бір мөлшерде оң және теріс таңдау алады. Әрбір бала алған жағымсыз және жағымды таңдаулардың қосындысы оның топтағы орнын (социометриялық позициясын) анықтауға мүмкіндік береді. Деректерге сүйене отырып, балалардың әр құрдастарымен қарым-қатынас дәрежесін бағалауға болады. Топтағы (сыныптағы) 20 балаға қатысты оны келесі тармақтар бойынша бағалауға болады:

- 20 - дан-10 баллға дейін-қабылданбады (шеттетілгендер);

- 9-дан 0 баллға дейін-елемеу (елемеу);

-1-ден 10 баллға дейін-достық (көшбасшылық);

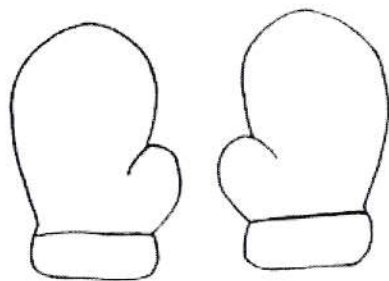
-11-ден 20 баллға дейін-артықшылық (топтың

жұлдыдары)

"Қолғап" диагностикалық әдісі

Мақсаты: балалардың құрдастарымен қарым-қатынасын және олардың қарым-қатынас дағдыларын зерттеу.

Қолдану технологиясы. Техника ойын түрінде жүзеге асырылады. Ол үшін қағаздан әр түрлі боялмаған өрнектері бар қолғаптар кесіледі.

Қолғап жұптарының саны қатысушылардың жұптарының санына тең болуы керек. Жұптасып отырған балаларға жұп қолғап беріледі және оларды дәл осылай безендіруді (бояуды) сұрайды. Балалар үлгіні өздері табуы керек, бірақ алдымен олар қандай үлгіні салатыны туралы келісуі керек. Оқушылардың әрбір жұбы силуэт (басқа түстің фонында бір түсті нәрсенің контурлық бейнесі) түрінде қолғаптың (оң және сол қолдарда) бейнесін қалыптастыруға және бір түсті қарындаштар жиынтығын алуға міндетті..

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Бағалау критерийлері:

- бірлескен іс-әрекеттің тиімділігін бағалау қолғаптағы өрнектердің ұқсастық дәрежесі бойынша бағалау қолғаптағы өрнектердің ұқсастық дәрежесі бойынша бірлескен іс-әрекеттің тиімділігін бағалау;

- балалардың келіссөздер жүргізу, ортақ шешімге келу, сендіру, дауласу және т.б.

- өз қызметін жүзеге асыру процесінде өзара бақылау: балалар бір-бірінің бастапқы жоспардан қаншалықты ауытқып кететінін, оған қалай қарайтынын қалай түсінеді;

- сурет салу процесінде біреуге көмектесу;

- олардың бірлескен іс-әрекеттеріне эмоционалды қатынас: позитивті (олар рахатпен және қызығушылықпен жұмыс істейді), бейтарап (қажеттілікке байланысты бір-бірімен қарым-қатынас жасайды) немесе жағымсыз (бір-бірін елемеу, жанжалдасу және т.б.).

Бағалау деңгейлері:

- төмен деңгей: айқын басым айырмашылықтардың болуы немесе үлгілерде мүлдем ұқсастықтың болмауы. Балалар бір-бірімен келіссөз жүргізуге тырыспайды, ол айтқан кезде бәрі талап етеді. - орта деңгей: ішінара ұқсастық – кейбір белгілердің болуы (белгілі бір бөліктердің түсі немесе пішіні) бірдей, бірақ айтарлықтай айырмашылықтар.

- жоғары деңгей: қолғаптар бірдей немесе өте ұқсас өрнекпен безендірілген. Балалар ықтимал үлгіні белсенді түрде талқылай алады, қолғапты қалай бояу керектігі туралы келісе алады; оларды салыстыру және үйлестіру, қабылданған жоспардың орындалуын бақылау7

"Мен тұратын үй" әдістемесі

Мақсаты: оқушылардың бір-біріне деген көзқарасын анықтау. Бұл әдіс студенттердің бір-біріне, туыстары мен достарына, жолдастарына деген көзқарасын зерттеуге көмектеседі.

Қолдану технологиясы. Сыныптағы оқушыларға қағазға көп қабатты ғимарат салып, оны өздері үшін маңызды адамдармен толтыру ұсынылады. Бұл сыныптастар, достар, ата-аналар және туыстар болуы мүмкін.

Нұсқау: біз сізбен жиі сөйлесеміз және сіздің сабағыңыздың қаншалықты тұрақты екенін анықтауға

тырысамыз, егер олай болмаса, оның себебін анықтауға тырысамыз. Мен бұған тереңірек үңілгім келеді. Мен сізге қағазға үш қабатты үй салып, оған едендер бойынша көшуді ұсынамын: 1-қабатта сізбен Жақсы келісетін адамдарды орналастыруды сұраймын, 2-қабатта сіз қалыпты қарым-қатынас жасайтын адамдарсыз., 3-қабатта сіз қарым-қатынас жасамайтын адамдарсыз.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Бұл диагноз бір-бірінің арасындағы байланысты анықтауға мүмкіндік береді. Бірінші қабатқа-жақсы достар, жанжалдары жоқ, ортақ мүдделері бар балалар. Екінші қабатта бейтарап қарым-қатынас жасайтын, бірақ достаспайтын және жанжалдаспайтын адамдар орналасады. Балаларды қақтығыстар туындайтын үшінші қабатқа жиі орналастырады.

"Екі үй" социометриясы

Мақсаты: баланың қарым-қатынас шеңберін, ұжымдық қатынастардың ерекшеліктерін, сондай-ақ топ мүшелерімен үйлесімділік деңгейін анықтау.

Қолдану технологиясы. Қағаз парағына екі үйді салыңыз-қызыл және көк

Мұғалім оқушыдан бір үйде бірге тұрғысы келетін 5 сыныптасының атын жазуды сұрайды. Олардың есімдері қызыл үйге енгізілген. Бала сөйлескісі келмейтін қалған бес баланың есімдері көк үйге жазылған.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Балалардың жауаптары арнайы кестеге (матрицаға) енгізіледі, онда балалардың есімдері алфавиттік ретпен жазылады. Әрбір оқушыға жоғарыда келтірілген

социометриялық зерттеулерді жүргізу кезінде берілген реттік сандарды беру керек, сонда ғана мұғалімге диагностикалық эксперименттер жүргізіп, нәтижелерін талдау ыңғайлы болады.

Әрбір бала алған теріс және оң жауаптардың қосындысы оның топтағы орнын (социометриялық позиция) анықтауға мүмкіндік береді. Топтағы баланың жағдайын анықтау үшін алдымен оң және теріс таңдаудың орташа қосындысын есептеу керек.

Социометриялық жағдайдың келесі түрлерін ажыратады:

– "Танымал" ("жұлдыздар") - оң таңдаудың орташа сомасынан 2 есе көп оң таңдау алған балалар.

– "Қалаулылар" - оң таңдаудың орташа және орташа мәнінен жоғары алатын балалар ("жұлдыз" көрсеткішінің деңгейіне дейін).

– "Аз байқалады" немесе "маргиналданған" - бұл оң таңдаудың орташа мәнінен аз алатын балалар.

– "Оқшауланған" - оң немесе теріс таңдауы жоқ балалар (яғни, құрдастары назардан тыс қалдыратындар).

– "Қабылданбаған" - тек теріс таңдау алатын балалар.

Барлық топтарда "жұлдыздарды" да, "бөгде адамдарды" данақты көрсету мүмкін болмайтын жағдайлар болады. Кейде балалар шамамен бірдей мөлшерде оң таңдау жасайды, бұл балалар қауымдастығында тұлғааралық қарым-қатынасты тәрбиелеу мен қалыптастырудың дұрыс стратегиясын көрсетеді.

Көбінесе" жұлдыз "социометриялық ұғымы" көшбасшы" ұғымымен шатастырылады. Бұл қате, өйткені "даңқ" адамның эмоционалдық тартымдылығының, жолдастарының оған деген жақсы қарым-қатынасының көрсеткішіне айнала алады. Адамда бағаланатын жеке қасиеттерге байланысты емес (адал, мейірімді және т.б.) бірақ ол әдемі болғандықтан немесе тәттілік беретіндіктен бала социометриялық "жұлдызға" айналады.

Көшбасшылық-бұл бір-біріне нақты үстемдік ету процесі, топтың бір немесе басқа мүшесінің құрдастарына нақты әсер етуінің көрсеткіші. Сондықтан әр түрлі балалардың "көшбасшы" және "жұлдызға" айналуы ғажап емес: ақыр соңында, "жұлдыз" позициясы мен Көшбасшы лауазымын иелену үшін әр түрлі жеке ерекшеліктер қажет. Мысалы, көшбасшының "жұлдызда" жоқ ұйымдастырушылық қабілеті болуы керек.

"Жасырын" әдістемесі

Мақсаты: топтағы, сыныптағы қарым-қатынастардың эмоционалдық әл-ауқатының деңгейін анықтау; жеке қарым-қатынас жүйесіндегі балалардың сезімдерін талдау.

Қолдану технологиясы. Жылына екі рет (қазан - қараша және сәуір - мамыр айларында) ұйымдастырылатын "жасырын" әдістеме 3-7 жастағы балалармен ойын түрінде жүзеге асырылады. Әр оқырман үшін 3 данадан және 6-8 сақтық көшірмеден суреттер алдын-ала дайындалуы керек.

Нұсқаулық: қалғандары әр баладан өздері таңдаған топтың үш баласына үш суретті "жасырын" ұсынуды сұрайды. Эксперимент басталар алдында балаға: "Бүгін сіздің тобыңыздың балалары "жасырын" деп аталатын қызықты ойын ойнайды. Жасырын түрде, ешкім білмеуі үшін, барлық балалар бір-біріне әдемі суреттер береді, яғни сіз берген балаларға да, олар сізге де береді. Сіз оларды қалаған балаларыңызға бере аласыз, әр балаға бір ғана сурет бере аласыз. Қаласаңыз, қазір ауырып жатқан, мектепте оқымайтын балаларға да суреттер бере аласыз. Егер бала қиналса, оған тағы да түсіндіріледі: "сіз оны көбірек ұнататын және ойнағанды ұнататын балаларға бере аласыз."

Бала өз таңдауын жасағаннан кейін одан: "неге бұл балаларға суреттер беруді шештіңіз?". Содан кейін ол олардан: "егер сізде суреттер көп болса және топтағы

барлық адамдар балаға жетпесе, кім сурет салмайды және неге?" деп сұрайды. Барлық жауаптар жазылып, суреттің артқы жағында ол ұсынылған құрдасының аты-жөні көрсетіледі.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Жалпы және бір-бірімен тығыз байланысты таңдаулардың саны - "артықшылықты", "қабылданған", "оқшауланған" топтардағы балалардың саны және топтың қарым-қатынастарының біртұтастық деңгейі. Деректер кестеленген. Оң таңдау "+", теріс "-", ал өзара бір-біріне жақын таңдау "о" арқылы белгіленеді.

Ұлдар мен қыздарға арналған конкурстар санына салыстырмалы талдау жүргізіледі. Деректер негізінде әр баланың жағдайы анықталады, барлық балалар шартты мәртебе категориялары бойынша бөлінеді.

1. "Қалаулылар" - 6-7 таңдау.

2. "Қабылданғандар" = 3-5 таңдау

3. "Қабылданбағандар" - 1-2 таңдау.

4. "Оқшауланған" - бірде-бір таңдау берген жоқ.

(Топтар үшін сәл өзгеше атауларды да қолдануға болады).

Қорытындылай келе, социометриялық әдістерден кейін мұғалім балалар мен ата-аналар арасындағы социометрия нәтижелерін жарияламауы керек екенін атап өтуге болады. Тәрбие жұмысын ұйымдастыру, әртүрлі сабақтардан басқа әртүрлі социометриялық әдістерді қолдау қажет. Сондай-ақ, "оқшауланған" студенттердің неліктен мұндай жағдайда екенін, олардың шығу себептерін жеке-жеке анықтау маңызды.

III тарау. БАЛАЛАРДЫҢ МЕКТЕПТЕГІ БІЛІМ АЛУҒА ДАЙЫНДЫҒЫНЫҢ ДИАГНОСТИКАСЫ

Тірек малұматтар

Л.А.Венгердің айтуынша, баланың оқуы, жазуы және санауды білуі оның мектепке баруға дайын болатынын білдірмейді. Мектепке дайын болу-осының бәрін үйренуге дайын болу дегенді білдіреді [5, б.43]. Бірінші жылдағы икемділік көбінесе кейінгі жылдардағы табысқа байланысты болады.

Л.А. Венгер, Е. Е. Кравсова, Мен.Л. Коломинский, В. В. Холмовская және басқалардың пікірінше, психологиялық дайындық құрылымында келесі компоненттерді ажырату қабылданған:

1. Жаңа әлеуметтік позицияны қабылдауға дайын болу-бұл бірқатар құқықтары мен міндеттері бар мектеп оқушысының ұстанымы, яғни оның жеке дайындығы, оның ішінде баланың қалыптасуы. Бұл жеке дайындық мотивациялық саланың даму деңгейін анықтаудан тұрады.

2. Баланың мектепке интеллектуалдық дайындығы. Дайындықтың бұл компоненті баланың дүниетанымы мен танымдық процестерінің дамуын білдіреді.

3. Егер бала өзіне мақсат қоя білсе, шешім қабылдай алса, іс-қимыл жоспарын құрып, оны жүзеге асыру үшін әрекет ете алса, эмоционалды-еріктік дайындық қалыптасады деп саналады.

4. Мектептегі білім алуға әлеуметтік-психологиялық дайындық. Бұл балалардың адамгершілік және коммуникативті қабілеттерін қалыптастыруды көздейді. Бұл дайындықты анықтауда әртүрлі әдістерді қолдана отырып, зерттеуші анықтайды: баланың мектепке баруға деген ұмтылысы, тәрбиелік мотивациясы, қарым-қатынас жасау, өзін дұрыс ұстау және жағдайға жауап беру қабілеті, іс-әрекеттерді ұйымдастыру.

Баланың мектепке баруға дайындығын зерттеу үшін

психологтар таңдалған параметрлер бойынша 6-7 жас аралығындағы балаларды зерттеуге арналған тестілерді қамтитын диагностикалық бағдарламалар жасайды. Ю.З.Гилбу бағдарламасы мектепке дайындықтың негізгі компоненттерін Экспресс-Диагностикалауға арналған: әр балаға небәрі 20-25 минут кетеді және фонематикалық есту қабілетін, сөздік қорын, өзін-өзі бақылаудың даму деңгейін анықтауға мүмкіндік береді., қысқа мерзімді есте сақтау, логикалық ойлау және ақыл-ой белсенділігін арттырады.

Үйрену әдістері

"Логикалық тапсырмалар" әдістемесі

"Лабиринт" әдістемесі

"Етіктер" әдістемесі

Мектептің жетілуіне бағдарлау тесті (А.Керн-Я.Ерасик тесті)

"Не жетпейді?" әдісі. Қабылдаудың диагностикалық деңгейі

"Сандарды айт" әдістемесі. Көрнекі қабылдауды зерттеу

"Мәтінді түсіну" әдістемесі. Есту анықтамасы

А. Р. Лурияның 10 сөзді жаттау әдістемесі

Векслердің "көрнекі жадыны үйрену" әдістемесі

"Фигураларды оқыту" әдісі

"Жад бойынша сурет салу" әдісі

"Суреттерді құрастыру" әдісі

"Сандарды есте сақта" әдістемесі

"Операциялық жады" әдістемесі

Жұптардың әдістемесін есте сақтаңыз

А. И. Барканның "Мектеп суреті" проективті методологиясы

Мақсаты: баланың мектепке деген көзқарасын және мектептегі мазасыздық деңгейін анықтау.

Қолдану технологиясы. Балаға А4 форматындағы парақ, түрлі-түсті қарындаштар беріліп, мектеп суретін салуды сұрайды.

Әңгімеде сурет туралы сұрақтар нақтыланады, суреттің артына түсініктемелер жазылады.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Мектепке және оқуға деген эмоционалды қатынас үш көрсеткіш бойынша бағаланады:

- түс схемасы;
- суреттің сызықтары мен сипаты;
- суреттің сюжеті.

Суретті талдау кезінде осы көрсеткіштердің әрқайсысы үшін балл қойылады, содан кейін ұпайлар қосылады.

1. Түс диапазоны:

2 балл-суретте ашық, ашық түстер мен үлкен комбинациялар (сары, ашық жасыл, көк және т.б.) басым).

1 балл-ашық және қою реңктер бірдей қол жетімді.

0 балл-сурет қою түстерде (қою қоңыр, қою жасыл, қара)

2. Суреттің сызығы мен сипаты:

2 балл-нысандар мұқият және дәл сызылған; әр түрлі қалыңдықтағы ұзын, күрделі сызықтар қолданылады, контурда "үзілістер" болмайды.

1 балл-суретте екі мүмкіндік те бар.

0 балл-объектілер әдейі ұқыпсыз, схемалық түрде бейнеленген; сызықтар екі еселенген, үзілген, ұзындығы мен қалыңдығы бірдей, әлсіз сызық бар.

3. Сурет сюжеті:

2 балл-симметриялы кескін (мектеп кескіндемесі қағазда орталық орын алады); бөлшектер мен әшекейлердің, сәндік элементтердің, пейзажды жандандыратын әртүрлі заттардың суреттерінің (гүлдер, ағаштар, плакаттар, жалаулар, терезелердегі перделер және т.б.) болуы.); мектепке баратын немесе үстел басында

отырған балалар, мұғалімдер және "оқу процесінің" бейнесі; жыл мезгілі-көктем, жаз (күн, бұлт);

1 балл - екі функция да қол жетімді.

0 балл-суреттің асимметриясы; бөлшектер мен әшекейлердің болмауы; адамдардың болмауы немесе мектептен кететін балалардың бейнесі; мезгіл - күз, қыс (қараңғы аспан, жаңбыр немесе қар); күндізгі уақыт-түн немесе кеш.

Нәтиже төмендегідей анықталады:

6-5 балл-балада мектепке және оқуға деген эмоционалды сау көзқарас қалыптасады, ол оқу тапсырмаларын қабылдауға және мұғалімдермен қарым-қатынас жасауға дайын.

4-2-доп-бала өзіне таныс емес жағдай ретінде мектептен қандай да бір алаңдаушылықты сезінеді, оның мектептегі және оқу іс-әрекеті туралы білімі мен идеяларының ауқымын кеңейту, мұғалім мен сыныптастарына деген оң көзқарасты қалыптастыру қажет; кейбір нәрселерде ересектердің ашушандығы мен ойланбай сөйлеуі үлкен балаларды мектепте оқытудың жағымсыз тәжірибесі болуы мүмкін.

1-0 балл-баланың мектептен қорқуы айқын, бұл көбінесе тәрбиелік міндеттерден бас тартуға және оқу іс-әрекетінен бастартуға, мұғаліммен және сыныптастарымен қарым-қатынаста қиындықтарға әкеледі.

1-сыныптың басында оқушылардың мотивациясын оқыту (М. Р. Гинцбург әдістемесі)

Мақсаты: мектепке баратын балалардың тәрбиелік уәждемесінің деңгейін анықтау.

Қолдану технологиясы. Әр балаға өзіне сәйкес келетін суретті қарастыру және таңдау ұсынылады (үш таңдау және бір бақылау).

"Мотивация" әдісінің нәтижелерін өңдеу және түсіндіру (суреттермен)

Оқушылардың жауаптары (нақты суреттерді таңдау негізінде) жалпы кестеге енгізіледі, оның ішінен әр сурет үшін таңдаудың жалпы саны мектепке баратын балалардың барлық үлгілері үшін белгілі болады. Әр бағандағы "+" таңбаларының саны осы немесе басқа кескіннің (сәйкес мотивтің) қанша рет таңдалғанын көрсетеді. Барлық мотивтер арасындағы пайыздық қатынас есептеледі және балалардың мектепке баруға деген мотивациясының басым тенденциялары туралы қорытынды жасалады.

Суреттерді таңдау

Таңдау	1 сурет	2 сурет	3 сурет	4 сурет	5 сурет	6 сурет
1	+	-	+	-	+	+
2	-	+	+	-	+	+
3	+	+	+	-	-	+
Бақылауды таңдау	+	+	+	-	-	+

Бақылауды таңдау ұпайлардың жалпы сомасына қосылады.

Оқыту мотивациясы ең көп ұпаймен диагноз қойылады (басым мотивация). Кейде бала басқа мотивтерді басшылыққа ала алады. Оқуға деген ынтаның жоқтығы шектеулі артықшылықтарды көрсетеді, яғни мектеп оқушылары белгілі бір жағдайларға әртүрлі көзқарастарды қолданады. Болашақ бірінші сынып оқушыларының жауаптары-байқауларынан болашақ оқу іс-әрекетінің жетекші мотивінің мәні туралы қорытынды жасалады.

Баланың бір суретті қатарынан үш рет таңдауы, сондай-ақ оның таңдауы туралы хабардарлығын растайтын сұрақтарға жауаптары бір жетекші мотивтің болуын көрсетеді.

Баланың бір суретті қатарынан екі рет білетінін және оның таңдауын растайтын сұрақтарға жауаптар бір жетекші мотивтің, сондай-ақ екіншісінің болуын көрсетеді, бұл соншалықты маңызды емес.

Егер бала үш түрлі суретті таңдап, өз таңдауын саналы түрде түсіндірсе, бұл көп қырлы мотивацияны көрсетеді, бірақ бірінші таңдалған суретте көрсетілген себепті көшбасшы деп санау керек.

Егер бала үш түрлі суретті таңдаса және өз таңдауын ұтымды түсіндіре алмаса, бұл мектепке дайындық кезінде мотивациялық компоненттің жеткіліксіз дамуын көрсетуі мүмкін. Бірақ шартты түрде көшбасшы бірінші таңдалған суретте көрсетілген мотив ретінде қарастырылуы керек. Студенттер арасында оқу мотивациясын қалыптастыру процесінің одан әрі тиімділігін бақылау үшін жалпы мотивация деңгейін анықтау ұсынылады.

Студенттер арасында оқу мотивациясын қалыптастыру процесінің одан әрі тиімділігін бақылау үшін жалпы мотивация деңгейін анықтау ұсынылады.

Сыртқы себеп-0 балл;

Ойын мотиві - 1 балл;

Белгі алу-2 балл;

Позициялық мотиві-3 балл;

Әлеуметтік мотив-4 балл;

Оқу мотиві-5 балл.

Таңдалған суреттердің ұпайлары жинақталады және олардың негізінде мотивация деңгейлері бағалау кестесіне сәйкес анықталады (төмендегі кесте).

Мотивация дәрежесі

Мотивация дәрежесі	1 суретті таңдау	2 суретті таңдау	3 суретті таңдау	Мотивация дәрежелері бойынша жалпы бағалау (балларда)
1	5	5	5	13-15
2	4	4	4	10-12

3	3	3	3	7-9
4	2	2	2	4-6
5	1-0	1-0	1-0	3 ке дейін

I -мотивацияның өте жоғары деңгейі, тәрбиелік мотивтердің басым болуы, әлеуметтік мотивтердің болуы.

II-тәрбиелік мотивацияның жоғары деңгейі, әлеуметтік мотивтердің басым болуы, тәрбиелік және позициялық мотивтердің болуы.

III-мотивацияның қалыпты деңгейі, позициялық мотивтердің үстемдігі, әлеуметтік және бағалау мотивтерінің болуы.

IV-мотивацияның төмендеуі, бағалау мотивтерінің басым болуы, позиция мен ойын (сыртқы) мотивтердің болуы.

V-білім беру мотивациясының төмен деңгейі, ойын немесе сыртқы мотивтердің басым болуы, бағалау мотивінің болуы.

"Сөздік тесті" әдістемесі

Мақсаты: сөздік қорының даму деңгейін анықтау.

Технология. Студенттерге әрқайсысы 10 сөзден тұратын 5 карточка беріледі:

- велосипед, шеге, хат, қолшатыр, үлбір, батыр, әткеншек, байланыс, тістеу, шағу;
- ұшақ, балға, кітап, жадағай, сипау, дос, секіру, бөлек, бит, өтпес;
- машина, сыпырғыш, дәптер, етік, таразы, кесу, байлау, шымшу, тістеу;
- автобус, күрек, альбом, шляпа, ябеда, вертеця, чесат, жұмсақ, қуалау;

- мотоцикл, қылқалам, дәптер, аяқ киім, былғары, орауыш, сүріну, құрастыру, тегістеу, өрескел.

Нұсқаулық: "Елестетіп көріңізші, сіз кейбір сөзді білмейтін басқа елден келген шетелдікпен кездестіңіз. Ол

сізден бұл сөздің мағынасын түсіндіріп беруіңізді өтінді ... (кез келген картадан бірінші сөзді атаңыз) ".

Егер балаға түсіндіру қиын болса, біз сурет салуды немесе қимылдарды көрсету.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Әр сөзге балл қойылады, содан кейін барлығы табылады. Осылайша, максималды жиынтық 20 балл болуы мүмкін.

0 балл - егер сөз түсінбесе (бала бас тартады оған түсіндіріңіз немесе қате түсіндіріңіз);

1 балл-егер бала сөзді түсінсе, бірақ оны тек түсіндіре алса қимылдарды немесе сызбаларды қолдану;

1,5 балл - егер бала тақырыпты ауызша сипаттаса;

2 балл-егер бала тұжырымдамаға жақын сипаттама берсе.

"Топ" әдістемесі (Венгр бойынша)

Мақсаты: оқылмайтын, оқу іс-әрекетін бағалау және баланың тапсырманы қабылдаудағы іс-әрекет процесінде сақтай алатын жағдайларының мөлшері.

Назар аударыңыз, бұл белгілі әдістеме зерттеушіге өзін-өзі нығайтуға мүмкіндік береді, шеберлік сияқты қасиеттердің даму дәрежесі туралы болжам-бұл ауызша команданы іс-қимыл жоспарына айналдыру қабілеті, нұсқауларды орындау қабілеті (ішкі іс-қимыл жоспарын қалыптастыру), озбырлықты немесе импульсивтіліктің басымдылығын дамыту, іс-әрекетте ұсақ моториканы дамыту.

Технология. тексеру фронтальды және бөлек жүргізіледі. Тапсырманы бастамас бұрын жазбаша жұмыс алынады.

Тапсырма жіпті бейнелейтін қисық сызбаның бөлек парақтарында орындалады

Жұмыс үшін әр оқушыда кемінде алты қарындаш немесе түрлі түсті фломастер болуы керек. Жұмыс екі

бөлімнен тұрады: 1 бөлім (негізгі) - тапсырманы орындау (сурет салу), III бөлім - жұмысты тексеру және қажет болған жағдайда қайта сызу. 2-бөлімге арналған нұсқаулық: "Балалар, міне, автобусқа арналған тағы бір тақырып."

Әрқайсыңыз үшін қағазға сурет салыңыз. Жіп моншақтардың ортасынан өтуі үшін бес дөңгелек моншақ салу керек. Барлығы моншақтар әр түрлі түсті болуы керек, ортаңғы моншақ көк түсті болуы керек, яғни жақын жерде бір түсті моншақтар болған. (Нұсқаулық уақытында екі рет қайталанатын). Сурет салуды бастаңыз."

Тапсырманың II бөліміне арналған нұсқаулық (Мәтіннің осы бөлігін орындау барлық балалар бірінші бөлімді аяқтағаннан кейін басталады): "Қазір мен әлі де сол жердемін. Маған қандай моншақтарды салу керектігін айтыңыз және бәрін дұрыс жасағаныңызды білу үшін сызбаларыңызды тексеріңіз. Кім қатені байқаса, оның жанында жаңасын жасаңыз сурет салу мұқият тыңдаңыз." (Сынақ шарты баяу қарқынмен қайталанатын, мұнда әрбір шарт дауыспен стресске ұшырайды.)

Вариант 2. Нұсқау: "Енді маған ертегі айтып берші. Жалғастырыңыз Ханшайым. Оның сиқырлы інжу-маржандары бар еді. Ханшайым қалайша көрінбейтін болып қалды. Бірақ бір күні ерлі-зайыптылар ажырасып кетті."

Ханшайым ұзақ уақыт жылады, бірақ кенеттен жақсы бақсы пайда болып: "Қандай айқай, ханшайым! "Егер сіз моншақтарыңызды осылай салсаңыз, ол қандай адам болған, ол қайтадан сау бола бере береді! "Балалар, Маған Ханшайымның сиқырлы інжу-маржандарын салуға көмектесіңдер!"

Мені мұқият тыңдаңыз: тек бес-ақ моншақ бартұғын. Ортасында көк моншақ бар еді, ал жақын жерде бір түсті моншақ болған жоқ. Сақ болыңыз: егер сіз қате сурет салсаңыз, моншақтар сиқырлы болады! Есіңізде болсын: тек бес моншақ болады, ортасы көк моншақтар және

жақын жерде бірдей түсті моншақтар бар болатын".

Нұсқауларды үш реттен артық қайталауға болмайды. Балалардың көпшілігі тапсырманы орындағаннан кейін, мүмкін оның дұрыс салынғанын немесе осы жағдайларда қайталанғанын мұқият тексеруді ұсыныңыз.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру. Орындалған тапсырманы тексеру және бағалау процесінде мұғалім бастапқыда зерттеудің белгіленген мақсатына сүйене отырып, қабылдау процесінде баланың іс-әрекет процесінде ұстай алатын жағдайларының мөлшерін анықтайды. Осы негізде білім беру іс-әрекетінің қалыптасу деңгейлері ажыратылады:

1 деңгей-тапсырма дұрыс орындалды, барлық бес шарт ескерілді: моншақтардың жіптегі орны, моншақтардың Пішіні, олардың мөлшері, бес түрлі түсті пайдалану, бекітілген түс. ортаңғы бонсук.

2 деңгей-тапсырманы орындау кезінде 3-4 шарт орындалады.

3 деңгей – тапсырманы орындау кезінде 2 шарт есепке адынады.

4 деңгей-тапсырманы орындау кезінде бір немесе бірнеше шарттар ескеріледі.

"Әліпбиді қысқарту" әдісі (Г. А. Зукерман)

Мақсаты: оқушының оқу іс-әрекетінің белгілі бір тақырыбын, тапсырманы қабылдау қабілетін дамытқанын анықтау.

Әдістеме баланың тәрбиелік тапсырманы қабылдауына көмектесетін немесе кедергі келтіретін пәннің ұйымдастырылуын анықтауға арналған.

Мефодика Г. Тарапынан әзірлеген. А. Зукерман 1-3 сынып оқушыларымен жеке пайдалануға арналған.

Технология. Студенттерге екі конверт ұсынылады.

Бірі 10-15 жасар ұл, екіншісі қыз.

Бас әріптермен жазылған сөздері бар 10 карта.

Балалар карталарды жіктеуі керек: оларды конверттерге салыңыз. Жіктеудің негізі баланың ересектер қойған тапсырманы қалай түсінетініне байланысты. (Ол ересектерге арналған тапсырманы қабылдай ала ма? немесе ол ауыстыруды байқамай, өз міндетімен ауыстырылады).

Нұсқау:

1. "Әріптердің атаулары (Е, Ы, Й, Ы деп жазыңыз).

Дұрыс.

Сөздегі әріптер қандай жұмыс істейді? (Балаға есте сақтауға көмектесу үшін, мысалы, келесілерді есте сақтау үшін: бұл әріптер олардың дауысты дыбысын және алдыңғы дауыссыздың жұмсақтығын көрсетеді).

2. "Сіздің ойыңызша, бұл әріптер болмаса да, балалар оқуды оңай үйренуі үшін әліпбиді қысқартуға болады ма? (Баланың айтқан ойларын жазып алыңыз).

3. "Сіз солай ойлайсыз, және менің екі жоғары сынып оқушым бұған жауап берді-керісінше. Олар әріптерсіз жазуға болатын кез келген сөзі бар жаңа орыс әрпін ойлап тапты! Олардың не ойлап тапқанын көргіңіз келе ме? Тек жанса. Бала өзінің жазу тәсілін ойлап тапты, ал қыз өзінше ойлап тапты. Әрқайсысы сөздерді өзінше жазып, сөздерін конвертке салды. (Қыздар мен қыздардың суреттері салынған конвертті көрсетіңіз). Карточка шығарылып, аударылды. Енді сіз сөздерді оқыдыңыз, Қараңызшы, олар жазудың қандай екі әдісін ойлап тапты. Ал сіз олардың сөздерін конверттерге саласыз: жас жігіттің сөзі осында, қыздың сөзі осында. Бірақ егер алғашқы сөздер сізге: "Мен шәкірттеріме қалай қоңырау шалу керектігін жақсы білемін". Және көптеген есімдер бар. Жоқ жаңа әдісте жазылған. Сіз оқи аласыз ба? (Балаға қолайлы сөздерді айтуға, сөзді түсінуге көмектесіңіз, бірақ Знаковтың жаңа жазуларының мағынасын түсіндіру үшін емес).

4. Дұрыс, баланың аты Әлішер, қызы - Тамара. Сіз олардың не ойлап тапқанын болжадыңыз ба? (Егер бала

оған тиіспесе, баланың иығына жазып қойыңыз, өтінемін: "Ештеңе, сіз үшін екі жаңа сөз бар. «Оны оқы. Жақында түсінесіз".) Сөздер беріңіз (ЛЕНТА - МОР*АК). Тағы да, қажет болса, балаға оларды оқуға көмектесіңіз, конверттерге салуын сұраңыз: Тамара кейбір сөздерді жазған, ал Әлішер болса кейбіреулерін жазған. Барлық әрекеттерді түзету балдарда сөздер аз болса: "Үлгілі. Сіз қалай болжадыңыз? Енді тағы да екі жаңа сөз бар. Мен конвертімді қайтадан ашамын..."

Егер бала Тамара мен Әлішердің өнертабыстарының мәнін жұмыс аяқталғанға дейін қалыптастыра алмаса, одан әрі зерттеуді тоқтату керек.

Егер бала жазудың жаңа принципін қалыптастыра алса, одан Әлішер сияқты, Тамара сияқты өз жазуын ойлап тауып, "Мяч" сөзін өз қолыңызбен жазуын сұраңыз, ЛЕД.

Соңғы екі сөзбен баланың жұмысына ерекше назар аударыңыз жолақ – бос емес. Егер бала бұл сөздер туралы өте ұзақ ойланса, оған аздап көмектесіңіз: "Иә, бірақ бұл жерде әлі де дұрыс ойлау қиын."

Әлішер осы сөздердің қайсысын жазды деп ойлайсың?

Адасқан бала оған көмектесу және мадақтау үшін: "Мұны мүлдем анықтау мүмкін емес" деген жалғыз дұрыс жауапты ойлап тапты.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Орындалған тапсырманы талдай отырып, әр бала туралы біліңіз:

1. Он есепті шешу әдісі (2-4 жұп сөз):

а) табиғи - тек сөздің мағынасына бағытталған (Теңіз сөзін ұл бала жазған, өйткені қыздар матростарда тұрмайды ...);

б) мазмұны-жазу формасына бағдарлану (жұлдызшалар) деп жазған Таня; ішінде, табиғи түрде шешіле бастады, формальды шешімге көшті (немесе керісінше).

2. Соңғы тапсырма қалай шешілді (шешімі жоқ)?

3. Бала өзіне көрсетілген нәрсені мағыналы түрде қалыптастыра алды ма әріптердегі дауыссыз дыбыстардың жұмсақтығын көрсетудің жаңа тәсілдері?

4. Бала жұмсақтықты көрсетудің белгілі бір әдісін ойлап таба алды ма (жұмсарған сайын, бас тартыңыз, оған көрсетілген екі нәрсенің бірін қайталаңыз, өз белгісін ойлап табыңыз.)?

"Құпия хат" әдісі

Мақсаты: мектеп оқушысының жастардың танымдық іс-әрекетінің деңгейін анықтау.

Технология. Әдіс топта да, жеке түрде де жүзеге асырылуы мүмкін. Сабақтың аяқталуына 5 минут қалғанда (кәдімгі сабақтың өзі) экспериментатор: "Сізге белгісіз жұмбақ хат келді. Төменде осы параққа тіркелген код берілген. Қараңдаршы, жігіттер!"

Хаттың мазмұны кез келген болуы мүмкін: рефератқа немесе сабақтың тақырыбына байланысты; шағын том - 2-3 сөйлем мен қолтаңба, ал шифр ретінде алфавит пен сандардың әдеттегі әріптерінің жүйесі қолданылады:

Әр балаға "құпия хат" жазылған парақшалар беріледі. Балалар бірінші сөзді экспериментатордың жетекшілігімен шешеді. Декодталған сөз парақта белгіленген. Осыдан кейін ол жарияланады 10 минуттық үзіліс жасаңыз. Экспериментатор басқа балаларға (қалаған) хаттың кімнен келгенін білуді ұсынады. Жұмысты жалғастырғысы келетіндер олар үстелге жазбалар қойып, серуендеуге болады. Үзілістен кейін, келесі сабақтың басында балалар қол қойылған парақтарды тапсырады.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Танымдық белсенділіктің жоғары деңгейі-студент белсенді жұмысқа қосылды, барлық сөздерді шешті.

Орта деңгей. Танымдық белсенділік қалыпты түрде көрінеді, дәптерді-шифрлай бастады, бірақ тапсырманы орындамады.

Танымдық белсенділіктің төмен деңгейі-белсенділік пен қызығушылық тапсырмаға келмеді, оны шеше алмады немесе мүлде бірдеңе басталды.

Танымдық белсенділік деңгейі туралы қорытынды тізімде келесі тапсырмамен белгіленеді.

"Сәйкес келмейтін" немесе "4-алып тастау"

методологиясы

Мақсаты: алып тастау әдісімен жалпылау қабілетін, оқу дағдыларының маңызды ерекшеліктерін бөліп көрсету. Осы екі әдісті біріктіре отырып, тапсырмалардың кейбір нұсқалары берілген, олардың қолданылуы оның қай сыныпта өтетініне байланысты әдістеме.

Вариант 1. Нұсқаулық: "Балалар, біз қазір сіздермен сөйлесіп жатырмыз. Мен сізге төрт сөзді айтамын, ал сіз олардың біреуін таңдайсыз, қалғандарымен сәйкес келмейтін құмырсқа бар, оны жазып алыңыз немесе осы сөзбен көрсетілген нысанды сызыңыз. Буыннан басқа ештеңені ұсақтамаңыз, сурет салудың немесе жазудың қажеті жоқ. Содан кейін әрқайсыңызға қажет неге бұл сөзді таңдағаныңызды түсіндіріңіз. Мені мұқият тыңда!"

Технология. Әрі қарай, сіз төрт сөздің жиынтығын қатарынан екі-үш рет анық және дәл қайталауыңыз керек. Бастау үшін балаларға төрт сөз жиынтығын ұсыну жеткілікті:

Автобус, үй, ұшақ, кеме.

Картоп, қырыққабат, қазан, алма.

Ұлы, қызы, анасы, әжесі.

Аяқ, етік, етік, тәпішке.

Вариант 2. Студентке 4 картадан тұратын жинақ ұсынылады. Жиынтықтың элементтері қосылатын жалпы принцип бойынша әрқайсысында үш картада, ал төртіншісінде - жоқ. Таңдау өзгеріссіз қалады.

Нұсқаулық: "Мына суреттерге қараңдаршы, мына жерде 4 сурет салынған, олардың үшеуі ұқсас, тауып

беріндер. Төртінші тақырып-менің атыма сәйкес келетін нәрсе, олардың қайсысы қосымша екенін және егер сіз оларды бір топқа біріктірсеңіз, қалған үшеуін қалай атауға болатынын айтыңыз."

Вариант 3. Сіз емтихан алушыларға он екі тізімді ұсыныс жасауыңыз мүмкін болған сөздер қатары:

1. Шырақ, шырақ, күн, шам.
2. Бәтіңке, етік, шілтер, валенки.
3. Ит, жылқы, сиыр, ілмек.
4. Үстел, орындық, кереует, еден, гардероб.
5. Тәтті, ыстық, қышқыл, ащы.
6. Көзілдірік, көз, мұрын, құлақ.
7. Трактор, комбайн, автомобиль, сандық.
8. Мәскеу, Киев, Еділ, Минск.
9. Шу, ысқырық, күн күркіреуі, бұршақ.
10. Сорпа, желе, кастрюль, картоп.
11. Қайың, қарағай, емен, раушан.
12. Өрік, шабдалы, қызанақ, апельсин.

Нұсқаулық:

"Мына суреттерге қараңызшы, онда 4 нысан салынған, олардың үшеуі ұқсас және оларды бір атпен атауға болады, төртінші тақырып қандай? Қайсысы көп екенін және қалған үшеуін бір топқа біріктірсе, қалай атауға болатынын айтыңызшы".

Студент сөздердің әр жолынан сәйкес келмейтін немесе артық нәрсені тауып, себебін түсіндіруі керек. Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

1. Дұрыс жауаптардың санын анықтаңыз (артық жауаптарды қоспағанда сөздер).

2. Екі жалпы ұғымды қолдана отырып, қанша жол жалпыланғанын анықтаңыз (қосымша "таба" - бұл ыдыс, ал қалғаны-тамақ).

3. Бір жалпы ұғымды қолдана отырып, қанша жол жалпыластыратынын анықтаңыз.

4. Әсіресе, маңызды емес қасиеттерді (түсі, өлшемі

және т.б.) жалпылау, пайдалану кезіндегі қателерді анықтаңыз.

Осы көрсеткіштер негізінде жалпылау қабілетінің келесі деңгейлері анықталады:

жоғары-7-12 жолдар, екі жалпы ұғыммен жалпыланған;

жақсы-5-6 қатар екі, ал қалғандары бір жалпы терминмен;

орташа-бір жалпы тұжырымдамасы бар 7-12 қатар;

төмен-бір жалпы терминмен 1-6 қатар

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру

Мақсаты: тасымалдаушы жадды үйрену.

Кез келген басқа әдістен кейін есте сақтау үшін зерттеу жүргізген дұрыс, сондықтан оқушы процедураның өзіне баса назар аудармай, ұсынылған нәрсені есте сақтау мүмкіндігіне назар аударды. Славян

Технология. Оқушыларға есте сақтау керек 8 сөз немесе сөз тіркесі ұсынылады. Олардың есте сақтауын жеңілдету үшін олар әр сөзге сурет салуы керек (өз естеліктері), сөздер ұсынылған ретпен аталуы керек:

1. Достық.
2. Ауыр жұмыс.
3. Соғыс.
4. Байлық.
5. Аш адам.
6. Ауру.
7. Қорқыныш.
8. Қыс суық.

Нұсқаулық бір рет оқылады. Студенттің оқушының тікелей өтінішіне жауап ретінде нұсқаулықты қайта жариялауға рұқсат етіледі.

Нұсқаулық: "Енді мен сіздің жадыңызды басқа жолмен тексеремін. Мен сізге әр сөзді есте сақтауды жеңілдету үшін есте сақтау қажет сөздер мен сөз тіркестерін айтып беремін сурет салу, сурет салу, ол қандай болса да, бірақ

ол бір сурет сияқты дұрыс сөзді есте сақтауға көмектесті. Суреттің сапасы бұл мағынаға ешқандай қатысы жоқ, ол тек есте сақтауға көмектесуі керек. Сөздер мен әріптерді жазуға тыйым салынады".

Бірінші сөз оқушыға оқылады, содан кейін кідіріледі, осы уақыт ішінде оқушы сурет салуы керек. Сурет аяқталғаннан кейін келесі сөз оқылады. Студент барлық сөздерді жазған кезде оқудың бірінші кезеңі аяқталады, ал екінші кезең студенттік іс-әрекетке ұсынылады немесе ол жай демалады. Зерттеудің екінші кезеңі 30-60 минуттан кейін жүзеге асырылады.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Белгішелерді өңдеу кезінде бастапқыда дұрыс қайталанған сөздер саны есептеледі және коэффициент (C) есептеледі. формула бойынша жад: $C = B / a * 100\%$, мұндағы а-сөздердің жалпы саны, В-жатталған сөздер саны.

Әрі қарай, суреттердің оқушыға қалай көмектескенін білу керек, соңғы сұрақ: "Неліктен сурет сөзді немесе сөздік қорды еске түсірді?". Суреттің абстракция деңгейіне, оның жеке маңыздылығының болуына (оқушының сурет салуы баланың өмірінде нақты орын алатын жағдайлар немесе құбылыстар), образдың сипатына назар аудару қажет. Сонымен бірге, тартымды әсерден аулақ болу керек, мектеп оқушысы да болмауы керек. "Бұл сурет сізге жеке тиесілі ме?" деген сияқты сұрақтардан аулақ болу керек.

Балаға оның түсіндірмесі сияқты әсер етпеуі керек-оған ерекше мағына беріледі, сондықтан оның әрбір сөзін оқушының алдына жазып алған жөн емес.

"Сыңарын тап" методологиясы

Мақсаты: сөздердің екі қатарын жаттау арқылы ауызша және логикалық есте сақтаудың даму деңгейін ашу.

Технология. Зерттеуші үшін сөздерді екі жолмен дайындау керек, бірінші қатарда сөздер арасында

мағыналық байланыстар бар, екінші қатарда олар жоқ. Мектеп оқушыларына есте сақтауға арналған қондырғы беріледі және олардың арасында 5 секунд аралықпен бірінші қатарда 10-15 жұп сөз оқылады. бір минуттық үзілістен кейін сол жақ сөздер 10-13 секунд аралықпен дәйекті түрде оқылады, ал оқушы жаттаған сөздерді оң жаққа жазады. жартысы. Дәл сол жұмыс бірдей сөздермен екі қатарда орындалады.

Бірінші қатар: екінші қатар: - қуыршақ-ойын, - орындық-орындық - тауық-жұмыртқа, Компас-желім, - қайшы-кесілген, - әпке, - жылқы-сани,, - Қоңырау-жебе, - кітап оқу, - Лейка-трамвай, - көбелек-ұшатын, - етік-самауыр, - щетка-тіс, - сіріңке-шыны, - барабан таяқшалары, - қалпақ-Ара, - қар-қыс, - шляпа-Ара, - сиыр сүті. - пила-жұмыртқа

Бірінші қатар:

- қуыршақ - ойнау, -
- тауық - жұмыртқа,
- қайшы - кесілген,
- ат - саны,
- кітап - оқу,
- көбелек - ұшу,
- щетка - тіс,
- барабан - таяқшалар,
- қар - қыс,
- сиыр сүті.

Екінші қатар:

- стол - стул
- компас - желім,
- апа - әпке,
- қоңырау - жебе,
- лейка - трамвай,
- етік - самауыр,
- сіріңке - стакан,
- қалпақ - ара,
- қалпақ - ара,
- пила - піскен жұмыртқа

Экспериментатор зерттелушіге зерттелетін қатардағы 10 жұп сөзді оқиды (жұптар арасындағы интервал 5 секунд). 10 секундтан кейін субъект жолдың оң жақ жартысында орналасқан есте қалған сөздерді айтады.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Тапсырма орындалғаннан кейін эксперимент нәтижелері өңделеді. Қанша жұп сөздің дұрыс

қайталанатынын есептеу керек. Егер 10-нан 4-6 жұп дұрыс ойналса, семантикалық жады қанағаттанарлық дамыған (орта деңгей) деген қорытынды жасауға болады.

Ауызша және логикалық есте сақтаудың даму деңгейлері таңдалған критерийлер негізінде анықталады.

Критерий бойынша бағалау:

зат есім 7-10 сөз-жоғары деңгей;

4-6 сөзден-орта деңгей;

3 сөзден кем-төмен деңгей.

Эксперимент нәтижелері кестеге жазылады:

Нәтижелерді бағалау

Диагностикалық әдістердің тізімі

Қабылдауды диагностикалау әдістері:

- Л. Ф. Тихомированың диагностикасы

Мақсаты: кіші жастағы оқушылардың қабылдау жылдамдығы мен дәлдігін диагностикалау.

- Қабылдау диагностикасының көлемі

Мақсаты: бастауыш мектеп жасындағы балалардағы қабылдау көлемінің диагностикасы.

- "Абсурд" әдісі

Мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының қоршаған әлем мен әлемнің кейбір объектілері арасындағы логикалық байланыстар мен қатынастар туралы қарапайым бейнелі түсініктерін бағалау.

- Фокусты диагностикалық әдістемелер:

- "Шатастыратын сызықтар" әдісі

Мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының диагностикасының назарын аудару.

- "Перон-Розер сынағы" әдісі

Мақсаты: бастауыш сынып оқушысының тұрақтылығын шоғырландыру және диагностикалау.

- "Сандар квадраты" әдісі

Мақсаты: зейін көлемін диагностикалау, бөлу және алмасу.

Жадты диагностикалау әдістері:

- "Жад түрін анықтау" әдісі

Мақсаты: доминантты жад түрлерін анықтау.

- "Векслердің арифметикалық тесті" әдісі

Мақсаты: жад көлемін, бірқатар материалдармен жұмыс істеу деңгейін анықтау.

- "Логикалық жадыны диагностикалау" әдісі

Мақсаты: оқушының логикалық жадының қалыптасу деңгейін зерттеу.

- "Көру жадының диагностикасы" әдісі

Мақсаты: бастауыш сынып оқушысының визуалды есте сақтау деңгейін зерттеу.

Ойлауды диагностикалау әдістері:

- "Артықты жою" әдісі

Мақсаты: жалпылау қабілетін зерттеу.

- "Пішінді кесу" әдісі

Мақсаты: көрнекі-тиімді ойлауды диагностикалау.

- "Шығармашылық ойлауды диагностикалау" әдісі

Мақсаты: сөйлеу шығармашылығы мен ойлауды үйрену.

Қиялды диагностикалау әдістері:

- "Суретті атау" әдісі

Мақсаты: кіші оқушының қиялын диагностикалау.

- "Әңгіме Құрастыру" әдісі

Мақсаты: жас оқушының шығармашылық қиялын диагностикалау. - "Нысанды толтыру" әдісі

Мақсаты: қиялдағы мәселелерді шешудің ерекшелігін зерттеу. Тұлғалық қасиеттерді диагностикалау әдістері:

- "Егер сіз сиқыршы болсаңыз. Егер сізде сиқырлы таяқша болса" әдісі

Мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларының қалауын зерттеу.

- "Гүл-Эттагульбарг" әдісі

Мақсаты: кіші жастағы оқушылардың қызығушылықтарының бағытын анықтау.

- "Қуаныш пен қайғы" әдісі

Мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының тәжірибесінің мәні мен мазмұнын ашу.

- "Үш тілек" әдісі

Мақсаты: жас студенттердің тілектерінің бағытын анықтау.

- "Кім болу керек?" әдісі

Мақсаты: әр түрлі мамандықтағы балалардың қызығушылықтарын, оларды таңдау себептерін ашу.

- "Таңдау" әдісі

Мақсаты: қажеттіліктердің бағытын анықтау.

- Е. ф. зямбисявиченнің психикалық даму деңгейін анықтау әдісі

Мақсаты: 7-9 жас аралығындағы балалардың психикалық даму деңгейін анықтау. Оқу мотивациясын зерттеу әдістері:

- С. Я.Рубинштейн жасаған, В.Ф. Моргун жетілдірген "апталық жоспар құру" әдістемесі. **Мақсаты:** оқушының белгілі бір білімге деген көзқарасын диагностикалау және зерттеу.

- Н. Г. Лусканованың "маған мектепте не ұнайды?" әдісі

Мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларының мектепке және оқу іс-әрекетіне қатынасын зерттеу.

Адамгершілік тәрбиесін диагностикалау әдістері:

- "Жеке тұлғаның моральдық басымдықтарын диагностикалау" әдісі

Мақсаты: оқушылардың адамгершілік ережелерін анықтау.

- Менің кейіпкерім әдісі

Мақсаты: бала еліктегісі келетін үлгілерді анықтау.

- "Сюжетті аяқтау" әдісі

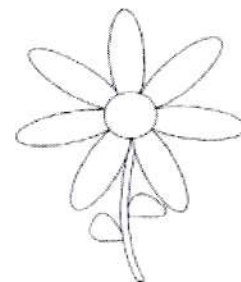
Мақсаты: балалардың адамгершілік нормалары туралы хабардарлығын зерттеу.

Диагностикалық талдаулардың сипаттамасы

"Гүл-жеті түсті жапырақша" әдісі

Мақсаты: оқушының қалауының бағытын, ол қабылдаған негізгі қажеттіліктер мен тілектердің мазмұнын анықтау.

Қолдану технологиясы. Бұл әдісті аяқтау үшін сізге жеті түрлі-түсті жапырақшамен боялған "сиқырлы гүлі" бар қағаз парағы қажет. Жапырақшалардың өлшемі бала оған өз қалауын жазуы керек болатындай болуы керек.

Әдістеме жазу дағдылары жоқ мектеп жасына дейінгі балалармен, сондай-ақ бірінші сынып оқушыларымен жеке жүргізіледі. Егде жастағы бастауыш сынып оқушыларымен

жеке және фронтальды тасымалдауға болады. Кішкентай балалар үшін жапырақшалардың санын үшке дейін азайтуға болады. Сонымен бірге, баланың айтқан тілектерінің саны өздігінен құнды диагностикалық көрсеткіш бола алатындығын есте ұстаған жөн.

"Гүлдер" алынбалы (кесілген болса) жапырақтардан тұруы керек. Оларды алдын-ала дайындауға болады, бірақ егер уақыт пен жағдай жеткілікті болса, оларды балаларды еңбекке баулу сабағында өздері жасауға шақыру жақсы нәтиже береді. Бұл жағдайда олар жағдайға толығымен еніп, әдістің тиімділігі артады. Содан кейін мұғалім гүл жапырақшаларына балалардың ең көп орындағысы келетін тілектерін жазуды ұсынады. Жапырақшаға тілек жазбас бұрын реттік нөмірді қою керек. Осылайша, әр бала өзі тапсырыс берген 7 тілекті қалыптастырады.

Нұсқаулық: "елестетіп көріңізші, сіздердің әрқайсыларыңыз "жеті түсті гүл" ертегісіндегі қыз сияқты жеті сиқырлы жапырақшаны алдыңыз. Әрбір жапырақшаның бір тілегі бар. Бұл гүл параққа салынған. Әрбір жапырақшаға ең маңызды, негізгі жеті тілегіңізді жазыңыз.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Жауаптардың бағыты басқа адамдардың (құрдастарының, мұғалімдерінің, ата-аналарының, бауырларының, әпкелерінің және т.б.) игілігіне бағытталған тілектерді орындауға бағытталған.). Мектепке байланысты тілектер мен кең "әмбебап" (мысалы, "мен адамдардың ешқашан ауырмағанын қалаймын", "мен ешкімнің басқа адамдарды өлтірмегенін қалаймын", "мен бәрінің іздегенін тапқанын қалаймын") талданады.). Әдістің құрылымы бірінші кезекте балалардың тілектерін жүзеге асыруға бағытталғандықтан, "басқалар үшін" тілектерді таңдау мотивацияның кеңдігін, жеке тәжірибе шеңберінен шығуды, кең мағыналық мотивтердің болуын немесе қажеттілікті қалыптастыруды көрсетеді.

басқа адамдардың игілігі үшін. Сонымен қатар, "өзіне" деген тілектер мүлдем жоқ болатын нұсқалар да оң деп саналмайды.

Тілектердің сипаттамалық сапалық категориялары анықталады. Көбінесе белгілі бір материалдық игіліктерге ие болу, жаңа қасиеттерге, қабілеттерге ие болу, достар табу, оқу іс-әрекетін жетілдіру, мұғалімдердің талаптарын орындау және т.б. туралы жауаптар көрінетін.

Позитивті емес нұсқалар-бұл барлық жауаптардың ересектердің талаптарын қанағаттандыру саласына, сондай-ақ өте нақты (ұсақ) материалдық игіліктерге (мысалы, кәмпиттер, сағыз және балмұздақ) ұмтылуға бағытталғандығы.).

Физикалық агрессияға қатысты жауаптарға ерекше назар аудару керек: ашық агрессивті тенденциялар ("мен бәрін жеңгім келеді, жойғым келеді", "мен бәрінен кек алғым келеді", "мен барлығымен күрескім келеді"). мені ренжіткендердің") және жәбірленушінің агрессивтілігі: "мені ұрмағанымды қалаймын", "біреу қайтадан ұра бастағанда мені қорғай алуы үшін".

"Білмеймін" деген жауап жағымсыз көрсеткіш болып табылады, ол тілектер мен қажеттіліктердің әлсіздігін, сондай-ақ баланың өз қалаулары туралы хабардар болу әдетінің жоқтығын, сондай-ақ "бас тарту" түрін көрсетуі мүмкін.". Тілектердің әлсіреуі, сондай-ақ белгілі бір шеңберде ересектерге жақындығы кейде қанағаттанбаудың жағымсыз сипатына ие болады. Опциялардың қайсысы белгілі бір жағдайда орын алатынын қосымша әңгіме барысында анықтау керек.

- тілектердің "ұзындығы" деңгейі уақытында ашылады.

- мәлімдеменің модальділігі анықталады ("мен қалаймын", "мен қалаймын") субъективті көңіл-күйді қолдану баланың "қалау құқығына" сенімсіздігін көрсететін қолайсыз жағдай болып табылады.

Нәтижелерді неғұрлым егжей-тегжейлі және терең талдау үшін келесі кестені құру ұсынылады:

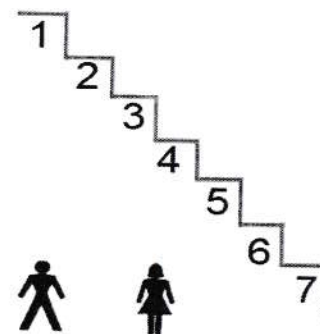
Ф.А.Ж.	Өзі үшін тілектер	Жақын-дарыңызға тілектер	Сынып пен мектеп үшін тілектер	Барлық адамдарға тілектер

Әр бағандағы есептелген таңдаулардың саны оқушылардың сыныптағы қызығушылықтарының бағыты туралы түсінік қалыптастыруға мүмкіндік береді. Әрбаланың қызығушылықтарының мазмұны мен бағытын олардың бірінші, екінші және үшінші жапырақшалардағы жазбалары арқылы бағалауға болады.

"Баспалдақты" әдісі

Мақсаты: өзін-өзі бағалау сипаттамалары мен нақты "мен", сондай-ақ идеалды "мен" қалыптастыру. Қолдану технологиясы. Балаға жеті сатылы, қағаздан жасалған баспалдақ көрсетіледі, оның ортаңғы қабаты платформаға ұқсайды және тапсырма балаға түсіндіріледі.

Нұсқаулық: "егер барлық балалар осы баспалдақта отырса, жақсы балалар үш сатыда болады: ақылды, мейірімді, мықты, тілалғыш. Ескерту-неғұрлым биік болса, соғұрлым жақсы ("жақсы", "өте жақсы", "ең жақсы" дегенді білдіреді). Төменгі үш сатыда нашар балалар болады-төмен, нашар ("жаман", "өте жаман", "ең нашар"). Жаман да, жақсы да емес балалар орта деңгейде болады. Өзіңізді қандай қадамға қойғаныңызды көрсетіңіз. Неге екенін түсіндіріңіз". Түсіндіру үшін баланың немесе қыздың бейнесін баланың жынысына байланысты қажетті қадамға қою арқылы көрсетуге болады.

Бала олардың барлығын жазып болған соң, ол сұрақтарға жауап беруі керек: "сіз шынымен осындайсыз ба, әлде солай болғыңыз келе ме? Өзіңіздің кім екеніңізді және кім болғыңыз келетінін көрсетіңіз. Тәрбиеші (мұғалім) сізді қандай қадамға қояды?".

Сапалардың стандартты жиынтығы қолданылады: жақсы / жаман, ақылды / ақымақ, күшті / әлсіз, батыл / қорқақ, еңбекқор / абайсыз. Сын есімдердің санын азайтуға немесе көбейтуге болады.

Тексеру барысында баланың тапсырманы қалай орындағанын ескеру қажет: тартыншақтайды, оның таңдауы дұрыс па, жоқ па деп ойлайды. Егер ол түсініктеме бермесе, ол одан: "неге өзіңді осында қойдың? Сіз әрқашан осындайсыз ба?" сіз сұрауыңыз керек.

Тапсырманың орындалу сипаттамаларының сипаттамасы (өзін-өзі бағалауы жоғары, адекватты және төмен балаларға тән)

Тапсырмаларды орындау әдісі	Өзін-өзі бағалау түрі
Еш ойланбастан, ол өзін бірінші орынға қояды; анасы мен мұғалімі оны дәл осылай бағалайтынына сенеді; дәлел ретінде ол ересек адамның пікірін келтіреді: "мен жақсымын және басқаша бола алмаймын, анамның айтқаны осы."	Ұз-ұзини хұрмат қилишнинг ортиши

Біраз ойланып, екіленіп, өзін бірінші орынға қояды; таңдауын түсіндіре отырып, ол кейбір кемшіліктер мен қателіктерді атайды, бірақ оларды өзіне тәуелді емес сыртқы факторларға байланысты деп түсіндіреді; кейбір жағдайларда ол ересек адамның бағасы өз бағасынан төмен болуы мүмкін деп есептейді: "әрине, мен жақсымын, бірақ кейде жалқаумын. Анам менің жалқау екенімді айтады".	Өзін-өзі бағалаудың жоспарлауы
• Тапсырманы қарастыра отырып, ол өзін 2-ші немесе 3-ші орынға қояды; өз таңдауын нақты мысалдармен және жетістіктермен білдіреді; ересек адамның бағасын бірдей немесе сәл төмен деп санайды.	Адекватты өзін – өзі бағалау
Өзін түбіне қояды; ол өз таңдауын түсіндірмейді немесе ересектердің пікіріне сілтеме жасамайды: "анам осылай деді."	Өзіне төмен баға беру

Егер бала өзін орта деңгейге қойса, бұл оның тапсырманы түсінбегенін немесе оны орындағысы келмейтінін көрсетуі мүмкін. Шамадан тыс алаңдаушылық пен сенімсіздікке байланысты өзін-өзі бағалауы төмен балалар жиі барлық сұрақтарға жауап беруден бас тартады: "білмеймін". Жоғары өзін-өзі бағалау өз қателіктерін көрмейтін, өзін, іс-әрекетін дұрыс бағалай алмайтын балаларға тән.

"Маскалар" әдісі

Мақсаты: оқушының эмоционалды жағдайын, оның сыныптағы орнына қанағаттануын анықтау. Бұл әдіс бес жастан асқан балаларды зерттеу үшін қолданылады.

Материал. Жақсы және жаман көңіл-күйді, үстемдікке немесе бағынуға деген ұмтылысты білдіретін қағазға салынған бірнеше маскалар жиынтығы.

Нұсқаулық: "мына беттерге қараңыз. Сыныптағы балаларға қараған кезде сіз қандай бет-әлпет бейнесін көрсетесіз деп ойлайсыз? Сіз қайсысына осылай қарайсыз? (Әрбір маска кезекпен көрсетілуі керек.) Балалардың қайсысы сізге осылай қарайды? (тағы да, әрбір маска кезекпен көрсетілуі керек.)

Қолдану технологиясы. Маскалар оқушының алдына қатарға қойылады. Оқырман бірінші сұраққа жауап беріп, өз пікіріне сәйкес маска алады. Бірінші сұраққа жауап беру кезінде олардың біреуін таңдағаннан кейін, маскалардың әрқайсысы кезекпен балаға беріледі және ол оған кім қарап тұрғанын немесе оған кім осылай қарап тұрғанын сұрайды. Кез келген жауап, соның ішінде бас тарту туралы жауап қолайлы.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Үлгі:

Есімі:

Жасы:

Күні:

"Балалардың қайсысы осылай көрінеді?" бұл сұраққа жауап беру кезінде жақсы және жаман көңіл-күйдегі маскалар қанша рет таңдалады. Егер бала сыныптағы өз орнына қанағаттанса, онда күлімсіреген маскалардың саны қайғылы маскалардың санынан едәуір көп болады. Бұл көрсеткіш балалардың алатын орнына қанағаттанатынын көрсетеді.

Қабылданбаған жағдайда, құрдастарымен үйде, аулада, бірақ топта (сыныпта) емес, сөйлесуді жөн көретін балалар туралы әңгіме бар екенін анықтай аламыз, сондықтан олар алаңдамайды, өйткені олар онымен аз сөйлеседі.

Бұл вариант баланың белсенді қарым-қатынас жасағысы келмеуіне, құрдастарымен байланысқа немқұрайлы қарауына байланысты болуы мүмкін. Сонымен қатар, егер олар топта жоғары лауазымға ие болса немесе басқа топтың бір бөлігі болып табылатын балалардың бірімен қарым-қатынас жасауға ұмтылса және бұл көшбасшыға бағынбаса, көшбасшылар өз ұстанымдарына қанағаттанбауы мүмкін.

Сондай-ақ, "пассивті" және "белсенді" деп айтылатындардан тымсадамдар, яғни олардың бастартуына сабырлы және қарым-қатынас іздемейтін балалар және топтан бөлінуге алаңдайтын балалар анықталады.

Бірінші сұрақта (бұл ең маңызды көрсеткіш) және келесі сұрақтарға жауаптарда "үстемдік" және "ұсыну" таңдауларының саны да ескеріледі. Бұл әсіресе өз орнына көңілі толмайтын балалар үшін өте маңызды.

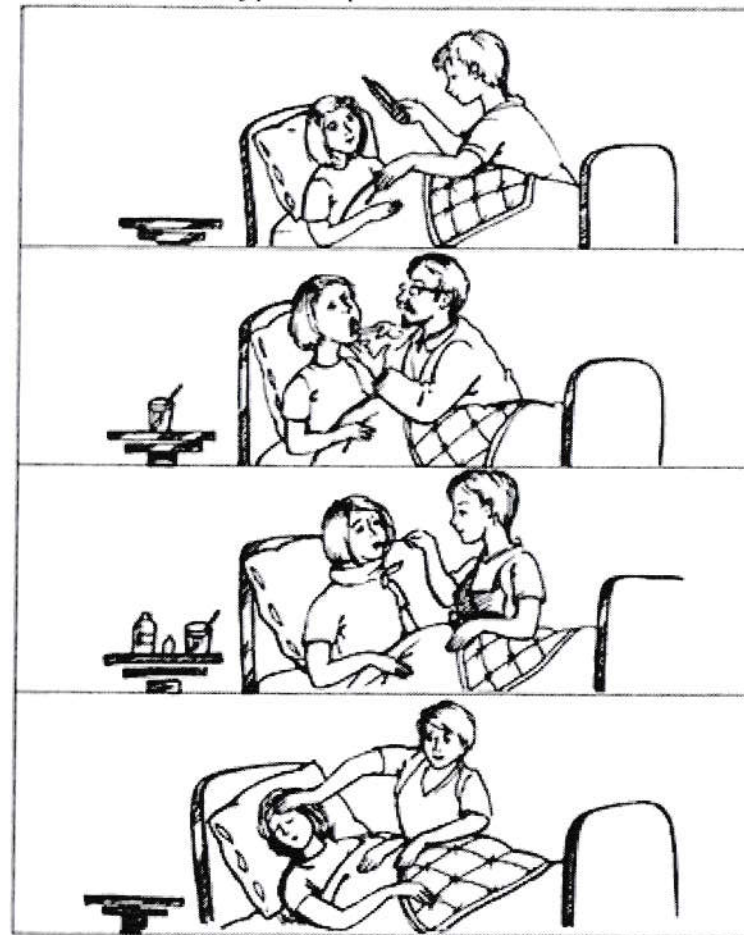
Бірізді сурет сынағы (6-10 жас аралығындағы балалар үшін)

Мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының бейнелі-

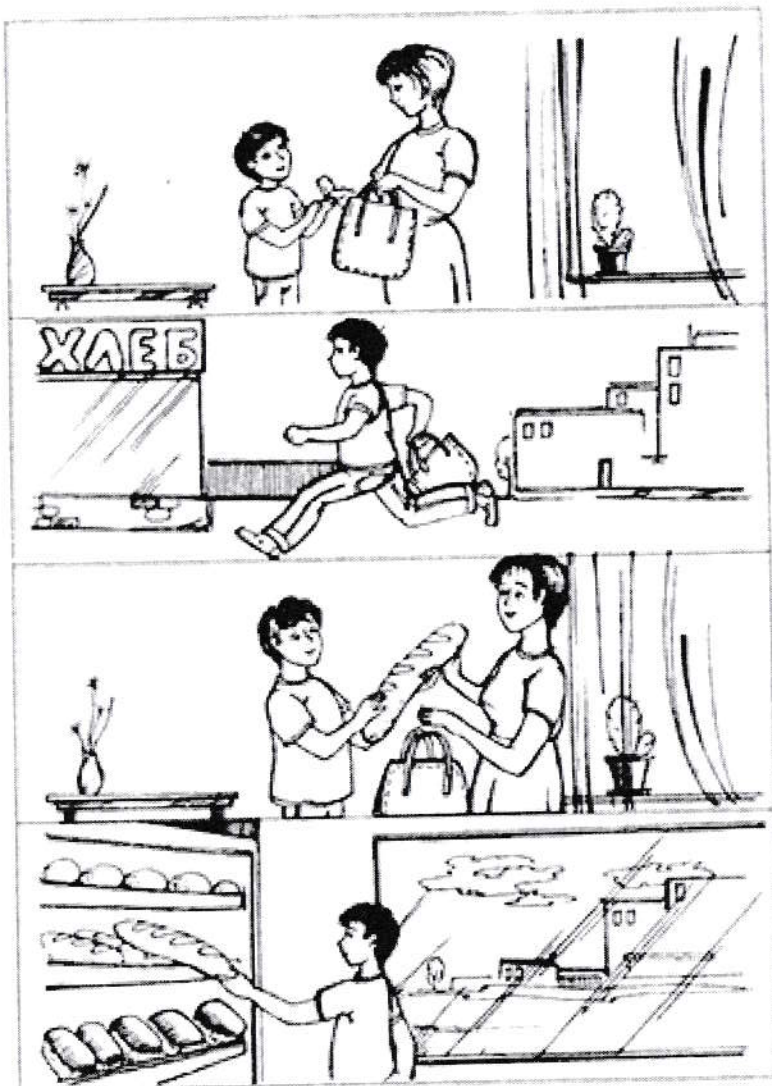
логикалық ойлау деңгейін, талдау, жалпылау және салыстырмалы операларды зерттеу.

Әдіске арналған көрнекі материалдар: оқиғаны бейнелейтін суреттер сериясы. Жинақтың күрделілігі мен суреттер саны жасына байланысты: 5-7 жас аралығындағы балаларға арналған 4-5 сурет, 8-10 жас аралығындағы балаларға арналған 8-9 сурет.

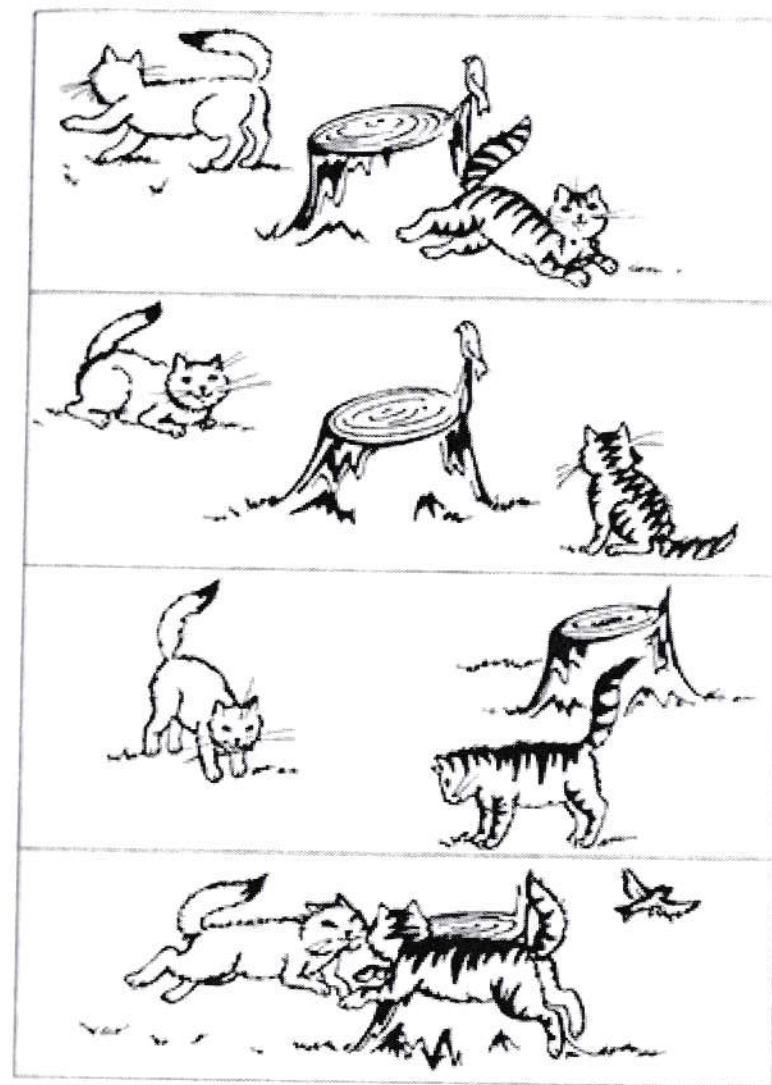
Тізбектелген суреттер:

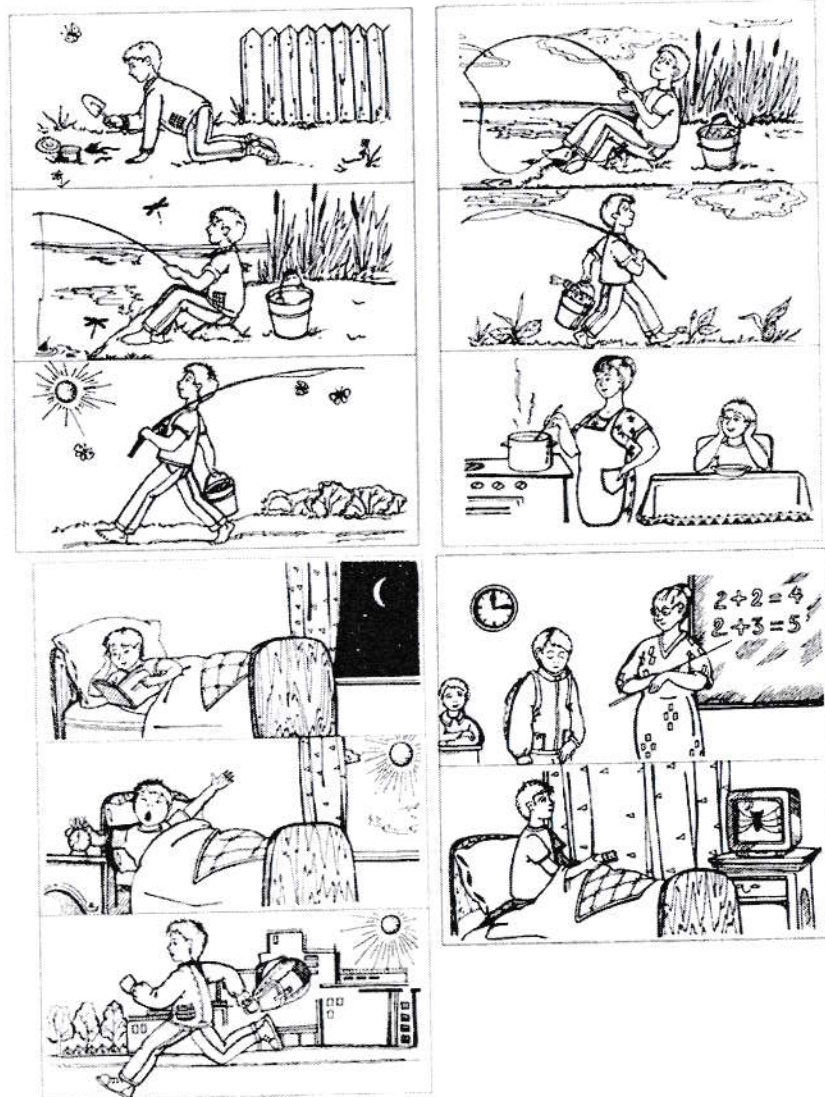
Манзура сырқаттанды

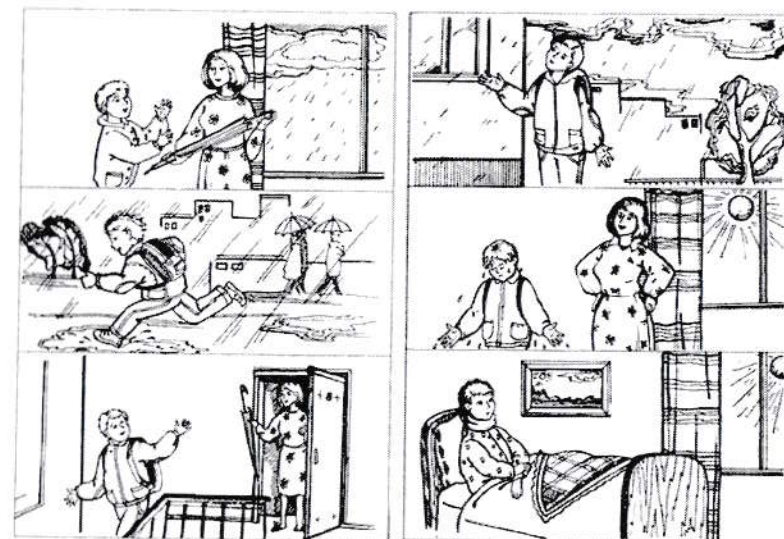
Балан дүкенге баруда

Екі мысық

Уали үйде жіне мектепте

Жаңбырлы күн

Қолдану технологиясы. Біріншіден, мұғалім балаға суреттерді қарауды ұсынады және олардың не туралы екенін сұрайды. Бала суреттерді мұқият зерттейді. Содан кейін мұғалім баладан дәйекті әңгіме жасау үшін суреттерді орналастыруды сұрайды.

Суреттер баланың алдындағы үстелге кездейсоқ ретпен орналастырылады, содан кейін оларға алдын ала нұсқаулар беріледі. Егер 5-6 жастағы бала жағдайдың мазмұнын бірден анықтай алмаса, оған көмекші сұрақтар көмектесе алады: мұнда кім сипатталған? Олар не істеп жатыр?- және т.б.

Бастауыш сынып оқушыларына мұндай алғашқы көмек көрсетілмейді. Балалардың суреттердің жалпы мазмұнын түсінетініне көз жеткізгеннен кейін мұғалім суреттерді ретімен орналастыруды ұсынады.

Нұсқаулық: "суреттерді осы оқиғаның қайсысында басталып, қайсысында аяқталатыны анық болатындай етіп орналастырыңыз." Жұмыс барысында ересектер балаларға араласпауы және көмектеспеуі керек. Бала

суреттерді жариялауды аяқтағаннан кейін, осы келісімнің нәтижесінде болған оқиғаны айтып беру үшін біртіндеп бір эпизодтан екінші эпизодқа ауысуын сұрайды.

Сценарийде қате болған жағдайда, балаға оқиғаны айтып беру барысында түспалдап айтылады және бұл мүмкін емес деп айтылады. Егер бала қатені өзі түзетпесе, мұғалім оқиғаның соңына дейін суреттерді өзгертпеуі керек.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Нәтижелерді талдау кезінде, ең алдымен, оқиғаның даму логикасына сәйкес келуі керек суреттердің дұрыс реттілігі ескеріледі.

Бұл мектеп жасына дейінгі балалар үшін мағынасы ғана емес, сонымен қатар күнделікті реттілік дұрыс болуы мүмкін. Мысалы, бала суреттің алдына анасы қызға дәрі-дәрмек беретін суретті қоя алады, оны дәрігер тексереді, өйткені анасы әрқашан баланы өзі емдейді және тек дәрігерді шақырады. ол анықтама жаза алады.

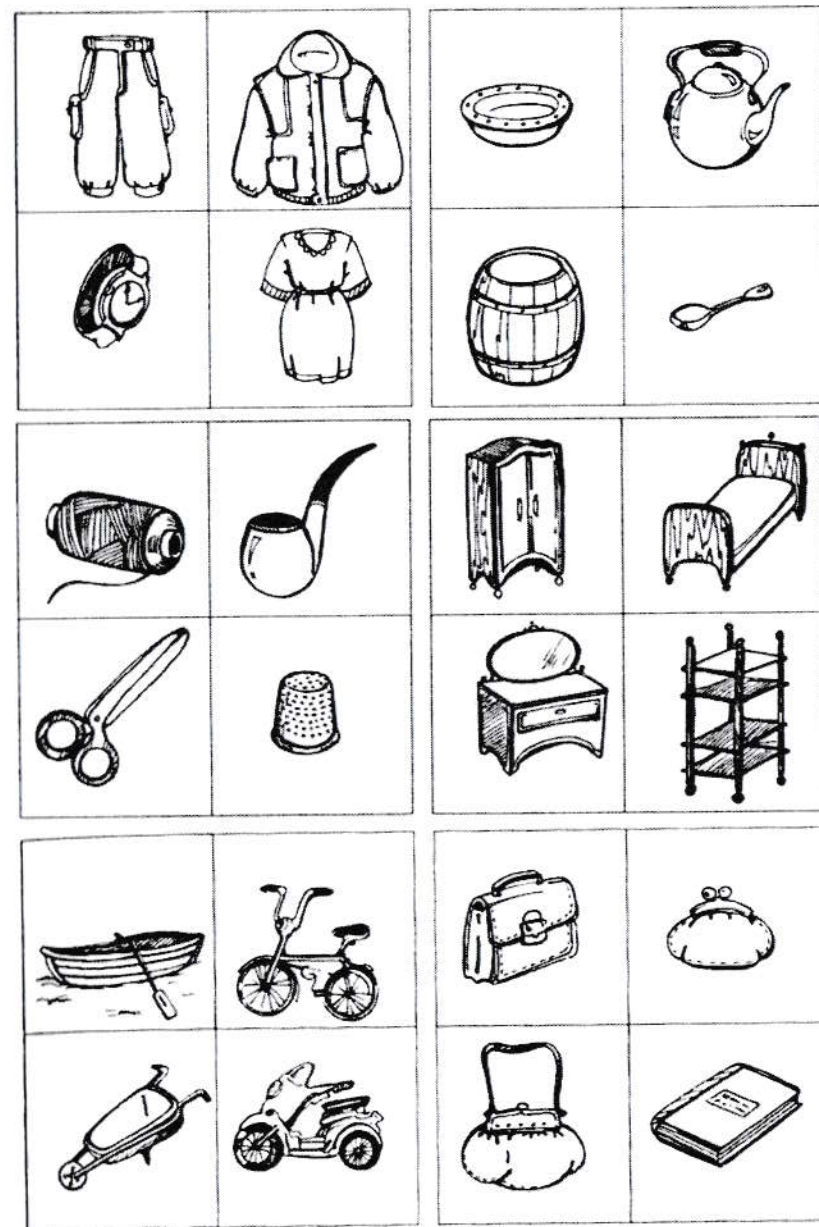
Бастауыш сынып оқушылары үшін мұндай жауап дұрыс емес деп саналады. Мұндай қателіктермен ересек адам балаға өзін-өзі түзетуді ұсынады. Содан кейін оған басқа суреттер жинағын қою және айту ұсынылады.

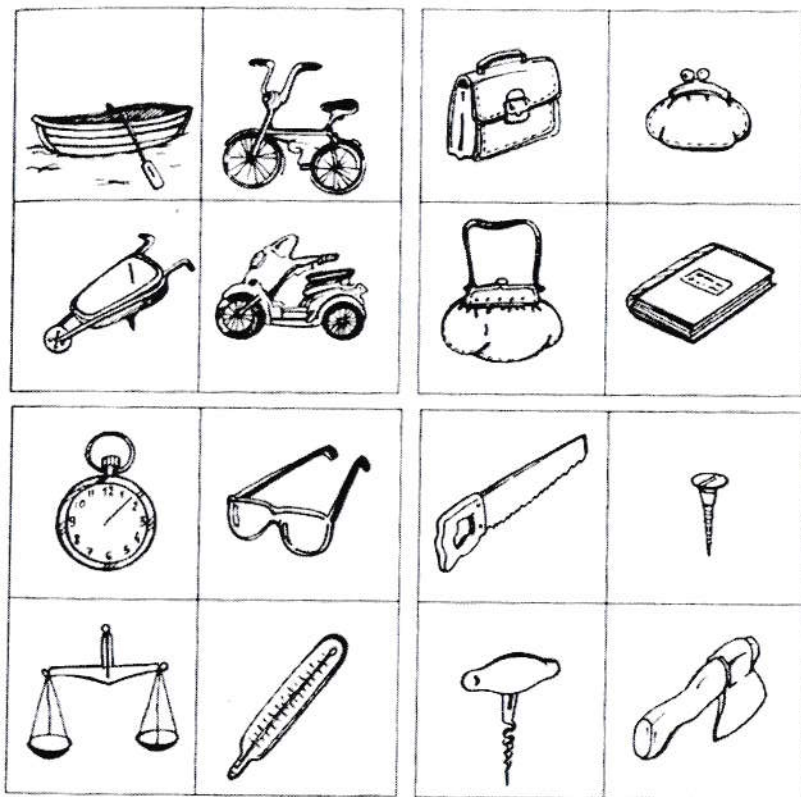
Оқыту кезінде, ең алдымен, әр суретті баламен бірге мұқият қарастырып, оның мазмұнын талқылау қажет. Содан кейін олар бүкіл оқиғаның мазмұнын талдайды, оның атын ойлап табады, содан кейін балаға суреттерді ретке келтіру ұсынылады.

"Артығын шығару" тесті (6-10 жас аралығындағы балалар үшін)

Мақсаты: бейнелі-логикалық ойлау, талдау, жалпылау және салыстырмалы опералардың деңгейін зерттеу.

Көрнекі материалдар. 4 сөзден тұратын (немесе 4 суреттен тұратын) карталар (12 дана), олардың біреуі артық болуы керек. Суреттер 5-6 жастағы балаларға, 7-10 жастағы балаларға - сөздерге ұсынылады.

Қолдану технологиясы. Мұғалім оқушыға сөздерді оқуды ұсынады, олардың біреуі артық және қалған сөздерге қатысы жоқ, одан мұндай сөздің не екенін ойлап, оған ат қоюын сұрайды.

Заттардың бейнесі бар әрбір сурет (немесе балалар 6-7 жаста болса, сөздер) бөлек беріледі. Осылайша, тестілеу барысында балаларға қатарынан барлық он екі карта ұсынылады. Әрбір келесі тапсырма балаға алдыңғысына берген жауабынан кейін беріледі-оның дұрыс жауап бергені немесе бермегені ескерілмейді. 7-10 жас аралығындағы балаларға, әдетте, біртіндеп талданатын барлық карталар бір уақытта ұсынылады.

Мұғалімнің көмек сұраған қосымша сұрақтары: "сіз жақсы ойладыңыз ба? Сіз дұрыс сөзді таңдағаныңызға сенімдісіз бе?", бірақ тікелей өтініштерді қолдану мүмкін емес. Егер бала осындай сұрақтан кейін өз қатесін түзетсе, жауап дұрыс болады.

Нәтижелерді зерттеу және талдау.

Әрбір дұрыс жауап 1 баллмен, ал қате жауап 0 баллмен қойылады. Ұпайлардың жалпы саны есептеледі, бағалаудың келесі критерийлері бойынша бейнелі-логикалық ойлаудың, талдаудың, жалпылаудың және салыстырмалы опералардың даму деңгейі туралы қорытынды жасалады: қалыпты - 8-10 балл; төмен деңгей - 5-7 балл; ақыл - ой кемістігі-5 баллдан аз.

IV тарау. ДИАГНОСТИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ОҚУЛЫҚ БАСТАУЫШ ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ

Деректер туралы ақпарат

Студент үшін жетекші іс-әрекет-бұл оқу іс-әрекеті. Д.Б. Эльконин өзінің оқу іс-әрекетін барлық жағынан шебер дәлелдеді, оның байланыстары бастауыш сынып оқушыларының жасына сезімтал. Бұл кезең "баланы оқуға үйрету" үшін ең қолайлы (К.Д. Ушинский). Көрсетілген әрекетті орындау кезінде баланың негізгі белгілері болады психикалық неоплазмалар. Біз Д-ның пікірін ұстанамыз. Б.Эльконинова В. В. Давыдова, оқу іс-әрекетінің құрылымдық құрамын оның құрамдас бөліктерінің бірлігінде ескере отырып: тәрбиелік міндеттер, тәрбиелік іс-шаралар, танымдық мотивацияға негізделген өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау.

Әр түрлі авторлардың тұжырымдаманы анықтауына сүйене отырып, мотивация баланың белгілі бір мақсаттарға жету қабілеті екенін атап өтуге болады мақсатты іс-әрекеттермен айналысуға ынталандыру процесі. Мотивация Л. И.Божович корреляцияның дараланған механизмі жеке тұлғаның мінез-құлқын анықтайтын сыртқы және ішкі болып табылады деп тұжырымдайды [3, б. 87]. Мотивация-бұл жеке тұлғаны белгілі бір мінез-құлық пен іс-әрекетке итермелейтін ішкі және сыртқы факторлардың әсерінен болатын күрделі процесс. Мотивация іс-әрекетке қатысты ішкі немесе сыртқы болуы мүмкін, бірақ әрқашан осы іс-әрекеттің субъектісі ретінде ішкі сипаттамалары бар адам болып қала береді.

Оқу іс-әрекетін қалыптастыруда Мотивация қандай рөл атқарады? Педагогикалық психология оқу іс-әрекетінің құрылымына және ондағы мотивтердің орнына келесі сипаттама береді: оқу іс-әрекеті = қажеттілік + мотив + мақсат (тәрбиелік міндет) + оқу іс-әрекеті + өзін-

өзі бақылау + өзін-өзі бағалау + нәтиже.

Тәрбиелік мотивация оқу іс-әрекетіне кіретін мотивацияның ерекше түрі ретінде анықталады. Баланың мотивациялық сферасының қалыптасуы оның оқу іс-әрекетіндегі жетістігі үшін маңызды рөл атқарады. Мектептегі академиялық мотивацияның төмен деңгейінің төмендеуі байқалады. Оқу іс-әрекетінің диагностикасы мұғалімге кәсіптерді ұйымдастырудағы оқытудың мақсаттары мен басымдықтарының бастапқы кезеңінде өзін-өзі анықтау үшін өте қажет.

Ғылымда оқу іс - әрекетінің мотивтерінің екі үлкен тобын ажырату әдетке айналған-танымдық және әлеуметтік. Танымдық мотивтер оқу іс-әрекетінің мазмұнымен және оны жүзеге асыру процесімен байланысты.

Осылайша, мотивация бірінші міндетті компонент ретінде оқу іс-әрекетінің бөлігі болып табылады. Осы пәннің оқу іс-әрекетіндегі мотивацияның басты маңыздылығы арнайы әдістемелік зерттеулерді таңдауды және оларды келесі тарауда егжей-тегжейлі қарастыруды түсіндіреді.

Осы бастапқы мәтін туралы қосымша ақпарат. Қосымша ақпарат алу үшін бастапқы мәтінді енгізіңіз.

Пікір - байланыс жіберу

Бүйірлік панельдер) саны есте қаларлық сөздер (B2)

Коэффициенті механикалық жад $C2 = B2 / A2$

Бастауыш білім берудің педагогикасы мен әдістемесі кафедрасында оқу іс-әрекетін эксперименттік зерттеуге арналған кейбір материалдар бар [2], бірақ олардың жеткіліксіз екені анық. Біз студенттерге оқуға кеңес береміз шағын мектеп оқушысының жеке басы және оның оқу іс-әрекетінің ерекшеліктері жайлы менің кітабымды қолданыңыз А. Ф.Ануфриева, С. Н. Костроминой "Балаларды оқытудағы қиындықтарды қалай жеңуге болады" [1] және Г. И. Вергелес, Л. А. Матвеева, А. И. Раева "Кіші оқушы: оған

оқуға көмектес" [6], сонымен қатар келесі жолдармен. Осы бөлімде егжей-тегжейлі сипатталған оқу іс-әрекетінің мотивациясын анықтайтын Іsm диагностикалық әдістері, оқушылардың мектеп міндеттерін түсінуі, оқу іс-әрекетінің іс-әрекеттерін жүзеге асыруы, әсіресе іс-әрекеттерді бақылау және бағалау

Әдістемелік оқыту

- "Аяқталмаған шешім" әдісі
- Оқу мотивтерін зерттеудің "үш жақты салыстыру" әдістемесі
- "Бақытты-қайғылы" әдістеме
- "Өзіңізді таныстырыңыз ..." әдісі
- "Оқу пәндері мен мектеп пәндерінің өзара байланысын зерттеу" әдістемесі (Г. Н. Казанцева).
- "Жоғары сынып оқушыларын оқуға ынталандыру көрсеткіштерінің диагностикасы"
- "Лесенка Уроков" Әдістемесі
- Тәрбиелік мотивацияны диагностикалау әдістері және тәрбиеге эмоционалды реакция. Түзету (А. Д. Андреева).
- Мектеп оқушыларының оқу мотивациясының диагностикасы (әдістеме М. В. Матюхина) модификацияда (Н. Ц. Матюхина). Бадмаевой).

- "Қатынас" әдістемесі
- "Болашақ Мектебі" әдістемесі
- "Шебер" әдістемесі
- Академиялық ғылыми рейтинг
- "Орман Мектебі" Әдістемесі
- "Эссе" әдістемесі
- "Домик" әдістемесі
- "Графикалық диктант" әдісі

"Баспалдақтар" методологиясы

Мақсаты: мотивациялық саланы диагностикалау. Оқушылардың оқуға деген ынтасын ашыңыз.

Нұсқаулық: "аталған баспалдақты салайық" мен неге

оқимын? "Сіздің алдыңызда 8 карточка бар: "неліктен мектеп оқушылары мектепте оқиды? Оларды алдыңызға қойыңыз. Әр картада не жазылғанын мұқият оқып шығыңыз.

Неліктен оқып жатқаныңыз туралы ең маңызды нәрсені көрсететін картаны таңдаңыз. Бұл біздің баспалдақтың алғашқы қадамы болмақ. Қалған жетеуінің ішінен картаны қайтадан таңдаңыз, онда ең бастысы не үшін ұшып бара жатқаныңыз туралы жазылған, бұл баспалдақтың екінші кезеңі болады. Мына картаны қойыңыз бірінші баспалдақты қалай салу керектігін түсіндіріңіз бе? Оны өзіңіз жасай беріңіз."

Технология. Студенттерге 4 танымдық және 4 әлеуметтік мотивке сәйкес келетін келесі 8 мәлімдеме жеке карточкаларда ұсынылған.

Сынақ

Білімді:

1. Мен бәрін білу үшін оқыдым.
2. Мен оқимын, өйткені маған оқу процесі ұнайды.
3. Мен жақсы баға алу үшін оқыдым.
4. Мен проблемаларды өзім шешуді үйрену үшін оқимын.

Әлеуметтік:

1. Мен адамдарға пайдалы болу үшін оқимын.
2. Мен мұғалімнің оқығаныма қанағаттанатынын оқыдым.
3. Мен ата-анамды жетістіктеріммен қуанту үшін оқыдым.
4. Достарым мені жетістігім үшін құрметтесін деп оқыдым.

Тест нәтижелерін өңдеу және түсіндіру.

Иерархиядағы алғашқы 4 орынды қандай мотивтер алатынын қараңыз. Егер 2 әлеуметтік және 2 танымдық болса, онда біз үйлесімді комбинацияны аяқтаймыз. Егер бұл орындарды бір типтегі 3 немесе 4 мотивтер алып

жатса, онда ол орындалады қорытынды оқу мотивтерінің осы түрінің басым болуы туралы.

Танымдық мотивтер:

- 1) кең танымдық-жаңа білім алуға бағдарлау;
- 2) процедуралық-процестік оқыту бағдары;
- 3) нәтижеге бағдарлану-білім беру нәтижесіне бағдарлану (бағалау);
- 4) педагогикалық - педагогикалық-білім алу әдісін меңгеруге бағдарлану.

Әлеуметтік мотивтер:

- 1) кең әлеуметтік мотив-қоғамға пайдалы болу үшін білім іздеу;
- 2) "тәрбиелік мотив" - мақтауға және мақұлдауға лайық болуға ұмтылу мұғалім сол жақтан;
- 3) "ата-ана мотиві" - ата-ананың мақтауына және мақұлдауына лайық болуға ұмтылу;
- 4) "жолдас мотиві" - достарыңыздың құрметіне бөленуге деген ұмтылыс.

Осы әдісті қолдану арқылы алынған нәтижелер оқушының білім алуының әлеуметтік және танымдық мотивтері арасындағы байланысты көрсетеді, оның көмегімен мотивтер иерархиядағы алғашқы төрт орынды алады. Егер бұл орындарды 2 әлеуметтік қызметкер және 2 танымдық мотивтер иеленсе, олардың үйлесімді үйлесімі оның мектеп оқушысы екендігі туралы қорытынды жасалады. Егер бұл орындарды бір типтегі 4 мотив иеленсе, онда ол орындалады оқу мотивтерінің осы түрінің басым болуы туралы қорытынды (мысалы, әлеуметтік).

Мектеп оқушылары үшін "Мен неге оқимын" баспалдақтарының құрамын аяқтағаннан кейін оның құрамының дұрыстығын тексеріңіз. Балаларға назар аударыңыз: "бірінші қадамда, ең бастысы, сіз оқып жатқаныңыз туралы не үшін жазылғаны маңызды. Төменгі жағында сіз онша маңызды емес деп санайтын нәрсе және т.б.

Мектептегі мотивация деңгейіне сауалнама Н.

Лусканова

Мақсаты: оқушылардың мектепке, оқу процесіне деген көзқарасын ашу, мектептегі мотивацияның қалыптасу деңгейін зерттеу. Технология. Ұсынылған сауалнаманы баланы жеке тексеру үшін, сондай-ақ топтық тексеру диагностикасы үшін пайдалануға болады. Бұл ретте екі нұсқаға рұқсат етіледі:

1) сұрақтар дауыстап оқылады, жауаптардың нұсқалары ұсынылады, оқушы (бала) өзіне сәйкес жауаптарды жазуы керек;

2) барлық білім алушылар мен оқытушыларға баспа түріндегі сауалнамалар таратылады.

Сауалнама:

1. Сізге мектеп ұнай ма?

а) жоқ;

б) ұнатамын;

с) сізге де ұнайды.

2. Сіз әрқашан таңертең оянғанда қуанышпен кетесіз. Мектепке жиі барғыңыз келе ме, әлде үйде отырғыңыз келе ме?

а) мен үйде жиі болғым келеді;

б) басқаша болады;

в) мен үйде қалғым келеді.

3. Егер мұғалім ертең барлық оқушылар мектепке келмеуі керек десе, қалаушылар үйде отыра берсін десе, сіз мектепте барар едіңіз ба, әлде үйде отырасыз ба?

а) мен білетін нәрсе;

б) мен үйде қалатын едім;

в) ол мектепке бар еді.

4. Сабاقاتыңыз тоқтатылған кезде сізге ұнай ма?

а) сізге не ұнайды;

б) басқаша болады;

в) маған ұнайды.

5. Сізге үй тапсырмасы берілгенін қалайсыз ба?

- а) қалаймын;
- б) нені қалайсыз;
- в) білмеймін.

6. Мектепте бір сабақ қалуын қалайсыз ба?

- а) мен білетін нәрсе;
- б) нені қалайсыз;
- в) мен қалаймын.

7. Сіз ата-анаңызға мектеп туралы жиі айтасыз ба?

- а) жиі;
- б) сирек;
- в) не айту керек.

8. Сіз қатал мұғалім болғанын қалайсыз ба?

- а) мен нақты білетінім;
- б) қалаймын;
- в) нені қалайсыз?

9. Сыныпта достарыңыз көп пе?

- а) аз;
- б) бірнеше;
- в) достарым жоқ.

10. Сізге сыныптастарыңыз ұнай ма?

- а) біршама;
- б) жоқ;
- в) сізге не ұнайды?

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Балаларды мотивация деңгейіне қарай саралау мүмкіндігі үшін баллдық жүйе әзірленді:

- баланың мектепке деген оң көзқарасы және білім беру жағдайын қолдайтын жауабы 3 ұпаймен бағаланады;

- бейтарап жауап (мен білмеймін, әр түрлі және т.б.) бағаланады С 1 доп;

- баланың теріс көзқарасын бағалауға мүмкіндік беретін жауапты партия немесе басқа мектеп мәртебесі 0 бағалайды.

Сауалнамадағы сұрақтарға үш жауаптың әрқайсысы

үшін алуға болатын ұпайлар саны кестеде келтірілген.

Бағалау кестесі

№ сұрақ балл	1-жауап үшін	2-жауап балл	3-жауап үшін
1	1	3	0
2	0	1	3
3	1	0	3
4	3	1	0
5	0	3	1
6	1	3	0
7	3	1	0
8	1	0	3
9	1	3	0
10	3	1	0

Мектептегі мотивация деңгейлері

Бірінші деңгей. 25-30 балл-мектептегі мотивация мен оқу іс-әрекетінің жоғары деңгейі. Мұндай балаларға жоғары танымдық мотивтердің болуы, бәрін ең сәтті етуге деген ұмтылыс тән. мектеп талаптары. Оқушылар мұғалімнің барлық нұсқауларын қатаң сақтайды, адал және жауапты, егер олар болса, қатты уайымдайды. қанағаттанарлықсыз бағалар немесе мұғалімге жазбалар жазу. Мектеп тақырыбындағы суреттерде оларға мұғалімдер мен тақталар, курс барысы, оқу материалдары және т.б. кіреді.

Екінші деңгей. 20-24 балл-мектептегі жақсы мотивация. Ұқсас көрсеткіштерде оқу іс-әрекетін сәтті жүзеге асыратын бастауыш сынып оқушыларының саны көп. Суреттерде мектеп пәні олардың екеуі де кездесетін білім беру жағдайларын сипаттайды және сұрақтардың қатаң талаптар мен нормаларға тәуелділігі азырақ болған кезде жауаптың қашан болатынын көрсетпейді.

Мотивацияның бірдей деңгейі-орташа норма.

Үшінші деңгей. 15-19 балл-бұл мектепке деген оң көзқарас, бірақ мектеп мұндай балаларды сыныптан тыс жұмыстарға көбірек тартады. Дегенмен, мұндай балалар мектепте өзін өте жайлы сезінеді ол достарымен және мұғалімдерімен сөйлесу үшін мектепке жиі барады. Маған әдемі портфолиосы, қаламы, дәптері бар студент сияқты сезіну ұнады. Олардың танымдық мотивтері аз дәрежеде қалыптасады, ал оқу процесі аз дәрежеде жеке болады. Мектеп тақырыбындағы суреттерде, әдетте, мектептегі жағдайды емес, мектепті сипаттайтын оқушылар бар.

Төртінші дәреже. 10-14 балл-бұл мектептегі мотивацияның төмендігі. Бұл балалар мектепке ықыласпен барады, олар сабақтан қалуды жөн көреді. Сабақтарда олар көбінесе сыныптан тыс жұмыстармен және ойындармен айналысады. Олардың оқу іс-әрекетінде елеулі қиындықтары бар. Олар мектепке тұрақсыз бейімделу жағдайында. Суреттер мектеп оқушыларының тақырыбына ұқсас, ойын сюжетін сипаттайды, бірақ жанама түрде мектеппен байланысты.

Бесінші деңгей. 10 баллдан төмен-мектепке деген теріс көзқарас, мектептен тыс сәйкестік. Мұндай балалар оқуда үлкен қиындықтарға тап болады: олар оқу іс-әрекетімен айналыспайды, сыныптастарымен қарым-қатынаста, мұғалімдермен қарым-қатынаста қиындықтарға тап болады. Олар көбінесе мектепті өздері өмір сүретін дұшпандық орта ретінде қабылдайды-бұл олар үшін төзгісіз. Кішкентай балалар (5-6 жас) жиі жылап, үйлеріне қайтуды сұрайды. Басқа жағдайларда студенттер агрессиямен айналысып, тапсырмаларды орындаудан, заң нормалары мен ережелерін сақтаудан бас тартуы мүмкін. Көбінесе мұндай мектептердің оқушыларында жүйке және психикалық бұзылулар байқалады. Мұндай балалардың суреттері, әдетте, ұсынылған мектеп тақырыбына сәйкес келмейді, бірақ баланың жеке тілектерін көрсетеді.

"Білімдерді меңгеруге бағытталған" методологиясы (Е. П. Илийн, Н. А. Курдюкова)

Мақсаты: білім алуға деген ынтаның көріну дәрежесін анықтау.

Технология. Студенттерге жұптық жауаптары бар бірнеше мәлімдеме сұрақтары қойылады және таңдау жасауға шақырылады.

Нұсқаулық: "Сіз растауды мұқият оқып шығуыңыз керек және екі жауаптың біреуін (а немесе в) таңдап, оны сөйлемнің соңындағы сұрақтың жанына жазуыңыз керек. Жауап беріңіз, ұзақ ойланыңыз, есіңізде болсын: **жоқ** "жақсы" немесе "жаман" жауаптар. Егер сіз а жауабын таңдасаңыз-мәлімдеменің жанына **а** қойыңыз, болмаса б-егер сіз б жауапты таңдасаңыз.

Сауалнама мәтіні

1. Мен нашар баға алдым, үйге қайт:

а) тезде сабақта отырыңыз және нашар жауап бергеніңізді қайталаңыз;

б) теледидар көру немесе компьютерде ойнау, ойланып отыру бұл тақырыптағы сабақ тағы бір күн болады.

2. Жақсы баға алғаннан кейін:

а) сіз келесі сабаққа адал дайындықты жалғастырасыз;

б) мұқият дайындалмаңыз, өйткені олар не сұраса да, сіз оны білесіз.

3. Жауапқа емес, келесі белгіге көңіліңіз тола ма?

а) сондай-ақ

б) жоқ

4. Мен сен үшін нені үйрендім:

а) инновацияны тану;

б) ауыр кәсіп.

5. Сіздің бағаларыңыз сабаққа мұқият дайындалуға байланысты ма?

а) сондай-ақ

б) жоқ

6. Төмен балл алғаннан кейін сіз өзіңіздің кім екеніңізді талдайсыз ба?

- а) сондай-ақ
- б) жоқ

7. Үй тапсырмасын орындауға деген ұмтылыс осыған байланысты ма? Ол үшін бағаланады:

- а) сондай-ақ
- б) жоқ

8. Демалыстан кейін оқуға кірісу сізге оңай ма?

- а) сондай-ақ
- б) жоқ

9. мұғалімнің ауруына байланысты сабаққа қатысқаныңызға өкінесіз бе?

- а) сондай-ақ
- б) жоқ

10. Келесі сыныпқа көшкен кезде сізге жаңа оқулықтар беріледі. Сізді олардың не туралы айтып жатқаны қызықтырады:

- а) сондай-ақ
- б) жоқ

11. Сіздің ойыңызша, не жақсы оқу немесе ауырып қалу?

- а) оқыту;
- б) білу

12. Сіз үшін не маңызды - баға немесе білім:

- а) белгі;
- б) білім.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру

Кілт бойынша әр жауап үшін 1 балл есептеледі. Білім алуға деген ынтаны "а" сұрақтарына жауаптар дәлелдейді. 1-6, 8-11 және 7 және 12 "б" сұрақтарына жауап беріңіз.

Балдардың қосындысы (0-ден 12-ге дейін) өрнек деңгейін көрсетеді білім алуға ынталандыру:

12-9 балл мотивацияның жоғары деңгейін көрсетеді.

8-5 балл мотивацияның орташа деңгейін көрсетеді.
4-1 балл мотивацияның төмен деңгейін көрсетеді.

"Орталыққа назар аудару" методологиясы

Мақсаты: оқушылардың бірлігі қаншалықты дәрежеде көрінетінін анықтау бетбелгі.

Белгілену бағыты мұғалім тарапынан қойылған оқу іс-әрекетінің негізгі нәтижесін ескеруге деген ұмтылысты білдіреді.

Технология. Студенттерге тест сұрақтары бар карточкалар ұсынылады, оларға емтихан алушылар " + ("иә") немесе " - ("жоғары") белгілерін қою арқылы жауап беруі керек.

Сұрақ

1. Сіздің өміріңіздегі алғашқы дубльді қашан алғаныңыз есіңізде ме?

2. Сіздің бағаларыңыз сіздікінен нашар деп алаңдайсыз ба?

3. Тест алдында мазасыздық күйіңіз бар ма?

4. Мұғалім сені нашар бағалады десе қызарып кетесің бе?

5. Егер сіз аптаның соңында нашар баға алсаңыз, демалыс күні көңіл-күйіңіз нашар ма?

6. Егер сіз ұзақ болсаңыз, сіз бұл бетте ме?

7. Сіз сыныптастарыңыздың бағалауды қабылдайтын нәрсеге деген көзқарасы туралы алаңдайсыз ба?

8. Жақсы баға алған соң, олар жақын арада сізден бірдеңе сұрайтынын білсеңіз де, келесі сабаққа қажетінше дайындалып жатырсыз ба?

9. Күту тізімі туралы алаңдайсыз ба?

10. Егер баға бірдеңе болса, сіз үшін қызықты болар еді бұл болды ма?

11. Сіз олардың жауап беру үшін не анықтайтынын білесіз бе деп сұрағыңыз келе ме?

12. Сабақта баға алғаннан кейін сіз белсенді жұмысты жалғастырасыз ба?

Алынған нәтижелерді өңдеу және түсіндіру

1-9 позициялардағы сұрақтарға "иә" деп жауап беру үшін 1 балл беріледі. Жауабы "түсінікті" - 10-12 позиция. Баллдардың жалпы сомасы есептеледі, бағыт дәрежесі анықталады:

бағдарлаудың төмен деңгейі-1-4

орта деңгей-5-8;

жоғары -9-12.

Баллдар саны неғұрлым көп болса, студенттің түзетуәне соғұрлым жоғары болады.

Бірінші сынып оқушыларының оқу мотивациясын зерттеу әдістемесі

1-сыныптағы оқыту нәтижелері бойынша

Мақсаты: бірінші сынып оқушыларының академиялық мотивациялық деңгейін анықтау.

1-сынып оқушыларына диагностикалық сауалнама жасау кезінде М. әдістемесіндегі негізгі тәсілдер сақталды. Р.Гинзбург өзінің "Оқу мотивациясын оқыту" кітабында ұсынылған. Әрбір аяқталмаған сөйлемнің соңын тұжырымдау және оның скорингтік нұсқаларын бағалау алты себептің болуын ескереді:

- ашық ауада,
- ойын,
- түбіртек жазбасы,
- позициялық,
- әлеуметтік,
- тәрбиелік.

Нұсқаулық: "Әр сөйлемнің соңында берілген жауаптардың біреуін таңдаңыз, қайсысы сізге сәйкес келеді. Таңдалған жауаппен "+" белгішесін жанына қойыңыз.

1. Мен мектепте оқимын, себебі...

а) бұл менің ата-анамның қалауы;

б) мен оқығанды жақсы көремін;

в) мен өзімді ересек адамдай сезінемін;

г) жақсы бағаларды жақсы көріңіз;

ғ) мен мамандықты игергім келеді;

д) менің жақсы достарым бар.

2. Сабақтың ең қызығы...

а) ойындар мен дене шынықтыру минуттары;

б) мұғалімнің жақсы пікірлері мен мақтаулары;

в) достарыңызбен сөйлесіңіз;

г) кеңес алдында жауап беру;

ғ) жаңа нәрселерді үйрену және тапсырмаларды орындау;

д) өмірге дайындық.

3. Содан кейін мен жақсырақ оқуға тырысамын ...

а) жақсы баға алу;

б) көбірек білу және білу;

в) олар маған әдемі заттар сатып алды

г) менің достарым көп болды;

ғ) мұғалім мені жақсы көрді және мақтайды;

д) өсіру кезінде пайдалы.

4. Егер мен жақсы баға алсам, маған ұнайды...

а) мен сені жақсы көремін

б) күнделікте жақсы белгі бар;

в) мұғалім бақытты болады;

г) мені үйде мақтау;

ғ) мен сыртта көбірек ойнай аламын;

д) немесе көбірек біліңіз. Рақмет сізге!"

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Жауаптың әр нұсқасында сөйлемде қандай мотив көрсетілгеніне байланысты жауаптың белгілі бір саны бар (төмендегі кесте).

Варианттар жауаптар	Аяқталмаған ұсыныстар саны бойынша баллдар саны			
	1	2	3	4
а	0	1	2	5
б	3	3	0	3
с	3	3	0	3
д	2	0	1	0
г	4	5	3	1
ф	1	4	4	4

Ұпайлар (балл) жинақталып, қорытынды нәтиже рейтингтік кесте деңгейінің мотивациясы негізінде анықталады.

Деңгейлер	Мотивация Сандар бойынша баллдар саны				Жалпы баллдар саны деңгейдегі мотивация
	1	2	3	4	
И	5	5	5	5	17-20
ИИ	4	4	4	4	13-16
ИИИ	3	3	3	3	9-12
ИВ	2	2	2	2	5-8

I Мен өте жоғары деңгейдегі мотивацияға ие болған жоғары ынталы адаммын. Мағынаның, танымдық және ішкі мотивтердің үстемдігі, жетістікке ұмтылу;

II-академиялық мотивацияның жоғары деңгейі;

III-мотивацияның қалыпты (аралық) деңгейі;

IV-академиялық мотивацияның төмендеуі;

V-жеке мағынада оқушының айқын жетіспеушілігімен

мотивацияның төмен деңгейі.

Оқушыларды тестілеу кезеңінде оқу процесінің тиімділігін бағалау үшін келесі көрсеткіштер анықталады:

1) академиялық ынталандыру деңгейі өте жоғары деп сипатталатын студенттер саны;

2) академиялық уәждеменің жоғары деңгейімен сипатталатын студенттер саны;

3) академиялық уәждеменің қалыпты деңгейі бар білім алушылардың саны;

4) академиялық уәждеме деңгейі төмендеген білім алушылар саны;

5) оқу ынтасы төмен білім алушылар саны.

Алынған көрсеткіштер мұғалімдерге мектеп деңгейі туралы ақпарат береді.

"Апталық кестені түзу" әдістемесі

(В. Ф. Моргун тарапынан өзгертірілген С. Я. Рубинштейн)

Мақсаты: оқушының белгілі бір оқу пәндеріне және жалпы оқуға қатынасын диагностикалау.

Технология. Әр оқушыға жеті бөлікке бөлінген қағаз парағы беріледі, онда қол қойылған күндер апталар болып табылады. Қажетті пәндерді қоса алғанда, сабақ кестесін құру қажет.

Нұсқаулық: "Өзімді таныстырайық, біз сіздермен болашақ мектепте біргеміз. Бұл балалардың өздері сабақ кестесін құра алатын осындай мектеп. Алдарыңызда осы мектептің Күнделігінен бір парақ тұр. Бұл бетті қалауыңызша толтырыңыз. Сіз күн сайын кез-келген сабақ санын жаза аласыз. Сабақтарды қалауыңызша жазуға болады. Бұл біздің болашақ мектебіміздің апталық кестесі болады".

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

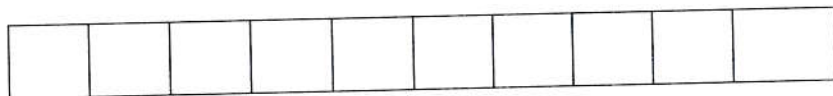
Экспериментатордың сыныпта нақты сабақ кестесі бар. Бұл кестені әр оқушы құрастырған "болашақ мектебі" кестесімен салыстыруға болады. Сонымен қатар, Олар

Емтихан алушыға нақты кестеге қарағанда азды-көпті қол жетімді пәндерді таңдайды және диагностиканы жүргізуге мүмкіндік беретін сәйкессіздік пайызын есептейді. студенттің жалпы оқуға, әсіресе жеке пәндерге қатынасы.

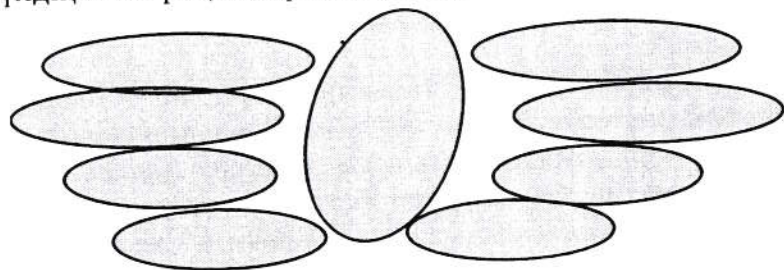
"Гүл жапырақшалары" техникасы

Мақсаты: оқушының зерттелетін пәндерге қатынасын және бір пәннің екінші пәнге артықшылығы бар-жоғын анықтау.

Технология. Студентке 10 бөлікке бөлінген түрлі-түсті қарындаш пен лента қағазын пайдаланып гүлдердің рейтингін орындау ұсынылады.

Нұсқаулық: "Бұл жолақты түрлі-түсті қарындаштармен сүйікті түсіңізден сүйікті түсіңізге дейін бояңыз (балаларға арналған 10-кесте қарындаштары). Содан кейін, дәл осылай, сіз оқып жатқан пәндерге сәйкес гүлдің жапырақшаларын бояу керек".

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Тесттің бірінші бөлімінде құрылған түстерді жіктеу сызығын қолдана отырып, біз осы студент үшін ең қызықты тақырыптарды анықтаймыз, мен тиісті қорытынды жасаймын.

"Простав төсбелгісі" методологиясы

Мақсаты: баланың зейінінің өзгеруі мен таралуын бағалау, тәрбиелік тапсырманы орындау кезінде мұғалім қойған тәрбиелік мақсатты қабылдау және қолдау қабілеті.

Технология. Тексеру фронтальды және мен бөлек. Тапсырманы бастамас бұрын, балаға сурет көрсетіледі және онымен қалай жұмыс істеу керектігін түсіндіреді. Бұл жұмыс квадраттан, үбұрыштан, шеңберден және ромбтан тұрады, олардың әрқайсысы үлгінің үстіне берілген таңбаны орналастырады және т.б. тиісінше, таңба, сызықша, плюс немесе нүкте.

Нұсқаулық: "Ұсынылған сандардың әрқайсысында (шаршы, үшбұрыш, шеңбер, ромб) үлгіге жоғарыда көрсетілген белгіні қойыңыз (құсбелгі, сызық, плюс, нүкте)."

Әдіс бойынша сурет салу

Жаттығу кезеңі (30 секунд) қабылданады, ол бағаланбайды. Содан кейін студент бұл тапсырманы орындайды және екі минут (120 секунд) үздіксіз жұмыс істейді.

Оған зейінін ауыстыру мен бөлудің жалпы көрсеткіші келесі формуламен анықталады:

$$C = (0,5 * H - 2,8 n) / t,$$

Мұндағы C-назардың ауысуы және таралу көрсеткіші; H-тапсырма кезінде көрінетін және сәйкес белгілермен белгіленген геометриялық фигуралардың саны;

t-суретті көрген уақыт;

n-тапсырманы орындау кезінде жіберілген қателер саны.

Қателер орынсыз немесе жіберілген таңбалар және т.б. болып саналады немесе тиісті белгілермен белгіленген геометриялық фигура. Мысалы: бала 29 нөміріне 2 минут ішінде қарады, ол оны жасады уақыт 1 қате. Формула бойынша бізде $C = (0,5 * 29 - 2,8 * 1) / 120 = 0,09$ -ды біз есептейміз. Айнымалы назар индексі өте төмен.

Тест нәтижелерін өңдеу.

10 балл - С индикаторы 1,00-ден жоғары;

8-9 балл- С индикаторы 0,75-тен 1,00-ге дейін;

6-7 балл- С индикаторы 0,50-ден 0,75-ке дейінгі
диапазонда орналасқан;

4-5 балл-0,25-тен 0,50-ге дейінгі диапазондағы С
индикаторы;

0-3 балл-С көрсеткіші 0,00-ден 0,25-ке дейін.

Өзгергіштіктің даму деңгейі және зейіннің таралуы
туралы қорытындылар:

10 балл-өте жоғары;

8-9 балл-жоғары;

6-7 балл-орташа;

4-5 балл-төмен;

0-3 балл-өте төмен.

Шоғырлануды және тұрақты зейінді зерттеу әдістері

(Перона-Рузера әдісімен өзгертірілген)

Мақсаты: оқушылардың тұрақтылығын
шоғырландыру және диагностикалау.

Технология. Әдістеме жоғарыда сипатталған
диагностикалық әдіске ұқсас ("Белгішелерді қою" әдісін
қараңыз), бірақ ол алдыңғыға қарағанда күрделірек,
біріншісінен кейін орындалады, ал 2-үлгі үлкенірек
балаларға арналған.

Нұсқау: "үлгіге сәйкес таңбаларды орналастыру
арқылы кескінді кодтаңыз."Әдіс бойынша сурет салу

Үлгі 1

Сурет 48 бет

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Қателер саны және орындауға кеткен уақыт жазылады
тапсырма. Критерий бойынша бағалау: тұрақты назардың
жоғары деңгейі 1-1 минут ішінде 100%. 15 сек. без қателер;
тұрақты назардың орташа деңгейі 1 минут ішінде 60%
құрайды. 45 сек. с 2 қателер; тұрақты назардың төмен

деңгейі 1 минут ішінде 50% құрайды. 50 сек. с 5 қате;
шоғырланудың өте төмен деңгейі және үнемі назар аудару
- 20% 2 мин. 10 сек. 6 қатемен (М.П. Кононовой).

Үлгі 2

Сурет 49 бет

с 2

2 1 4 6 3 5 2 1 3 4 2 1 3 1 2 3 1 4 2 6 3 1 2 5 1 6

3 1 5 4 2 7 4 6 9 2 5 8 4 7 6 1 8 7 5 4 8 6 9 4 1 3

1 8 2 9 7 6 2 5 4 7 3 6 8 5 9 4 1 6 8 9 3 7 5 1 4 2

9 1 5 8 7 6 9 7 8 2 4 8 3 5 6 7 1 9 4 3 6 2 7 9 3 5

"Найдидің фигурасы" методологиясы (Л. И. Аршавина)

Мақсаты: жоспарлау іс-әрекетінің даму деңгейін,
тапсырмаға сәйкес оқу іс-әрекетінің реттілігін жоспарлау
қабілетін анықтау.

Технология. Әдісті бетпе-бет және жеке түрде
жүргізуге болады. Оқушыларға өлшемі мен пішіні
бойынша ерекшеленетін 12 геометриялық фигураның
(4 шаршы, 4 үшбұрыш, 4 шеңбер) суреттері ұсынылады.
Біріншіден, мұғалім оқушылардың бұл санды білетіндігін
немесе олардың жұқтырғанын анықтайды бір-бірінен
ерекшеленетін атау сипаттамалары. Осыдан кейін
тапсырма мұғалімге " иә "немесе" жоқ " деп жауап бере
алатын сұрақтар қою арқылы бір мақсатты нөмірді табу
болып табылады. Бұл қажет мүмкіндігінше аз сұрақтар
қойыңыз.

Дамудың 4 деңгейі бар.

4 деңгей-ең жоғары деңгей. Бұл деңгейге шамадан
тыс сұрақтарға жол бермейтін балалар кіреді. Мұндай
студенттер ұсынған мәселелерді шешу процесі ғылыми-
зерттеу және атқарушылық кезеңге нақты бөлінеді.
Біріншісі іштей, санада пайда болады. Жоспар мен
балалардың орындалуы, әрине, жүзеге асырылады. Бұған
принципті таңдаумен және әдісті табумен аяқталатын
оңтайлы әдісті құру шарттарын бастапқы іздеу ықпал

етеді. әрекеттердің ұтымды реттілігін құру.

3 кезең-тапсырманы орындау кезінде студенттерге 1-2 қосымша сұрақ қоюға рұқсат етіледі. Бұл студенттерге нақты пәндер бойынша көмек қажет құрылыс мақсаттары үшін.

2 кезең-тапсырманы шешу кезінде студенттерге үш сұрақ қойылды. Жоспар іс-әрекет кезеңдерінде, тапсырманы мүлде түсінбестен және т.б. жасалады. Іс-әрекеттерді орындау және жоспарлау кезеңдерге бөлінеді. Жоспарлаудың эмпирикалық әдісі қолданылады.

1 кезең-оқырмандар "сынақ және қате" әдісімен істейді. Шешуде 4 немесе одан көп сұрақтарға рұқсат беріледі.

"Маңызды белгілерді ажырату" методологиясы

Мақсаты: логикалық ойлау белсенділігінің даму деңгейін анықтау - басты кейіпкерлерді таңдау.

Нұсқау: "Әр қатарда жақшаның алдында тұрған бір сөзді, содан кейін жақшаның ішінде 5 сөзді табасыз. Жақшаның ішіндегі барлық сөздер жақшаның алдындағы сөздермен байланысты. Тек екеуін таңдап, олардың астына сурет салыңыз."

Технология. Емтихан алушыға келесі сөздер ұсынылады:

1. Бақша (өсімдік, бағбан, ит, қоршау, жер).
2. Өзен (жағалау, балық, су).
3. Қала (автомобиль, ғимарат, көпшілік, көше, велосипед).
4. Сарай (шыбындық, жылқылар, там, Скотт, Уолл).
5. Оқу (глазурь, кітап, сурет, баспа, сөз).
6. Газет (правда, қосымша, қағаз, редактор).
7. Ойын (карта, ойыншы, айыппұл, айыппұл, ереже).

Тапсырмалардағы сөздер зерттелетін оқушы өзінің абстрактілі мағынасын түсіну қабілетін көрсете алатындай етіп таңдалды. Басқа ұғымдар мен маңызды белгілердің

орнына, бұл оңай, көз тартарлық, бірақ шешудің дұрыс емес тәсілінен бас тарту. Жеке, айқын ситуациялық ерекшеліктер бөлектелген.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру. Нәтижелерді емтихан алушымен талқылап, оның дұрыс емес жауаптарына не түрткі болатынын және өз таңдауыңызды қалай түсіндіруге болатынын анықтау қажет. Мысалы, бірнеше сөз:

1. Өсімдік, жер.
2. Жағажай, су.
3. Ғимарат, Көше.
4. Төбесі, қабырғасы.
5. Жылтыр, мөр жасаңыз.
6. Қағаз, редактор.
7. Ойыншылар, Ережелер.

Қалыптасу деңгейінің маңызды белгілерін бөліп көрсету мүмкіндігі:

- жоғары деңгей-6-7 (дұрыс жауаптар);
- орташа деңгей-3-5 (дұрыс жауаптар);
- төмен деңгей-1-2 (дұрыс жауаптар).

Дұрыс таңдалған екі сөз үшін бір балл беріледі, әрқайсысы 0,5 баллдан-бір дұрыс таңдалған сөзге беріледі.

Оқушылардың зейіні мен өзін-өзі бақылау деңгейін зерттеу әдістемесі

Мақсаты: мектеп оқушыларының зейіні мен өзін-өзі басқару деңгейін зерттеу.

Нұсқаулық: "Осы мәтінді оқыңыз. Мынаны көр. Егер оны тезде тапсаңыз қателер болған жағдайда (оның ішінде семантикалық) оларды қаламмен немесе қарындашпен бекітіңіз".

Технология. Зерттеуші мәтінмен жұмыс істеу уақытын, әсіресе баланың мінез-құлқын жазады (оның жұмыс істейтініне, қанша рет тексеретініне сенімді).мәтін, өзі

туралы немесе дауыстап оқу және т.б.). Қателерді табу және түзету үшін ережелерді білу қажет емес, бірақ назар аудару және өзін-өзі бақылау қажет. Мәтінде 10 қате бар.

Мәтін:

Ескі Аққулар мақтан тұтатын бастарын олардың алдына иіп тағзым етті. Ересектер мен балалар қамқорлыққа ағылды. Олардың астында мұзды шөл жайылып жатыр. Күн ағаштардың басына жетіп, денемді дірілдетіп жіберді. Арамшөптер өмір сүреді және гүлдейді. Біреу жауап бергенде мен ұйықтап жатқан едім, менің үстелімде қаланың картасы бар болатын. Ұшақ адамдарға көмектесу үшін келді. Көп ұзамай мен көлікке отырдым.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Жіберілген қателер саны есептеледі:

Қате 0-2-оқушының зейіні мен өзін-өзі бақылауының жоғары деңгейі;

3-4 қате-зейін мен өзін-өзі бақылаудың орташа деңгейі;

5 - тен астам қате-оқушының зейіні мен өзін-өзі бақылауының төмен деңгейі.

Зерттеуші жіберілген қателіктердің сапасына назар аударуы керек: сөйлемдегі сөздерді алып тастау, әріптерді, сөздегі әріптерді ауыстыру, күрделі предлогтарды жазу және т.б.

Оқушылардың зейіні мен өзін-өзі бақылау деңгейін зерттеу әдістемесі

Мақсаты: мектеп оқушыларының зейіні мен өзін-өзі басқару деңгейін зерттеу.

Нұсқаулық: "Осы мәтінді оқыңыз. Мынаны көр. егер сіз оны тезде тапсаңыз қателер болған жағдайда (оның ішінде семантикалық) оларды қаламмен немесе қарындашпен бекітіңіз".

Технология. Зерттеуші мәтінмен жұмыс істеу уақытын, әсіресе баланың мінез-құлқын жазады (оның жұмыс істейтініне, қанша рет тексеретініне сенім білідіреді)

мәтін, өзі туралы немесе дауыстап оқу және т.б.). Табу және түзету үшін қателіктер ережелерді білуді қажет етпейді, бірақ назар аудару және өзін-өзі бақылау қажет. Мәтінде 10 қате бар.

Мәтін:

Қарт аққулар олардың алдында мақтанышпен бастарын иді. Ересектер мен балалар қарауға ағылды. Олардың астында мұзды шөл бар. Күн ағаштардың басына жетіп, дірілдеп кетті. Арамшөптер өмір сүреді және гүлдейді. Біреу жауап бергенде мен ұйықтап қалдым. Үстелде қаланың картасы тұр. Ұшақ адамдарға көмектесу үшін келген. Көп ұзамай көлікке жеттім.

Нәтижелерді өңдеу және интерпретациялау.

Өткізілген қателер саны есептеледі:

0-2 қате – оқушының зейіні мен өзін-өзі бақылауының жоғары деңгейі;

3-4 қате – зейін мен өзін-өзі бақылаудың орташа деңгейі;

5-тен артық қате – оқушының зейіні мен өзін-өзі бақылауының төмендігі.

Зерттеуші олқылықтардың сапасына назар аударуы керек қателер: сөйлемдегі сөздерді түсіріп тастау, сөздегі әріптерді ауыстыру, күрделі көсемше сөздерді жазу т.б.

"Сынақ және зейін" методологиясы

(П. Я. Галперину және С. Л. Кабылнитской тарапынан)

Мақсаты: дағдының қалыптасу деңгейін өз бетінше анықтау, оқу әрекетін бақылау (өзіндік бақылау).

Технология. Оқушыға жазылған мәтінді оқып, оны тексеріп, қателерін (соның ішінде семантикалық) қаламмен немесе қарындашпен түзету ұсынылады.

Оқушының мәтінмен жұмыс істеген уақыты, сондай-ақ оның мінез-құлқы (ұқыпты жұмыс істей ме, мәтінді қанша рет тексереді, өзі оқи ма) жазылады. немесе естіген т.б.).

Мектеп оқушылары таныс емес мәтіндермен жұмыс жасайды. Оны табу үшін бұл мәтіндегі қателерді түзету ережелерін білудің қажеті жоқ, бірақ назар аудару және өзін-өзі бақылау қажет. Түзетулердің ішінде қателерге жол беруге болады: ауыстыру, жою, әріптерді қосу, префикстерді түсіріп тастау және т.б.

Орманда кім тұрады?

Нәтижелерді өңдеу және интерпретациялау.

Өткізілген қателер саны есептеледі. Зерттеуші жіберіп алған қателердің сапасына назар аударуы керек: ауыспалы сөйлемдер мен сөйлемдер, сөздердегі әріптер, әріптерді ауыстыру, сөздерді көсемшемен қосу, мағыналық қателер және т.б. б.

Өзін-өзі бақылау дағдыларының қалыптасу деңгейлері:

0-2 жіберіп алу – жоғары деңгей;

3-4 – орташа деңгей;

5-тен астам жіберіп алған қателер – төмен деңгей.

«Сөздерді оқу схемасы» әдістемесі Н. В. Нечаевой

Мақсаты: сөздердің айтылуымен жазылған кодқа сәйкес «Дыбыс синтезі» логикалық әрекетін орындау қабілетін ашу.

Технология. Әдістеме фронтальды немесе жеке жазбаша жұмыс түрінде жүзеге асырылады. Әр балаға жануарлардың суреттері және олардың аттары жазылған сызбалар бар парақ беріледі.

Жұмыс екі бөлімнен тұрады:

1) оқыту;

2) негізгі.

Диаграммалардағы шеңберлер саны сөздегі әріптер санына сәйкес келеді. Схема сызбаға қатысты *vrazbivku* орналасқан. Айта кету керек, жануардың аты мен схемасы арасындағы сәйкестікті орнату, байланыс үлкен сызық болып табылады.

Тапсырманың 1 бөлімі бойынша нұсқаулар:

«Бүгін сіз сөздерді оқуға тырысасыз, бірақ олар әріптермен және кружкалармен жазылмайды».

Үлгі толығырақ түсіндіріледі. Тақтада екі схема бар:

000

00000

Бірінші схеманың қасында, мысалы, қасқыр, ал екінші схеманың жанында - сомасы бар сурет қоса беріледі.

Мұғалім: «Бұл суретті кім салған?»

Балалар: Қасқыр.

Мұғалім: «Бұл сөз қай шеңбердің жиынтығына сәйкес келеді?» Бірінші қатарды бірге оқимыз: 000 = V-O-L-K. Бұл схема қолайлы емес, кружкалар аз, не қажет. Біз екінші схеманы оқимыз: 0000 = V-O-L-K. Схема қолайлы. Мен сызықтық диаграмма мен суретті біріктіремін.

«Қосынды» деген сөзді де оқимыз.

Тапсырманың 2-бөлімі бойынша нұсқау: «Енді сендер де парақтарыңда солай істейсіңдер. Қолыңа қарындаш алып, сызылған жануардың атын дыбыссыз айт, осы атқа қандай шеңберлер жиынтығы сәйкес келетінін тауып, сызбаны байланыстыр. және сызығы бар сурет. Сызықтар қиылыса ұялмаңыз, біздікімен бірдей үлгі, сондықтан әр суретті сәйкес шеңберлермен сызықпен байланыстырыңыз.

Нәтижелерді өңдеу және интерпретациялау.

Орындалған тапсырмалардың нәтижесі бойынша «синтездің» логикалық қозғалысын қалыптастырудың 4 деңгейі анықталды.

Деңгейді қалыптастыру:

4-деңгей: барлық 5 схема сызбалармен дұрыс байланысқан;

3-деңгей: сызбалармен дұрыс байланысқан 3-4 схема;

2-деңгей: сызбалармен дұрыс байланысқан 1-2 схема;

1-деңгей: барлық схемалар сызбалармен қате байланысқан

ҚОНАҚҮЙ ДИАГНОСТИКАСЫ БАСТАУЫШ МЕКТЕП ҮШІН Анықтамалық деректер

Мектеп оқушыларының білімін зерделеу-қазіргі педагогикада шешілетін күрделі және толық емес мәселе. Білім беруден айырмашылығы, әр түрлі процедуралар мен әдістемелік сәйкестендірудің көмегімен білім берудің нәтижелілік деңгейлері туралы ғана нұсқаулық жасауға болады. Білім беру нәтижелерін жан-жақты талдау.

Егер сіз білім беруді сөздің кең мағынасында түсінсеңіз-процесс ретінде оның өмірінің соңына дейін тоқтамайтын адам дамуының нәтижесі, тәрбие адамның жеке басының басты қасиеттерінің бірі болып табылады және әр түрлі жағдайда адамды сипаттайды.жағдайлар. Білім-тәрбиенің нәтижесі.

Білім беру нәтижелерін және оқу процесінің тиімділігін зерттеу педагогикалық теорияның ең күрделі мәселелерінің бірі болып табылады. және жаттығу. Күрделілік, ең алдымен, білім беру процесіне тек мектептің өзі ғана емес, сонымен бірге оған қатысты сыртқы орта жағдайлары да әсер ететіндігімен байланысты. Педагогикалық міндеттерге қол жеткізуде тәрбие жұмысының "таза күйінде"әсерінің нәтижесін анықтау мүмкін емес. Алайда, оқу процесінің тиімділігін білуден бас тартып, балалар стихиялы ұрпаққа ұшырайды. қол жетімділік және даму.

Педагогикалық энциклопедиялық сөздікте "тәрбие" ұғымы қоғамдағы өзін-өзі бақылау, білімді деп саналады. Под білімі, әдетте, олар жақсы мінез-құлқымен, дұрыс сөйлеуімен, шеберлігімен ерекшеленетін адамның жұмсақ, жұмсақ мінез-құлқын түсінеді. әртүрлі жағдайларда айналасындағы адамдармен сөйлесіңіз. Кеңдікте білім беру сезімі мінез-құлық ережелерін сақтауды ғана білдірмейді-бұл қоғамда қабылданған қарым-қатынас, адамзаттың ішкі мәдениеті, оның дүиеге деген көзқарасында көрініс

табады.

Тәрбие сонымен қатар оның қасиеттерінің қалыптасуын анықтайтын күрделі тұлғаның қасиеті ретінде түсініледі. М.ға сәйкес И. Шилованың пікірінше, тәрбие-бұл жеке тұлғаның әлеуметтік қатынастар жүйесін жалпыланған түрде көрсететін, жеткілікті түрде қалыптасқан жеке қасиеттер кешенін сипаттайтын адамның ажырамас қасиеті.

Жеке сын есімдер оң және теріс болып бөлінеді. позитивті және әлеуметтік маңызды қасиеттер. Артықшылық немесе жағымсыз сипаттамалар мінез-құлықтағы белгілі бір адамға оның тәрбиесінің инфекциясы туралы айтуға мүмкіндік береді.

Тәрбиеге мінез-құлық мәдениеті (күнделікті мінез-құлық нормаларын сипаттайтын), этикет ережелері (заңмен реттелетін нысандағы ережелерді сақтау), қоғамдағы мінез-құлық жатады.

Жалпы, білім беруді анықтаудағы көптеген тәсілдердің ішінде мыналарды бөліп көрсетуге болады:

* бірлік-бұл білім беру көрсеткіші. Бірінші тәсіл - "объектіге", "басқа адамдарға", "өзіме"біріктіру. Екіншісі-позитивті бірлікті жақсылыққа, шығармашылыққа, мен желілік-зұлымдыққа, жойылуға бөлу;

* білім беру көрсеткіші-әлеуметтік маңызды жеке қасиеттердің болуы. Бұл қасиеттердің жиынтығы белгілі бір оқу орнын бітірушінің үлгісіне байланысты әр түрлі болуы мүмкін. Сапа ретіндегі ең жоғары құндылықтарға қатысты жетекші одақтарды ажыратуға болады: адамға, жұмысқа, мектепке, сұлулыққа, табиғатқа, өзіне;

* тұлғаның құрылымы негізінде анықталатын көрсеткіштер: оқушының мотивтік мінез-құлқы; оқушының жасына байланысты мінез-құлық нормалары мен ережелерін білу; оқушының жасына сәйкес мінез-құлық дағдылары мен құзыреттіліктерін қалыптастыру; жалпы оқушылардың мінез-құлқы.

Қазіргі педагогика ғылымында мектеп оқушыларының білімін зерттеуге байланысты екі айқын көрінетін ұстаным бар.

Ең объективті жәнәнНақты өлшенетін көрсеткіштер балалардың мінез-құлқы мен іс-әрекетінің жетекші мотивтері, адамгершілік тәрбиесіндегі оқушылардың білімі,құндылықтары,ұйымшылдығы мен іс-әрекеті болып табылады (Л.В. Байборцова, М. И. Рожков, А. К. Маркова және басқалар. Бұл ғалымдар тәрбие жеке ерекшеліктердің жиынтығы емес, бір жағынан адамгершілік білім мен сенім, екінші жағынан мінез-құлық арасында (А.К. Маркова, Н. Е. Щуркова) жүйелілік деп есептейді,

Мектеп оқушыларының білімін зерттеудің екінші тәсілі, әлеуметтік қалыптасудың әртүрлі деңгейлерін анықтау және бағалау-атақты ұстаз-шәкірт М.И. шиловой дамытқан маңызды тұлғалық қасиеттер. Бағдарламаға енгізілген қасиеттердің көпшілігі-М.И. Шиловой, басқа зерттеушілер (Е. В. Бондаревский, Н. Ф. Ефременко, А. И. Кочетов, Н. И. Монахов, В. С. Ханчин және басқалар.

Жалпыланған түрдегі жеке қасиеттер тұрақты белсенділік күйін білдіреді және жеке тұлғаның оған деген көзқарасын сипаттайды. табиғат пен қоғам, мемлекеттік және жеке меншік, айналадағы адамдар және мен. Оның психологиялық табиғаты бойынша Л.И. Божович [3] олар "адамның нақты мотивтері мен мінез-құлқының нақты формалары мен әдістерінің синтезі, қорытпасы" деп атап көрсетеді."Мазмұн жағы, іс-әрекеттің бірлігі және жеке тұлғаның іс-әрекеті оның тәрбиесін сипаттайды.

Әрине, әртүрлі сынақтар мен кесу әдістерін қолдануға болады, бірақ адамның білім деңгейін ештеңе растамайды. эго қозғалысы. Балалардың мінез-құлқы мен мінез-құлқын, көзқарастары мен тілектерін бақылау білім беру мониторингінің негізі болып табылады. мотивацияны анықтау және талдау.

Сондықтан диагностикалық тәрбие дегеніміз-

адамның білім деңгейін, оның қасиеттерінің, көзқарастары мен іс-әрекеттерінің көріну ерекшеліктерін анықтау процесі.

Мектеп оқушыларының білім деңгейін анықтау оқушының жеке басының жоспарланған оқу нәтижесіне сәйкестігін және оқу орнының тәрбие жұмысының мақсаттары мен міндеттерін іске асыру деңгейін анықтауға мүмкіндік береді.

Оқушыларды оқыту процесінің нәтижелерін анықтаудағы маңызды кезең критерийлер мен көрсеткіштерді таңдау болып табылады. болашақта студенттерді оқыту процесінің тиімділігі туралы негізделген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін ерекшеліктер мен көрсеткіштер. Н-ға сәйкес. Е. Щуркова, индикатор "қабылдауға болатын нәрсе, бір нәрсенің бар екендігін көрсететін нәрсе». Білім берудің негізгі көрсеткіштерінің қатарына Н.Е. Щуркова: баланың сыртқы келбеті; мимикалық және пластикалық образ; сөйлеу жеке іс-әрекеттерден тұрады мінез-құлық; сайлау қызметі; әлеуметтік құбылыстарға реакциялар; жүйе оның қоршаған ортамен байланысы; сапалы субъективті іс-әрекет; идеал.

Реформаға дейінгі Кеңестік кезеңдегі мектеп оқушыларының қоғамға, еңбекке және адамдарға қатынасының білім беру критерийлері мен көрсеткіштері (И.С. Маренко, Б. Т. Лихачев, Т. Н. Малковская, Н. Ф. Радионова), даралау (Л. И. Божович, Т. Е. Конникова, З. И. Васильева, А. В. Засимовский). Е.В. Бондаревская критерий деңгейіндегі тәсілді қолдайды және т. б. е.тәрбиені әр түрлі критерийлер бойынша әр түрлі деңгейде зерттеу: адамгершілік сезімдердің, қарым-қатынастардың, тұрақты мотивтердің және жеке тұлғаның біртұтастығының даму деңгейінде; дүниетаным деңгейінде. Бұл компоненттердің нақты көрінісін ол адамгершілік тәрбиесінің критерийі ретінде қарастырады.

Оқушының жеке басын тәрбиелеудің критерийі ретінде оның белсенді азаматтық ұстанымы қарастырылады, ол жеке тұлғаның шындыққа құндылық қатынасынан көрінеді. Олардың ішіндегі ең ақпараттысы:

- * оқуға деген көзқарас;
- * адамдарға деген көзқарас;
- өзін-өзі бағалауға деген көзқарас;
- * табиғатқа деген көзқарас;
- * жұмысқа деген көзқарас;
- * шындыққа деген көзқарас.

Жоғарыда аталған теориялық тәсілдерге сүйене отырып, студенттер шағын мектеп оқушыларының білімін зерттеуге арналған бірыңғай минималды диагностикалық бағдарламаларды әзірледі (автор Н.П. Капустин мен М. И. Шилова). Бұл төменде сипатталған

Әдістемелік оқыту

- "Қорытынды ұсыныс" әдісі
- "Таңдау" әдістемесі
- "Мақал-мәтелдер" әдісі (С.М. Петрова).
- "Тұлғаның өсуін диагностикалау әдістемесі" (И. В.

Кулешова, П. В. Степанова, Д. В. Григорьева)

- "Адамилық қасиеттер қоймасы" әдістемесі
- "Заңшы тарихы" әдістемесі
- "Сюжеттік суреттер" әдістемесі
- "Қалай жалғастыру керек" әдістемесі
- «Түсті бояу» (Лусера әдісімен өзгертілген)

1. Кейбір жігіттердің қиналып жүргенін көріп, мен...

2. Егер біреу маған күлсе, онда...

3. Егер мені ойынға қабылдағым келсе, онда мен ...

4. Мен үнемі араласатын болсам, онда ...

5. Мен сыныптастарыммен сөйлескім келмегенде немесе...

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Бірінші сұрақ. Жауап теріс нәтиже көрсетеді қазіргі:

немқұрайлылық, агрессивтілік, жеңіл-желпі көзқарас. Оң нәтиже: көмек, жанашырлық.

Екінші сұрақ. Теріс нәтиже: агрессия, психологиялық басудың әртүрлі әдістері. Оң нәтиже: реакция жұқпалы, жағдайды қалдырады; өз сезімдеріңіз бен ойларыңызды дөрекілік пен агрессиясыз білдіру.

Үшінші сұрақ. Теріс нәтиже: қысым, агрессивтілік, айлакерлік. Оң нәтиже: тең қатынастарға негізделген өзін-өзі растайтын мінез-құлық, ашық ұстаным.

Төртінші сұрақ. Теріс нәтиже: инфекция реакциясы, агрессия, тітіркену, қауіп, қысым. Оң нәтиже: өз қалауыңызды, ойларыңызды, сезімдеріңізді, қарым-қатынастарыңызды білдірмей агрессия мен дөрекілік.

Бесінші сұрақ. Теріс нәтиже: дөрекілік, агрессивтілік, сыпайылық. Оң нәтиже: сыпайылық, жұмсақтық, өз қалауыңыздың айқын көрінісі.

"Өмірлік тәжірибе туралы ойлау" тесті

Бастауыш сынып оқушыларына арналған тесттің бейімделген нұсқасы (тест Құрастырған Н.Е. Щуркова, бейімделген В. М. Иванова, Т. Е. Павлова, Е. Н. Степанов).

Мақсаты: 3-4 сынып оқушыларының адамгершілік тәрбиесін ашу.

Технология. Сәтті тестілеу үшін абсолютті үнсіздік, анонимділік (тек жынысын көрсетуге болады, "М" - ұл, "Д" - қыз) әрпін тізімнің бұрышына қою керек.

Ыңғайлы болу үшін нәтижелерді есептеу үшін қағаз парақтары алдын ала дайындалады.

Сынақ кезінде атмосфераның шоғырлануға, шынайылыққа және ашықтыққа көмектесетініне көз жеткізу маңызды.

Тест сұрақтарын интонацияның қанықтылығы таңдауға әсер етпеуі үшін бірқалыпты монотонды дыбыспен кезектесіп оқу керек.

Студенттерге ұсынылған үш жауаптың біреуін таңдап,

оны графикте (а, б, с)* белгілеу ұсынылады.
Балалар жауаптарды кестеде белгілейді:

Сұрақтар реті		Әріптік жауап	
	а	б	в
1	*		
2		*	
3			*

Тест

1. Жолда сыныптасы тұр. Сіз өтуіңіз керек. Сен не істейсің?

- а) ренжітпей көтермелеу
- б) қозғалу және қозғалу;
- в) көңіл-күйге байланысты.

2. Қонақтардың арасынан сіз көзге көрінбейтін қызды (ұлды) (кім) бүйірінде жалғыз отырғанын байқадыңыз. Сен не істейсің?

- а) жағдайды білмеймін;
- б) жағдайдың қалай болатынын алдын ала білмеймін;
- в) мен келіп, сөзсіз сөйлеймін.

3. Сіз мектепке кешігіп келесіз. Көрдiңiз бе, бiреуге бiр жамандық болды. Сен не iстейсiң?

- а) мектепке асығыңыз;
- б) бiреу көмектесуге асыққанда мен де келемін;
- в) 103 нөміріне қоңырау шалыңыз, өтіп бара жатқан

адамдарды тоқтатыңыз.

4. Сіздің көршілеріңіз жаңа пәтерге көшіп жатыр. Олар ескі. Қалайы жоқ па? Сіз ұстанасыз ба?

- а) өз көмегіңізді ұсыныңыз;
- б) мен басқа біреудің өміріне араласпаймын;
- в) қаласаңыз немесе, әрине, көмектесіңіз.

5. Сіз сыныптасыңыздың әділетсіз жазаланғанын білдіңіз. Қалайы жоқ па? сіз осы позицияда әрекет етесіз

бе?

а) қылмыскердің соңғы сөзіне қатты ашуланып, ашуланған;

б) ештеңе: өмір осылай;

в) ренжігендерге шапағат ету.

6. Сіз кезекшіліктесіз. Еденді тазалау, қанша ақша. Сен не істейсің?

а) олар менікі, раз я их нашель;

б) ертең сұраймын, кто их жұқтырды;

в) алуға болады

7. Сіз тест жазып жатырсыз. Сіз неге сенесіз?

а) бесік;

б) оқытушы шаршады;

в) оның біліміне.

8. Сіз мектепті тазалауға келесіз және бәрі қазірдің өзінде жұмыс істеп жатқанын көресіз. Сен не істейсің?

а) біраз күте тұрыңыз, сонда ол көрінеді;

б) егер жиналғандар байқалмаса, дереу үйге қайтыңыз;

в) мен біреумен келісемін, онымен жұмыс істеймін.

9. Кейбір сиқыршылар сіздің өміріңізді оқуды қажет етпей ұйымдастыруды ұсынады. Сіз оған не деп жауап бересіз?

а) мен ризашылықпен келісемін;

б) алдымен осындай он субъектінің қаншасы берілгенін анықтаңыз;

в) мен қатты бас тартамын.

10. Мұғалім сізден қоғамдық тәртіпті сақтауды сұрайды. Сен не істемекшісің? Сіз қалай әрекет етесіз?

а) бұл туралы ұмытыңыз, есеп қажет болған кезде есте сақтаңыз;

б) орындаймын, әрине;

в) маған ұнайды, бас тартуға себеп іздеймін.

11. Сіз керемет, бірақ онша танымал емес мұражайға экскурсияға бардыңыз. Бұл туралы біреуге айтасыз ба?

а) иә, мен міндетті түрде айтамын және оларды мұражайға әкелуге тырысамын;

б) мен бұл қалай болатынын білмеймін;

в) не үшін сөйлеңіз, әркім өзіне не қажет екенін шешсін.

12. Сұрақ шешілді, сіз үшін пайдалы нәрсені кім жасай алады сынып жұмысы. Сіз не істей алатыныңызды білесіз. Сіз қалай әрекет етесіз?

а) қолыңызды көтеріп, жұмысты орындағыңыз келетінін айтыңыз;

б) отырыңыз және менің атымның аталуын күтіңіз;

в) мен келісу үшін жеке уақытымды шынымен бағалаймын.

13. Сабақ бітті, үйге барасың. Міне, олар айтады: "Бұл маңызды мәселе. Бұл қажет..." Сіз қалай әрекет етесіз?

а) демалу құқығын еске салу;

б) қажетінше жасаңыз;

в) басқалардың не айтатынын көрейік.

14. Олар сізбен қорлайтын үнмен сөйлеседі. Қалайы жоқ па? сіз өзіңізді ұстайсыз ба?

а) Жауап парағы;

б) бұл команда да менімен таныс емес;

в) осы адаммен барлық қарым-қатынасты үзіңіз.

15. Сіз мектептің қандай да бір себептермен жабылғанын білдіңіз. Сіз қалай әрекет етесіз?

а) мен шексіз бақыттымын, ләззат аламын, өмірден ләззат аламын;

б) уайымдап, әрі қарай қалай оқу керектігі туралы ойлану;

в) жаңа хабарламаларды күтіңіз.

16. Көз алдында біреуді таң қалдырсаң, қандай сезімде боласың сыныптастар?

а) мен өте қызғаншақпын, өзіме ыңғайсызмын;

б) мен қуаныштымын, өйткені менің өз қадір-қасиетім бар;

в) маған айырмашылықты жұқтырыңыз.

17. Олар сізге ерекше пішіндегі әдемі қарындаш сыйлады. Көшедегі ересек ұлдар оларға сыйлық беруі керек. Сен не істейсің?

а) денсаулық-саулық қымбатырақ;

б) мен қашуға тырысамын, қолым жоғары деп айтамын;

в) мен сатпаймын, мен олармен күресемін.

18. Біраз уақытқа үйден шыққанда, кеткенде қандай сезімде боласың?

а) тез жалықтыра бастайды;

б) мен өзімді үйдегіден жақсы сезінемін;

в) қандай ғажап.

19. Олар сенен балалар үйіне кітап жіберуіңді сұрайды. Сен не істейсің?

а) жеткізу көңілді және әкеледі;

б) менің қажетсіз кітабым бар;

в) бәрі әкелінгенде немесе бірдеңе берілгенде.

20. Адамның батылдығы туралы естігенде жиі не болады сіздің басыңызда?

а) бұл адамның шынымен де жеке қызығушылығы болған;

б) адамға атақты болу бақыты бұйырды;

в) мұндай адамдарды құрметтеңіз және оларға таңдануды тоқтатпаңыз.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Әрбір жағдайда мектеп оқушылары жасаған таңдаулардың саны есептеліп, жалпы соманың пайызымен көрсетілуі керек. студенттер.

Төмендегі нұсқалардағы 10 және одан да көп конкурстардың саны оқушылардың жеткілікті адамгершілік тәрбиесінің көрсеткіші болып табылады:

А графигі. 1, 4, 11, 12, 18, 19-сұрақтар бойынша * есептеңіз.

Р графигі. 6, 10, 13, 15, 16-сұрақтар бойынша * есептеңіз.

С графигі. 2, 3, 5, 7, 8, 9, 14, 17, 20 сұрақтарға * санау.

Мен демонстрантпын, мен кейбір азғындық, өзімшілдік ұстаным туралы куәлік етемін, келесі нұсқалардағы таңдаулар саны 10 немесе одан да көп:

А графигі. 2, 3, 6, 7, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 20 сұрақтарға * санау.

Р графигі. 1, 3, 5, 8, 14, 18, 19-сұрақтар бойынша * есептеңіз.

С графигі. * 11, 12 сұрақтар бойынша есепте.

Артықшылығы нақты көрсетілмеген сайлаулардың қалған саны қалыптаспаған моральдық қатынастардың, тұрақсыз, импульсивті мінез-құлықтың көрсеткіші болып табылады.

"Мен кім?" әдісі

(О. С. Богданова тарапынан өңделген)

Мақсаты: адамгершілік категорияларын түсіну деңгейін және өз бойында адамгершілік қасиеттердің болуын бағалаудың барабарлығын анықтау.

Технология. Әдістеме сонымен қатар мектеп оқушысының жеке, эмоционалдық қарым-қатынастарды қалыптастыруға бағытталған әрекеттерін байқауға мүмкіндік береді.

Оқушыларға сапаның екі тірегі ұсынылады. Олардың бірі - "А" бағанында - адамның жағымды қасиеттерінің тізімі, ал екіншісінде - "В" бағанында - жағымсыз қасиеттердің тізімі. Бұл студенттерде бар қасиеттерді бөліп көрсету туралы ұсыныстан туындайды

Фамилияси, аты _____ Сыныбы _____

Сана _____

А		Б	
Жақсы		Жалқау	
Хош иісті		Салақ	

Адал	Дөрекі
Таза	Сұхбаттас
Еңбексүйгіш	Еңбексүйгіш
Көңілді	Қыңыр
Жауап беру	Қатыгез
Ақылға қонымды	Қорқақ
Ақылды	Өтірікші
Мұқиятты	Жауыздық

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Мұғалім әр баланың өзін-өзі бағалау деңгейін (Жоғары, адекватты, төмен) формула бойынша анықтайды:

$K1 = a$ бағанынан бала таңдаған сөздер саны.

$K2 = b$ бала В Бағанынан таңдайтын сөздер саны.

Егер $k1 > 6$, $K2 < 3$ болса, өзін-өзі бағалау жоғары болады,

$K1 < 3$, $K2 > 6$, сондықтан өзін-өзі бағалау төмен,

$K1 = K2 = 4-6$, содан кейін өзін-өзі бағалау жеткілікті.

Диагноз өмірлік құндылықтармен байланысты

Мақсаты: мектеп оқушыларының тілектерінің бірлігін ашу.

Нұсқаулық: сізде сиқырлы таяқша мен тізім бар деп елестетіңіз 10 тілек, оның бесеуін ғана таңдауға болады. Тізім (тізім тілектер) мұғалім тақтаға алдын ала жазады.

Тілектер тізімі: 1. Сіздің сүйікті адамыңыз болыңыз.

2. Денесі көп.

3. Ең заманауи компьютерге ие болыңыз.

4. Адал досың бар.

5. Мен үшін ата-анамның денсаулығы маңызды.

6. Көпшілікке бұйрық беру қабілетіне ие болыңыз.

7. Көптеген қызметшілерге ие болыңыз және оларды басқарыңыз.

8. Жүрегің жақсы болсын.

9. Басқа адамдарға жанашырлық танытып, көмектесе

білу.

10. Ешкімде болмайтын нәрсеге ие болыңыз.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру. Нәтижесінде студенттің қалауы юналиши ("өзіңе" - эгоист," өзгеге " - гуманист). Оқушылардың өмірлік құндылықтарға қатынасы анықталады. Теріс материалдық пайдаға байланысты сандық жауаптар: № 2, 3, 6, 7, 10.

Нәтижесінде келесі деңгейлер ажыратылады: 5 оң жауап-жоғары дәрежеде.

4, 3 – орташа деңгей;

2 – төменгі орта деңгей;

1-1 – төмен деңгей.

"Моральдық мотивацияны диагностикалау" әдістемесі

Мақсаты: студенттердің рухани уәждемесінің деңгейін зерттеу.

Нұсқаулық: "Мен сізге төрт сұрақты оқимын. Сіз жолды таңдайсыз кера төрт сілтеменің әрқайсысына бір жауап бар. Сізге сәйкес келетін сақина-бұл белгілі бір жағдайда қалай әрекет ету керектігі туралы презентация".

Сұрақ:

1. Егер біреу жылап жатса, онда сен ...

а) сіз оған көмектесуге тырысасыз;

б) сіз не болуы мүмкін деп ойлайсыз;

в) сіз неге назар аударасыз;

г) өз эгоңызды "плаксой"деп атаңыз.

2. Сіз досыңызбен бадминтон ойнайсыз, сізге 6-7 жастағы бала жарасады. және мұндай ойынның жұқпалы екенін айтады.

а) сіз оған алаңдамаңыз деп айтасыз;

б) ол үшін не істей алатыныңызға жауап беріңіз;

в) оған ата-анасынан осындай ойын сатып алуын сұрауын айт;

г) досыңызбен бірге келіп, ойнауға уәде беріңіз.

3. Егер компанияда біреу жұқтырған нәрсеге ренжісе ойын, сен:

а) немесе алаңдаушылық;

б) он бос орын бар деп айтыңыз;

в) қауіпті нәрсенің инфекциясын түсіндіру;

г) сіз бұл ойынды жақсырақ үйренуіңіз керек деп айтасыз.

4. Сыныптасыңыз сізді ренжітті:

а) өз сезімдеріңіз туралы ойланыңыз, не істей алатыныңызды ойлаңыз;

б) сіз көрген нәрсені көресіз;

в) жауап беруге тырысу;

г) оған оның дұрыс екенін дәлелдеңіз.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Студент берген оң жауаптар қорытындыланады.

Олар: 1-а, 2-Д, 3-с, 4-а.

Оң жауаптардың қосындысын есептегеннен кейін оқушылардың рухани ынтасының деңгейі анықталады:

4 балл-жоғары деңгей;

2, 3 балл-орташа деңгей;

0, 1 балл-төмен деңгей.

"Не жақсы және не жаман" әдісі

Мақсаты: адамгершілік қабылдаудың қалыптасуын диагностикалау.

Нұсқаулық. Сізге келесі жағдайлар мен әрекеттер туралы айту ұсынылады. Сонымен бірге, өзіңізге жақсы әсер қалдыруға тырыспаңыз, олар шындыққа сәйкес келуі керек. Бұған мысал келтіріңіз:

* принципті әрекет;

* жақсы іс-әрекет;

• сіздің танысыңызға қатысты әділ әрекет ету;

* ерікті әрекет;

* жауапсыздықтың көрінісі және т.б.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Адамгершілік қасиеттер туралы ұғымдардың

қалыптасу деңгейі 3 балдық жүйеде бағаланады: 1 балл – егер бала осы моральдық ұғым туралы қате түсінік қалыптастырса; 2 балл - егер моральдық ұғымның тұсаукесері дұрыс, бірақ жеткілікті анық және толық болмаса; 3 балл-егер толық және нақты презентация қалыптасса.

"Ережелер мен этикетті білу" тесті

Мақсаты: оқушыларға арналған этикет ережелерін зерделеу.

Нұсқау: "Мен ізге сұрақ қоямын. Мен әр сұраққа жауап беремін, ұсынылған төрт жауаптың біреуін таңдау керек.

Бұл сіздің пікіріңізге және өлшеміңізді, нақты жағдайда қалай әрекет ету керектігін көрсетуге көбірек сәйкес келеді".

1. Үлкен адамдарға қалай қатынас жасауға болады?

- а) "сен".;
- б) "сіз";
- с) "сіз" және атын айтып шақыру;
- д) «сіз» және аты бойынша.

2. Біреуден көмек сұрағанда не айту керек?

- а) " маған көмектесіңізші!";
- б) " сіз маған көмектесуіңіз керек!";
- с) " мен үшін жаса!";
- д) " егер сіз бірдеңе жасасаңыз, мен ренжимін!"

3. Сіз оны кітапханаға апара алмайсыз:

- а) емдеу;
- б) сусындар;
- с) үй жануарлары;
- д) тізімде көрсетілгендердің барлығы;
- е) бұл тізімнен ештеңе жоқ.

4. Б. Мұражайы:

- а) экскурсияны тыңдау;
- б) Көрмені қолмен ұстамау;
- с) өрт сөндіру тобынан қашу;

д) экскурсияны тоқтатыңыз.

5. Орындау кезінде төмендегілерге тыйым салынады:

- а) сыбдырлаған пакеттер;
- б) сөйлеу;
- с) басқа көрермендердің назарын аудару;
- д) тізімдегі барлық нәрсе;

е) тізімде ештеңе жұқтырылмаған. А. Кулешов атындағы Мәскеу Мемлекеттік Университетінің Электронды мұрағат кітапханасы

6. Егер сіз көшеде досыңызды көрген болсаңыз, келесі әрекеттерді орындауыңыз керек:

- а) көше бойында оған айқайлаңыз;
- б) ол сезінуі үшін қолыңызды кең сілкіңіз;
- с) егер он өтіп кетсе, сәлем айтыңыз;
- д) көзіңізді еденге түсіріңіз.

7. Қонақтар мен дастархан басында не істеуге болады?

- а) бүкіл ауызды шайнау;
- б) соңғы бөлікке байланысты көршісіне сою;
- с) дайындалған тағамдарды сынау;
- д) үй иесін мадақтаңыз

8. Егер қонақ туған күніне сыйлықсыз келсе, не істеу керек?

- а) үйде өзімшіл болмаңыз;
- б) үстелге не қою керек;
- с) оны елемей;
- д) барлығына бұл адамның сыйлықсыз келгенін айту.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Тест тапсырылғаннан кейін дұрыс жауаптар анықталады. Олар бойынша оқушылардың адамгершілік идеяларын, мектеп оқушыларының этикет ережелері туралы білімдерін бағалауға болады. "Мен адамдарда нені бағалаймын" әдісі (И.Б. Дерманова) мақсаты: баланың адамгершілік бірлігін ашу.

Нұсқау: баланы ақыл-ойы бойынша олардың екеуін

таныстарын таңдауға шақырады: олардың бірі-байты похочим, балалы болғысы келетін жақсы адам, екіншісі жаман. Осыдан кейін олар өздерінің қасиеттерін атауды сұрайды, мен оларға ұнаған және ұнамаған қасиеттердің үш мысалын келтіремін. Зерттеу жеке жүргізіледі. Бала өз іс-әрекетіне этикалық баға беруі керек, бұл балаларға деген көзқарастың моральдық нормаларын ашуға мүмкіндік береді. Баланың эмоционалды реакцияларының моральдық нормаларға сәйкестігін бағалауға ерекше көңіл бөлінеді: моральдық әрекет және азғындық характер, жағымды эмоционалды реакция (күлімсіреу, мақұлдау және т.б.)

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру

0 балл-баланың сыртқы адамгершілік белгілері беріледі. Моральдық нормаларға деген көзқарас тұрақсыз. Әрекеттерді дұрыс түсіндірмеу, эмоционалды реакциялар жеткіліксіз немесе жұқпалы.

1 балл-моральдық нұсқаулар бар, бірақ олар сәйкес келмейді бала әрекет етпейді немесе бұл қол жетпейтін арман деп санайды. Адекватты әрекеттерді бағалайды, бірақ моральдық нормаларға деген көзқарас тұрақсыз, енжар. Эмоционалды реакциялар жеткіліксіз.

2 балл-моральдық жағымсыздықтар, іс-әрекеттерді бағалау және эмоционалды реакциялар адекватты, бірақ моральдық нормаларға деген көзқарас жеткілікті тұрақты емес.

3 балл-бала өз таңдауын моральдық қатынастармен ақтайды; эмоционалды реакциялар адекватты, көзқарас моральдық норма белсенді және тұрақты.

"Мектеп оқушысының мінез-құлқы бағыты" әдістемесі

Мақсаты: мектеп оқушыларының мінез-құлқының юнализмін зерттеу.

Нұсқаулық: сізге өмірлік жағдайлар мен олардағы мінез-құлықты өзгерту мүмкіндіктері ұсынылады. Әрбір

жағдайды мұқият оқып шығыңыз сізге ең жақын мінез-құлық опциясын таңдаңыз. Әрбір жағдай үшін бір ғана таңдау жасауға болады.

1. Анам саған тапсырма бері.

а) жұмысты "өзіңнен" орындау;

б) "өзіңнен" бірдеңе жасауға үлгеріңдер, өйткені ертең дайындалу керек сынақ;

с) бірдеңені "өз бетімен" жасау керек пе, әлде жұқпалы ма деген сияқты.

2. Сіз достарыңызбен маңызды нәрсе туралы келісуіңіз керек, бұл проблема емес. Сіз:

а) мәселеге назар аударып, қызығушылық танытыңыз;

б) өздері ойлансын, өйткені бұл үлкен проблема, және бұл менікі емес;

с) егер біреу сұраса, мен бір нәрсеге көмектесуге тырысамын.

3. Сіз мектепке кешігіп келесіз. Жолда сіз біреуге не болғанын көресіз:

а) 103 нөміріне қоңырау шалыңыз, өтіп бара жатқан адамдарды тоқтатыңыз;

б) мен өтіп бара жатырмын;

с) егер біреу тоқтаса, мен бір нәрсеге дайынмын

4. Сіз күтпеген жерден үйден кетуге мәжбүр болдыңыз:

а) сіз кеткеніңіз туралы ата-анаңызға дереу хабарлайсыз;

б) неліктен сөйлесу керек, немесе қазірдің өзінде ересектер;

с) мен кенеттен кету туралы хабарлауға тұрарлық па, әлде жұқпалы ма, білмеймін.

5. Достар шеңберінде олар сіздің әкеңіз туралы дөрекі сөйледі. Сіз:

а) құқық бұзушыны дереу емдеу;

б) үнсіз, ұстамды құқық бұзушылық;

с) олар қалағанын айтсын.

6. Сізге мемлекеттік тапсырма берілді және сіз оны

орындағыңыз келеді. Сіз:

- а) мен не қаласам да орындаймын;
- б) уақытты ұмытыңыз, есеп қажет болған кезде есте сақтаңыз;
- в) мен оның қалай жұмыс істейтінін білмеймін.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Әроқушының әдістемеліктен дауыт алданғаннан кейін оқушының мінез-құлқының үйлесімділігі анықталады. Мектеп оқушысының назары көлемге аударылады деген қорытындыға келді: оның өзі, өзінің жеке басы (эгоистік ұйымшылдық) немесе, негізінен, адамдарға деген оң көзқарас: қамқорлық, жанашырлық, көмектесуге деген ұмтылыс (гуманистік) бағдарлау). Түсінікті болу үшін студенттер қосымша сұрақтар қоя алады:

- Этиканың қандай қарапайым ережелерін атай аласыз?

- Сіз қандай мінез-құлық нормаларын білесіз?

- Жанашырлық, әділдік, жауапкершілік сияқты ұғымдарды түсіндіру.

"Міне, мен қандай!" әдістемесі

Мақсаты: мектеп оқушыларының қызығушылықтары мен қалауларын зерттеу.

Технология. Бұл әдіс-ойын жаңадан бастаушылар үшін тамаша оқу жылы. Балалар өздерін сыныптастарының шағын ортасында елестете алады, олардың қалауы мен қызығушылықтары туралы айта алады. Егер балалар әлі еркін жазбаса, онда оларды алдын-ала тарату қажет сұраныстың артуы. Егде жастағы балалар үшін егжей-тегжейлі және егжей-тегжейлі жауап беруге мүмкіндік беретін ашық сұрақтар қолайлы. Осылайша, мүмкін болса, олар жауап бергісі келетін сұрақтарды құрастыра алады.

Мысалға:

- Осы жылы сіздің өміріңіздегі қандай оқиға сізге

көбірек әсер етті?

- Сіз қашан оқығанды ұнатасыз?

- Сіз оның досы болғыңыз келетін екінші адам қандай болуы керек?

- Қандай ересектермен қарым-қатынас жасау қызықтырақ және оңайырақ?

Әр балаға "Міне, мен қандай!" Сауалнаманың көшірмесі қажет.

Нұсқаулық: "Мен қазір беріп жатқан сауалнаманы оқып шығыңыз." Мен түсінемін. Содан кейін аяқталмаған сөйлемдерді жазыңыз (10 мин.). Содан кейін бұл жұмысты орындау үшін төртке бөліп, бір-біріңді оқыңдар досым, не жаздың? Жауаптарыңызды басқа балалардың жауаптарымен салыстырыңыз.

Сауалнама "Міне, мен қандай!"

1. Менің атым
2. Менің жасым
3. Менің көзім
4. Менің шашым бар
5. Көше дейіледі, мен қолыма барамын
6. Менің сүйікті тағамым
7. Менің сүйікті реңім
8. Менің сүйікті жануарым
9. Менің сүйікті кітабым
10. Менің сүйікті телебағдарламам
11. Мен көрген ең жақсы фильм
12. Мен өзімді жақсы көремін
13. Менің сүйікті ойыным
14. Мен ең жақын досыма қоңырау шалмақшымын
15. Мен баруды қалаған мемлекет
16. Мен істей алатын ең жақсы нәрсе
17. Мен аға-іні мен әпке-қарындастарымды қалаймын
18. Менің ең қажетті мақсатым

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Өтініштен кейін ұсынылған ұсыныстар талданады. Кішкентай мектеп оқушыларының қызығушылықтары мен қалауы туралы қорытынды жасалады. Өзін-өзі талдау үшін студенттерге келесі сұрақтарды қоюға болады:

- Сізде қанша бала жиі болады?
- Кімнің жауаптары сізге қызықты болып көрінді?
- Сізге қай сұраққа жауап беру ең қиын болды?

"Оқушылар білімі" (1-4 сыныптар).

Н. П. Карам әдістемесі

Мақсаты: жоғары сынып оқушысының жеке басының маңызды қасиеттерінің қалыптасу дәрежесін диагностикалау.

Технология. Тәрбиені зерттеудегі жетекші бағыттар: қызығушылық, берілгендік, табиғатқа ұқыпты қарау, мектепке деген көзқарас, мектеп оқушысының өміріндегі әдемі, өзіне деген көзқарас (қосымша, 74-бет). Алты компоненттің әрқайсысы үшін (тізімде көрсетілген) 1-ден 5-ке дейін нүктелер (нүктелер) көрсетіледі.

Критерий бойынша бағалау. 1 вариант:

- анық көрінеді-5;
- өзін көрсетеді-4;
- ортасында пайда болады-3;
- әлсіз көрініс-2; - бір құпия-1.

2 вариант

- 5-әрқашан;
- 4-жиі;
- 3-сирек;
- 2-ешқашан.
- 1-менің басқа ұстанымым бар.

Әр оқушы өзін бағалайды, ал мұғалім оны бағалайды. Мұғалім (сынып жетекшісі) сыныптағы оқушылардың білім деңгейі туралы ақпараттың жалпы тізімін толықтырады (қосымша, 75-бет). Мен тамақтанамын әр

деңгейдегі оқушылардың саны есептеледі.

Нәтижелерді өңдеу және түсіндіру.

Әрбір сапа үшін бір арифметикалық орташа балл алынады. Нәтижесінде әр оқушының 6 ұпайы бар. Содан кейін 6 рейтинг құрастырылады ал 6-ға бөлгенде орташа балл анықталады. Он-білім деңгейінің шартты анықтамасы.

Орташа балл

5-4. 5-жоғарғы деңгей (с);

4.4-4-жақсы деңгей (х);

3.9-2.9-орта деңгей (с);

2,8-2-төмен деңгей (n).

Білім деңгейін сараптамалық бағалау схемасы 2-беттегі қосымшада келтірілген.

Демонстрация деңгейін зерттеуге арналған диагностикалық бағдарлама бастауыш сынып оқушысының тәрбиесі-М. И. Шиловой

Мақсаты: мектеп оқушыларының білім деңгейін зерттеу.

Сипаттамасы. Бұл бағдарламада көрсетілген негізгі қатынастар: қоғамға, ақыл-ой еңбегіне, дене еңбегіне, адамдарға және өзіне білім беру көрсеткіштері. Мұндай ажырамас "қажеттіліктер" - бұл патриотизм, қызығушылық, еңбекқорлық, мейірімділік пен сезімталдық, таңдалған кішкентай оқушы үшін өзін-өзі тәрбиелеу. Бағдарламадағы әрбір көрсеткіш үшін қалыптасатын сапалардың белгілері мен деңгейлері (3-тен 0 градусқа дейін) аталады (қосымша). Осы бағдарламаны қолдана отырып, кітаптарды енгізу арқылы мұғалім білім деңгейін анықтай алады мектеп оқушысының білім беру бағдарламасы қолдану, б. 79-82.

“Ертегілер” әдістемесі

Тестті 1940 Жылы балалар психологы Л.Дюсс ұсынған және Десперт ағылшын тіліне аударған. Бұл зерттеу әдісі “Дюсс (үмітсіз) ертегілері” деп аталады. Тест арқылы өз сезімдерін білдіру үшін өте қарапайым тілді қолданатын өте кішкентай балалармен жұмыс істеуге, сондай-ақ 6-11 жас аралығындағы балалардың отбасындағы қарым-қатынасты диагностикалауға болады. 6-11 жас аралығындағы балалар әртүрлі оқиғаларды ықыласпен ойлап табады және іс жүзінде шындықты жасыруды білмейді. Олар қарым-қатынастың кез келген моральдық нормаларын анық көрсете алады (“қыздарды ренжітуге болмайды”, “қыздар мойынсұнғыш, бірақ ұлдар емес”), олар бауырлар туралы бірдеңе айта алады. Бұл тестті орындау өте қиын емес, өйткені барлық балалар ертегілерді тыңдағанды жақсы көреді.

Мақсаты: отбасындағы балалар арасындағы тұлғааралық қарым-қатынасты зерттеу, ертегі кейіпкерімен танысу кезінде баланың мінез-құлқында эмоционалды реакциялардың болуын анықтау.

Нұсқаулық: “енді мен сізге бірнеше әңгіме айтайын. Сіз оларды мұқият тыңдайсыз. Әр әңгіменің соңында сіз жауап беруіңіз керек сұрақ туындайды. Мұнда дұрыс немесе бұрыс жауаптар жоқ. Қаншығыңа бірінші не болғанын айтасың”.

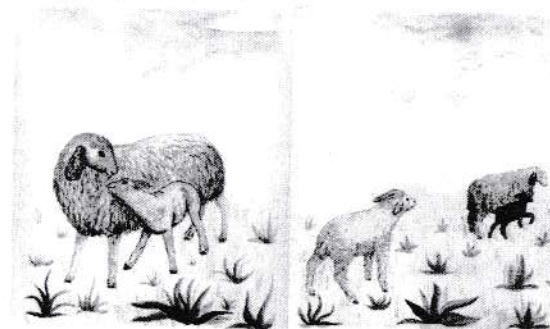
Қолдану технологиясы. Тестті ата-аналар, мұғалімдер, психологтар жүргізе алады. Әдіс жеке орындалады. Ертегілер белгілі бір ретпен баяндалады, иллюстрациялар бір уақытта ұсынылады. Тақырыптық суреттер көрсетіліп, ертегілер келесі ретпен баяндалады: “қозы”, “кету”, “құм үйі”, “саяхат” және т.б. Балалардың пікірін нақтылау үшін соңғы “жаман арман” ертегісін ұсынуға болады. Алғашқы екі ертегі, отбасындағы балалардың қарым-қатынасы тақырыбына кіріспе сияқты, кейінгілері осы қарым-қатынасты тікелей көрсетеді және ертегіні

қорытындылауды анықтастыруға көмек береді.

Тестте қолданылған барлық ертегілерде баланың өзін-өзі ұстауға тырысатын мінезі бар. Баяндауыштың сөйлеуіне байланысты бала ертегіде сипатталған жағдайға бейтарап немесе керісінше эмоционалды түрде әрекет етеді. Барлық ертегілер бала жауап беруі керек сұрақпен аяқталады. Әдетте, 6-11 жастағы балалар сұраққа бірден жауап береді. Балалардың жауаптарына түсініктеме берілмейді. Олар минуттарда жазылады. Бала бірнеше минут бойы ойлана алатын сирек жағдайлар бар (түсінбеушілік, естімеу, қарым-қатынастағы проблемаларды немесе сол сияқтыларды есте сақтау және т.б.). Мұндай жағдайларда сіз біраз күтіп, ертегіні қайталауыңыз керек. Осыдан кейін бала жауап беруге дайын болады. Дамуында әр түрлі ауытқулары бар балалар тапсырманы орындауда қиындықтарға тап болуы мүмкін. Егер бірінші әңгімені екі рет тыңдағаннан кейін бала сұраққа жауап бере алмаса немесе не істеу керектігін білмейтінін айтса, диагнозды біраз уақытқа кейінге қалдыру керек немесе басқа әдістерді қолданған дұрыс.

Ертегілер

Қозы ертегісі

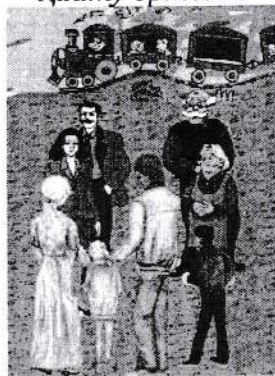

Мақсаты: баланың інісімен қарым-қатынасын анықтау.

Бір кездері оның қоймен бірге қозы болғаны белгілі болды. Қозы үлкен, тіпті шөп жейді. Кешке анасы оған өте

жақсы көретін сүтін берді. Бір күні ана қозыға тағы бір, өте кішкентай қозы әкелінді, ол тек сүт ішіп, шөп жеуді әлі білмеді. Содан кейін анасы үлкен қозыға сүт бермейтінін айтады, өйткені екі қозыға да сүт жетіспейді, өйткені осы күннен бастап оған тек шөп жеу керек. **Қозы не істейді?**

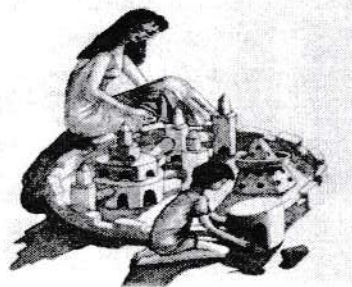
Қайту ертегісі

Мақсаты: баланың басқа отбасы мүшелеріне деген көзқарасын анықтау.

Бір күні ата-аналары, ата-әжелері, тәтелері мен нағашылары және барлық балалар вокзалға барды, олардың бірі пойызға отырып, алысқа, алысқа кетті. Ол ешқашан қайтып келмеуі мүмкін. **Бұл кім болды?**

Құмды үй (Қалға) ертегісі

Мақсаты: баланың меншікке қатынасын және оның альтруистік мінез-құлқын көрсете білу қабілетін анықтау.

Бала құмға әдемі үй (қамал) тұрғызды, оның ішінде ол жалғыз ойнай алатын. Үйді өзі салған, оны мақтан тұтатын. Әпкесі оған үй беруін өтінді, өйткені бұл үй әпкесіне қатты ұнады. **Сіздің ойыңызша, бала не істейді?**

Құс ертегісі

Мақсаты: баланың бір немесе екі ата-анаға тәуелділік дәрежесін анықтау.

Құстар ағаштың ұясында ұйықтады: әкесі, шешесі және Кішкентай Құс. Кенет қатты жел соқты. Ұя тұрған мүйіз сынып, ұя құлады: барлығы жерге құлады. Әкем ұшып, бір бұтаққа отырады, анам екінші бұтаққа отырады. **Құс не істеуі керек?**

Қарапайым қалыпты жауаптар: "ол да ұшып, қандай да бір мүйізге отырады", "ол қорқып анасына қарай ұшады", "ол күштірек болғандықтан әкесіне қарай ұшады", "ол жерде қалады. ол ұша алмайды, бірақ көмекке шақырады, ал әкесі (анасы) ұшып, оны алып кетеді". Позитивті жауаптар баланың белгілі бір тәуелсіздікке ие екендігін, шешім қабылдауға қабілетті екенін көрсетеді. Ол өз күшіне сенімді, қиын жағдайда да өзіне арқа сүйей алады.

Назар аударуды қажет ететін жауаптар: "ол ұшуды білмейді, сондықтан ол сонда қалады", "ол ұшуға

тырысады, бірақ ол сәтсіздікке ұшырайды", "ол түсу кезінде өледі", "ол аштықтан өледі (немесе жаңбырдан, суықтан және т.б.)", "бәрі оны ұмытады, ал біреу оны басып озады" және т.б. Теріс жауаптармен балаға басқа адамдарға, ең алдымен оның ата-анасына немесе оның тәрбиесімен айналысатындарға тәуелділік тән. Ол тәуелсіз шешім қабылдауға дағдыланбаған, айналасындағы адамдардан қолдау күтеді.

Ата-аналардың мерейтой ертегісі

Мақсаты: баланың отбасындағы өз орнын, оның пікірінше, ана мен әке арасындағы қарым-қатынастағы рөлін қалай көретінін анықтау. Ата-анасының бірлігіне қызғанышпен қарайтынын, өзін ата-анасының назарынан тыс санайтынын (айырылғанын) білу.

Ата-аналардың үйлену тойы (неке) мерейтойы атап өтіледі. Анам мен әкем бір-бірін қатты жақсы көреді және мерекені көңілді өткізгісі келеді. Олар барлық достары мен ата-аналарын шақырады. Мереке кезінде олардың баласы орнынан тұрып, бақшаға барады. **Оған не болды, ол неге кетті?**

Қарапайым қалыпты жауаптар: "анасына гүл әкелген адам кетіп қалды", "кішкене ойнауға кетті", "ол ересектерден жалығып кетті, сондықтан жалғыз

демалуды шешті", "ол демалыстан шаршады", "олар оны қалай жейтіні туралы ұрсады (отырады, өзін ұстайды және т.б.). "мен оны жақсы көремін", - деп жауап берді)". Релаксацияға, зеріктіруге басқа реакцияларды қалыпты деп санау керек, өйткені олар өте жиі кездеседі.

Назар аудару керек жауаптар: "ол ашуланғандықтан кетіп қалды", "ол жалғыз қалғысы келді", "ол қайғыға батты (жалғыз)", "оған ешкім назар аудармады, және ол кетуге шешім қабылдады".

Егер жауаптар теріс болса, баладан егжей-тегжейлі түсініктеме беруін сұрай отырып, қосымша, нақтылайтын сұрақтар қою керек. Мүмкін, бала әңгімені жалғастырғысы келмейді немесе жауаптарын түсіндіргісі келмейді, бірақ түсіндіре алады. Ерлі-зайыптылар арасындағы қарым-қатынас баланың жеке басының дамуына үлкен әсер етеді. Күтім мен бақылаудың болмауы балаларға кері әсерін тигізеді. Егер ата-аналар балаға жеткілікті қызығушылық танытпаса, қамқорлық пен көңіл бөлу формальды болса, бұл сүйіспеншілікке деген қажеттіліктің қанағаттандырылмауына байланысты әдеттен тыс әрекеттерге әкеледі. Ерлі-зайыптылар арасындағы берік байланыс арқылы бала отбасылық қауымдастықтан кетуге мәжбүр болады.

Қорқыныш туралы ертегі

Мақсаты: балалардың қорқынышын зерттеу.

Бір бала үнсіз өзіне: "қандай сұмдық!- сұрақ. **Ол неден қорқады деп ойлайсың?**

Қарапайым қарапайым жауаптар:" ол өзін нашар ұстайды,ендіжазаданқорқады";"олмектептегісабақтарын тастап кетті, сондықтан анасы оны ұрып тастайды деп қорқады"; "қараңғылықтан қорқу"; "иттерден қорқу";"ештеңеден қорқу, жай әзіл " және т.б.

Назар аударуды қажет ететін жауаптар: "ол ұрланудан қорқады"; "оны ұрлағысы келетін жыртқыштан қорқады"; "ол жалғыз қаламын ба деп қорқады"; "Ол Шайтаннан қорқады"; "кейбір жануарлар оның жатқан жеріне келеді деп қорқады"; "ол ұры келеді деп қорқады және осы жауаптарға тап болған кезде баланың қорқынышын толығырақ сипаттау және түсіндіру үшін қосымша сұрақтар қою керек.

Сейіл ертегісі

Мақсаты: баланың қарама-қарсы жыныстағы ата-анасына қаншалықты тәуелді екенін және өзімен бір жыныстағы әкесіне немесе анасына деген дұшпандық дәрежесін анықтау.

Тапсырма баланың жынысын ескере отырып

орындалуы керек. Ең жақсы нұсқа-қарама-қарсы жыныстағы ата-ана балаға ертегі айтып берсе. Бұл ұлдың анасына тартылуымен және анасы үшін күресте әкесімен бәсекелесуімен түсіндіріледі, ал қызда керісінше болады.

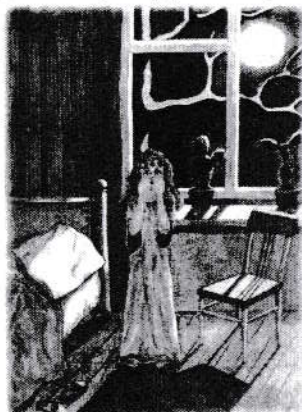
Ұлдарға арналған нұсқалар: бала анасымен бірге орманда серуендеуге шықты. Олар ұзақ жүрді, екеуі де өздерін жақсы сезінді. Олар үйлеріне қайтқанда әкесінің жүзіндегі сөздің өзгергенін көрді. Оның әкесінің бет-әлпеті қандай болды және неге?

Қыз балаға арналған нұсқалар: қыз әкесімен бірге орманда серуендеуге шыққан. Олар ұзақ жүрді, екеуі де өздерін жақсы сезінді. Олар үйлеріне қайтқанда аналарының жүзіндегі көріністің өзгергенін көрді. Ананың жүзі қандай өрнекке ие болды және неге?

Қарапайым қалыпты жауаптар: "оның жүзі көңілді, өйткені олар үйге келді"; "оның беті шаршады, өйткені ол жұмыста болды"; "оның жүзі ашуланды, өйткені олар ұзақ уақыт бойы оралмады, және ол олар үшін алаңдай бастады"; "ол жұмыстан үйге келді, бірақ үйде ешкім болмады, кешкі ас дайын болмады"; "оның беті ашуланды, өйткені олар ұзақ уақыт бойы оралмады және ол олар туралы алаңдай бастады".

Жауаптарға назар аударыңыз: "ол ауырғандықтан өзін нашар сезінді"; "олар оны жалғыз қалдырғандықтан ауырып қалды"; "олар серуендеуге шыққанда үй жабық болғандықтан ашуланды"; "ол олармен бірге барғысы келгендіктен ашуланды, бірақ бала мен анасы оны өздерімен бірге алып кетпеді"; "олар ешқашан қайтып келмейді деп ойлап жылады", т.б.

Жаман түс туралы ертегі

Мақсаты: ертегі балаға толық сөз бостандығын береді, бұл оны осы жерде маңызды және, мүмкін, ең өзекті тақырыпты көтеруге ынталандыруы керек. Бұл өзектілік деңгейі баланың осы тақырып көтерілген-көтерілмегеніне қатысты алдыңғы жауаптарында көрінеді.

Мақсат - барлық алдыңғы тестілерді бақылау, осы тесттегі жауаптар мен барлық алдыңғы жауаптар арасында байланыс орнату. Бір күні бір қыз кенет оянып: "мен бір отбасы туралы өте жаман түс көрдім. "Қыз қандай түс көрген?

Қарапайым қалыпты жауаптар: "білмеймін"; "менің ойыма ештеңе келмеді"; "ол түсінде қорқынышты фильм көрді"; "жаман жануар арманға кірді"; "түсінде ол жоғалып кетті" және т.б.

Назар аударуды қажет ететін жауаптар: "ол түсінде әкесінің немесе анасының қайтыс болғанын көрді"; "түсінде ол қайтыс болғанын көрді"; "түсінде олар оны алып кетуге келгенін көрді"; "ол оны көліктің астына тастағысы келетінін көрді" және т.б. Баламен келесі әңгіме нақты жағдайға байланысты болады. Мысалы, бала ата-анасының ажырасқаны туралы хабарды аздап түсінген кезде, балаға өз проблемалары туралы айтуға мүмкіндік бере отырып, онымен қарым-қатынасты жалғастыру

маңызды. Егер балаға мұны өз бетінше жасау қиын болса, оған сұрақтар қоюға болады:

1. Ол әлемдегі ең неден қорқады?
2. Анасы нені дұрыс істеді, нені бұрыс жасады?
3. Әкем қандай қателік жіберді?
4. Бала өзін дұрыс емес нәрсе жасадым деп ойлай ма?
5. Ол әкесімен кездескісі келе ме?
6. Ол мерекені қалай өткізуді жөн көреді (әкесімен хайуанаттар бағына бару, мерекені үйде өткізу және т.б.).
7. Оның арманы бар ма?
8. Ол әкесінің туыстарымен (атасы, әжесі, немере ағасы) танысқысы келе ме?
9. Оның жаман армандары бар ма?

Назар аударуды қажет ететін жауаптар: "ол түсінде әкесінің немесе анасының қайтыс болғанын көрді"; "түсінде ол қайтыс болғанын көрді"; "түсінде олар оны алып кетуге келгенін көрді"; "ол оны көліктің астына тастағысы келетінін көрді" және т.б. Баламен келесі әңгіме нақты жағдайға байланысты болады. Мысалы, бала ата-анасының ажырасқаны туралы хабарды аздап түсінген кезде, балаға өз проблемалары туралы айтуға мүмкіндік бере отырып, онымен қарым-қатынасты жалғастыру маңызды. Егер балаға мұны өз бетінше жасау қиын болса, оған сұрақтар қоюға болады:

1. Ол әлемдегі ең неден қорқады?
2. Анасы нені дұрыс істеді, нені бұрыс жасады?
3. Әкем қандай қателік жіберді?
4. Бала өзін дұрыс емес нәрсе жасадым деп ойлай ма?
5. Ол әкесімен кездескісі келе ме?
6. Ол мерекені қалай өткізуді жөн көреді (әкесімен хайуанаттар бағына бару, мерекені үйде өткізу және т.б.).
7. Оның арманы бар ма?
8. Ол әкесінің туыстарымен (атасы, әжесі, немере ағасы) танысқысы келе ме?
9. Оның жаман армандары бар ма?

Сұрақтар баланың жауабына байланысты өзгеруі мүмкін. Баламен оны мазалайтын мәселелер туралы, сондай-ақ осы әңгімелер туралы мүмкіндігінше сөйлесу достық қарым-қатынаста болуы керек. Бала өзінің жалғыз емес екенін, қасында түсінетін анасы (әкесі) бар екенін, оған бәрін айта білуі керек екенін білуі керек.

Нәтижелерді зерттеу және талдау

Балалардың өтініште жазылған әр ертегінің соңындағы сұрақтарға жауаптары талданады. Алынған жауаптар әлеуметтік (оң) және дұшпандық (теріс) категорияларға бөлінеді. Мысалы, "Қозы" ертегісіндегі келісемін "деген жауап" бөлісуге дайын "просоциалдық" санатына жатады, ал "көңілі қалады және тамақ ішпейді" деген жауап "қызғаныш" санатына жатады. Сондай-ақ, оң және теріс нәтижелерді елемеуге болмайтынын және екеуін де баланың дамуын тікелей бақылау процесінде, сондай-ақ басқа сынақтарда көрсеткіш ретінде пайдалану керектігін есте ұстаған жөн. Балалар ертегілерді тыңдайды, қайталайды немесе ойлап табады, өз сезімдерін, оның ішінде жағымсыз сезімдерін шын жүректен білдіреді. Баланың дауыс ырғағына, оның қаншалықты тез (баяу) әрекет ететініне назар аудару керек, оның асығыс қалай әрекет ететінін, мінез-құлқын, дене реакцияларын, мимикасы мен ишарасын байқау керек.

Осылайша, "ертегілер" әдісі бауырлар арасындағы бәсекелестіктің болуын (болмауын) анықтауға көмектеседі. Бұл әдіс, былайша айтқанда, бауырластарға үстірт қарау сияқты. Ол дәл диагноз қою үшін қолданылмайды және диагностикалық құралдардың бір бөлігін құрайды. Бұл әдістің нәтижелерін "отбасылық сурет" тестінің нәтижелерімен, балалардың бақылауларымен және ата-аналармен сұхбаттасу нәтижелерімен салыстыру пайдалы. Диагностикалық мақсатта сурет салу әдістерінің ішінде "отбасылық кескіндеме" әдісі жиі қолданылады. Ол отбасындағы қарым-қатынастарды бағалау үшін

дизайн әдістерінің тұтас тобын біріктіреді. Бұл әдістің өзі сызбаларды талдауға және түсіндіруге негізделген.

"Отбасылық сурет" сынағы

Мақсаты: отбасындағы қарым-қатынастың ерекшеліктерін, баланың отбасы мүшелеріне қатынасын, олардың қабылдауын және оның отбасындағы рөлін анықтау. Ата-аналар жан-жақты оң баға беретін отбасылық жағдайды бала мүлде басқаша қабылдауы мүмкін. Оның қоршаған әлемді, отбасын, ата-анасын, өзін қалай көретінін біле отырып, сіз баланың көптеген мәселелерінің себептерін түсініп, оларды шешуге тиімді түрде көмектесе аласыз.

Нұсқаулық. Баладан "отбасыңыздың суретін салыңызшы" деп сұрайды. Ешқандай нұсқаулар мен түсініктемелер берілмеуі керек. Балада туындайтын сұрақтар, Мысалы: "Кімге сурет салу керек және нені салу керек?", "Мен бәрін салуым керек пе?", "Мен атамның суретін салуым керек пе?" және тағы басқалардан аулақ болу керек, мысалы: "өзіңіз қалағандай сурет салыңыз".

Қолдану технологиясы. Балаға қарапайым қарындаш пен орташа жұмсақтықтағы А4 форматындағы қағаз беріледі. Кез келген қосымша құралдарды пайдалану алынып тасталады. Бала сурет салып жатқанда, оған назар аудармай, келесі тармақтарға назар аудару керек:

Кеңістікті толтыру тәртібі.

Кейіпкерлердің пайда болу реті.

Жұмыстың басталу және аяқталу уақыты.

Сызбаның белгілі бір белгісін немесе элементтерін сипаттаудағы қиындықтардың пайда болуы.

Жеке кейіпкерлерді орындауға кететін уақыт.

Суреттегі осы немесе басқа белгінің бейнесі кезіндегі баланың эмоционалды көңіл-күйі.

Суреттің соңында оқырманнан суреттегі барлық кейіпкерлердің атын атауды сұрау керек.

Сурет аяқталғаннан кейін оқытудың екінші кезеңі басталады – бұл әңгіме. Әңгіме жеңіл, жайбарақат, балада қарсылық пен иеліктен айырылуды сезінбестен жүргізілуі керек.

Мұнда қойылған сұрақтар:

Суретте кімнің отбасы көрсетілген-баланың отбасы, оның досы немесе бейтаныс адам?

Бұл отбасы қай жерде орналасқан және оның мүшелері қазір немен айналысады?

Бала әр кейіпкерді қалай суреттейді, олардың әрқайсысы отбасында қандай рөл атқарады?

Отбасындағы ең жақсы кім және неге?

Кім ең бақытты және неге?

Ең қайғылы кім және неге?

Бала кімді жақсы көреді және неге?

Бұл отбасы балаларды жаман қылығы үшін қалай жазалайды?

Олар серуендеуге шыққанда үйде кім жалғыз қалады?

Тест нәтижелерін түсіндіру

Алынған сурет, әдетте, баланың отбасы мүшелеріне деген көзқарасын, оларды қалай көретінін және отбасы конфигурациясында әр адам үшін қандай рөл атқаратынын көрсетеді.

1. Жалпы жағдайды бағалау. Суретте біз нені көреміз: шынында да, мүшелері бірге бейнеленген, жақын немесе қандай да бір ортақ кәсіппен айналысатын отбасы немесе бір-бірімен ешқандай байланысы жоқ бірнеше жеке адамдар? Отбасылық жағдайдың бір немесе басқа бейнесі отбасындағы нақты жағдаймен байланысты немесе оған қайшы келуі мүмкін екенін есте ұстаған жөн. Алайда, егер отбасы мүшелері бір-бірімен қол ұстасып бейнеленген болса, онда бұл отбасындағы нақты жағдайға сәйкес келуі немесе қалаған нәрсеге қарама-қайшы болуы мүмкін. Егер екі адам бір-біріне жақын бейнеленген болса, онда бұл баланың қарым-қатынасты қалай қабылдайтынын

көрсетеді, бірақ бұл шындыққа сәйкес келмейді. Егер адам басқалардан алыс болса, бұл баланың өмірде қабылдайтын және оны ажырататын "қашықтығын" көрсетуі мүмкін. Отбасы мүшелерінің бірін екіншісінен жоғары қою арқылы бала оған ерекше мәртебе береді. Бұл белгі, баланың пікірінше, отбасында ең үлкен күшке ие болады, дегенмен ол оны басқалардың өлшеміне қатысты ең кішкентай деп бояған. Қалғандарының астында бала отбасында ықпалы аз адамды орналастыруға тырысады. Егер бала ағасын бәрінен жоғары қойса, оның ойынша, ол басқаларды басқарады.

2. Ең тартымды тұлғаларды анықтау. Оны келесі белгілер арқылы анықтауға болады: ол алдымен сипатталып, алдыңғы қатарға қойылады; ол басқа адамдарға қарағанда биік және үлкенірек; көбірек сүйіспеншілікпен және қамқорлықпен сызылған; қалғандары осы адамның айналасына жиналып, оның бағытына бұрылып, оған қарайды. Бала отбасы мүшелерінің бірін қандай да бір арнайы киіммен бейнелеп, оған егжей-тегжейлі мәлімет беріп, сол сияқты өзінің жеке басын сипаттап, осылайша өзін осы адам ретінде көрсете отырып, ажырата алады. Отбасының бір немесе басқа мүшесінің мөлшері бұл адамның бала үшін маңыздылығын көрсетеді. Мысалы, егер әже әкесі мен шешесінен үлкенірек өлшемде тартылса, қазіргі уақытта олардың ата-аналарымен қарым-қатынасы бала үшін екінші дәрежелі болып саналуы мүмкін. Керісінше, сызбадағы ең аз мәнді фигура ең кіші болып бейнеленгенде, ол соңында сызылып, қалғандарынан бөлек орналастырылады. Мұндай адам баланы талапшыл ете алады. Белгілі бір фигураны бейнелеу кезінде қаламды мықтап ұстау балаға осы адаммен байланысты алаңдаушылық сезімін тудырады және керісінше әлсіз, жіңішке сызықты пайдаланып сипаттай алады. Осы немесе басқа ата-ананың артықшылығы баланың қай ата-анаға

жақын екендігінде, ата-анасының суреттерінде қандай мимика оқылатындығында көрінеді. Отбасы мүшелерінің арасындағы қашықтық баланың қалауын көрсететін негізгі факторлардың бірі болып табылады. Суреттегі қашықтықтар психологиялық қашықтықтың көрінісі болып табылады. Осылайша, суретте ең жақын адамдар баланың фигурасына жақынырақ бейнеленген. Бұл басқа тұлғаларға да қатысты: баланың суретте бір-бірінің қасына қоятын нәрсесі, оның пікірінше, оның өмірінде де жақын.

3. Баланың өзі туралы

Егер бала суретте өз фигурасына көбірек мән берсе, мұқият сурет салса, барлық бөлшектерді салса, оларды көздің жауын алатыннан гөрі айқынырақ бейнелесе, ал қалған фигуралар жай ғана фон болса, оның тұлғасының маңыздылығы осылай көрінеді. осылайша. Ол өзін отбасылық өмірдегі басты кейіпкер, ең маңызды және бірегей деп санайды. Осыған ұқсас сезім ата-ананың балаға деген көзқарасы негізінде туындайды. Ата-аналар баланың бойында қолжеткізе алмайтын барлық нәрсені бейнелеуге, оған айырылғанның бәрін беруге тырысады, ата-аналар оның тілектері мен мүдделерінің басымдылығын, олардың екінші рольдерін мойындайды. Ата-анасы зардап шеккен баланың бейнесінде ол өзін кішкентай, осал адам ретінде көрсете алады, дәрменсіздік сезімін және күтімге деген сұранысты білдіреді. Бұл жағдай баланың отбасында оны қоршап тұрған қорғаншылықтың тұрақты және шамадан тыс атмосферасына үйренуіне байланысты болуы мүмкін (көбінесе бұл бір балалы отбасыларда байқалады), сондықтан ол өзін әлсіз сезінеді, тіпті оны қорлауы мүмкін, айналасындағыларды манипуляциялау. Бала өзін ата-анасына жақындату арқылы отбасының қалған мүшелерін танымауы мүмкін. Осылайша, ол басқа балалар арасында өзінің ерекше орнын ерекше атап өтеді. Егер бала өзін әкесінің қасына тартып, сонымен бірге өзінің

жеке басының өлшемін асыра көрсетсе, бұл, ең алдымен, күшті бәсекелестік сезімін және баланың отбасында әкесі сияқты күшті және беделді орынды иеленуге деген ұмтылысын көрсетеді.

4. Қосымша таңбалар

Отбасын салу кезінде бала отбасына қатысы жоқ адамдарды немесе жануарларды қоса алады. Мұндай мінез-құлық олқылықтарды толтыру, жақын, жылы қарым-қатынастың жоқтығын өтеу, эмоционалдық байланыстардың жоқтығын өтеу және т.б. әрекет ретінде түсіндіріледі. Мысалы, отбасындағы жалғыз бала болып табылатын ұл бала өзінің суретіне туыстарын немесе бауырларын, ең алыс туыстарын қоса алады. Сондай – ақ, әртүрлі жануарлардың қосылуы-мысықтар, иттер және т.б. - басқа балалармен тығыз байланыстың жоқтығын, сондай-ақ ойындарда тең қарым-қатынас жасауға болатын тұрақты серігінің болу қажеттілігін көрсетеді. Суретте сонымен қатар баланың қанағаттандырылмаған қажеттіліктерінің символы болып саналатын көркем рәміздер болуы мүмкін. Шынайы өмірде олардың қанағаттанушылығын алмай, бала бұл қажеттіліктерді өз қиялында, қиялдағы қарым-қатынаста қанағаттандырады. Бұл жағдайда баладан осы белгі туралы көбірек айтып беруін сұрау керек. Оның жауаптарынан шындықта жетіспейтін нәрсені табуға болады.

5. Ата-аналық жұп

Әдетте, ата-аналар бірге көрсетіледі, әкесі сол жақта ұзынырақ және үлкенірек, ал анасы оң жақта төменірек, маңыздылығы бойынша басқа адамдар ілеседі. Сурет әрқашан шындықты көрсете бермейтінін есте ұстаған жөн, кейде ол тек армандаған нәрсені ғана көрсете алады. Ата-анасының бірі тәрбиелеген бала екеуін де сипаттай алады және осылайша олардың одағын қалпына келтіруге ниет білдіре алады. Егер бала өзімен бірге тұратын ата-анасының біріне тартылса, бұл оның бала азды-көпті

бейімделген нақты өмірлік жағдайды қабылдайтынын білдіреді. Суретте ата-аналардың бірі ерекше жағдайда болуы мүмкін. Егер баламен бір жыныстағы ата-ананың бейнесі басқалардан алшақ бейнеленсе, мұны баланың қарама-қарсы жыныстағы ата-анасымен бірге болуға деген ұмтылысы деп түсіндіруге болады. Қарама-қарсы жыныстағы баланың және ата-ананың бейнесін бір-бірінен алып тастауды қарама-қарсы жыныстағы ата-анамен қарым-қатынастың табиғи тәртібінің шамалы бұзылуы деп санауға болады. Егер суретте ата-аналар бір-бірімен байланыста болса, мысалы, қол ұстасып тұрса, онда өмірде олардың арасында тығыз психологиялық байланыс бар. Егер суретте ешқандай байланыс болмаса, онда ол шындықта да жоқ шығар, кейде бала нақты жағдайды елемейді және әдеттен тыс үлкен көлемдегі ата-аналардың бірін бейнелейді, көбінесе ананың жеке басына сілтеме жасайды.. Бұл оның көз алдында бұл ата-ананың тәуелсіз және бастаманың кез келген көрінісін басатын ретінде қабылданатынын көрсетеді. Егер ата-аналардың бірі баланы үстемшіл, тым дұшпандық, қорқытатын тұлға ретінде бейнелесе, ол өз адамына олардың басқа отбасы мүшелерінің өлшемдеріне қатысты нақты өлшемдерін ескермей, үлкен өлшем беруге бейім болады.. Мұндай адамды өз ұстанымымен империялық, диктаторлық қатынасты көрсете отырып, үлкен қолмен бейнелеуге болады. Керісінше, бала байсалды емес, менсінбейтін, менсінбейтін ата-ана ретінде бейнеленген, өлшемі кішкентай, қолдары кішкентай немесе мүлде қолы жоқ.

6. Сәйкестендіру

Отбасын құру кезінде сәйкестендіру сияқты индикативті фактор да бар. Бала өз бейнесіндегі бір немесе басқа белгі арқылы өзін оңай тани алады. Ол өзін әкесімен, анасымен, ағасымен (бір ата-ананың ұрпағы) сипаттай алады. Бір жынысты ата-анамен сәйкестендіру қалыпты жағдайға сәйкес келеді. Бұл қарама-қарсы жыныстағы

ата-анамен артықшылықты қарым-қатынаста болуға деген ұмтылысты көрсетеді. Жынысына қарамастан, үлкен ағасымен сәйкестендіру де қалыпты жағдай, әсіресе жас айырмашылығы айтарлықтай болса. Кейде бала отбасының құрамына кірмейтін қосымша белгілерді анықтай алады. Сәйкестіктің өзі дегеніміз не? Баланың өзін-өзі анықтайтын тұлғасы ең тартымды, толық деп сипатталады; одан көбірек уақыт алу. Сонымен қатар, әңгіме нәтижесінде бұл туралы көп ақпарат беріледі. Ең маңыздысына сүйену керек әңгімеде көбінесе мүлдем қарама-қарсы нәрселер ашылады. Анықталғандай, бала суретте анық емес контуры бар, басқалардан алыс орналасқан және т.б. ең анық емес белгімен сәйкестендіре алады екен. Бұл жағдай баланың отбасымен және өзімен қарым-қатынасында үлкен қиындықтар мен шиеленістерді бастан кешіретінін көрсетеді.

7. Отбасы мүшесін сипаттаудан бас тарту

Егер бала өзін отбасының басқа мүшелерінен алшақтатса, онда ол жалғыздық пен оқшаулану сезімін сезінуі мүмкін. Егер бала суретте мүлде болмаса, онда бірдеңе туралы айту мүмкін болмайды. Қоғамнан айырылу немесе айырылу, иеліктен айырылу сезімдері сияқты тәжірибелер де баланың өзін отбасының суретінен шығаруына себеп болады. Мұндай мысалдарды асырап алынған балалар жасаған отбасылық суреттерден жиі көруге болады. Ата-ананың наразылығы, шамадан тыс сыни көзқарасы, бауырларымен немесе әпкелерімен жағымсыз көзқараспен салыстыру өзін-өзі бағаламай бастайды және баланың жетістікке жетуге деген ынтасының басылуына әкеледі. The жарық пішіні ол бала соңғы рет сурет салғанда көрінеді. Балалар Суреттеріндегі жиі кездесетін құбылыс-кішкентай "ағасын" салудан бас тарту. "Мен ағамның суретін салуды ұмытып кеттім "немесе" ініме орын болмады " деген сияқты түсіндірмелерді алаңдатпау керек. Отбасының суретінде кездейсоқ ештеңе болмайды.

Әр нәрсенің өз мәні бар, баланың өзіне жақын адамдарға қатысты белгілі бір сезімдері мен тәжірибелерін білдіреді.

Үлкен баланың кіші баланы қызғануы жиі кездеседі, өйткені кіші бала ата-анасының сүйіспеншілігімен назарын көбірек аударады. Іс жүзінде ол қанағаттанбаушылық пен агрессия сезімдерінің көрінісін шектейтіндіктен, бұл сезімдер отбасының бейнесіне жол табады. Кішкентай әпкесі оны суреттен түсіре алмайды. Оның бар екенін жоққа шығару арқылы бала бар проблеманы жояды. Тағы бір жағдай орын алуы мүмкін: бала суретте інісін бейнелей алады, сонымен бірге өзін отбасынан шығарып тастай алады, осылайша өзін ата-анасының назары мен сүйіспеншілігіне бөленетін қарсыласымен бейнелейді. Суретте ересектердің болмауы баланың бұл адамға деген теріс көзқарасын, онымен ешқандай эмоционалды байланыстың жоқтығын көрсетуі мүмкін.

- зерттеу нәтижелерін жарияламау, жауаптарын құпия ұстау қажет (олар оқушылар мен ата-аналарға зиян келтірмей, жақсылыққа қызмет етуі керек);

- диагностикалық зерттеулердің мәліметтері мұқият талданады, себебі олар мұғалімге одан әрі жұмыс істеу үшін қызмет етеді.

Сондай-ақ, бастауыш сынып оқушыларын оқытудың өзі мақсат емес, білім беру сапасын (жұмысын) жақсарту құралы екенін атап өткен жөн. Диагностикалық материалдар студенттермен әр түрлі оқу іс-әрекеттерін жоспарлау мен өткізудің бастапқы нүктесі болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. J.B.Jansaitova, I.U.Tadjibaev Boshlang'ich sinf o'quvchilarining pedagogik diagnostikasi, Chirchiq, 2023, 100 bet

2. Ануфриев А. Ф. Болаларни ўқитишдаги қийинчиликларни қандай энгиш мумкин. Психодиагностик жадваллар. Психодиагностика усуллари. Тузатиш машқлари / А. Ф. Ануфриев, С. Н. Кострома. - Москва: Ос-89, 1997. - 224 п.

3. Бесова, М. А. Ёш мактаб ўқувчиларини тарбиялаш ва тарбиялаш назарияси, методологияси, технологияси / М. А. Бесова, Т. А. Старовоитова. - Минск: Жаскон, 2005. - 140 с.

4. Божович, Л. И. Болалар ёшида шахс ва унинг шаклланиши / Л. И. Божович. - Санкт-Петербург. : Питер, 2008. - 400 б. – (“Психология маҳорати” серияси).

5. Божович, А. И. Шахс ривожланишининг ижтимоий-психологик диагностикаси ва кичик гуруҳлар / А. И. Божович, И. К. Маркова // Вашпсихолог.ру [Электрон ресурс]. - 2002. - Кириш режими: [хттп://тестотека.народ.ру/лмс/1/17.хтмл](http://тестотека.народ.ру/лмс/1/17.хтмл). - Сана кириш: 07.11.2016

6. Венгер, Л. А. Фарзандингиз мактабга тайёрами? / Л. А. Венгер, А. Л. Венгер, Т. Д. Мартыновская. - Москва: Знание, 1994. - 192 б.

7. Вергелес, Г. И. Ёш мактаб ўқувчиси: Унга ўрганишга ёрдам беринг: ўқитувчилар ва ота-оналар учун китоб / Г. И. Вергелес, Л. А. Матвеева, А. И. Раев. - Санкт-Петербург. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена; Союз, 2000. - 160 б.

8. Дерманова, И. Б. Ҳиссий ва ахлоқий ривожланиш диагностикаси / И. Б. Дерманова. - Санкт-Петербург. : Реч, 2002. - 113 б.

9. Истратова, О. Н. Бошланғич мактаб психологияси бўйича қўлланма / О. Н. Истратова, Т. В. Эхасоусто. - Ростов н/д: Феникс, 2006. - 4-нашр. - 442 с.

10. Королева, З. "Гаплашувчи" расм: 100 график тест /

3. Қиролича. - Екатеринбург: У-Фабрика, 2006. - 302 п. ("Ўз-ўзини билиш амалиёти" серияси).

11. Марсинковская, Т. Д. Болалар амалий психологияси: дарслик / Т. Д. Марсинковская. - Москва: Гардарика, 2000. - 255 б.

12. "Фиқурларни чизиш" методикаси О. М. Дяченко [Электрон ресурс]. - 2015. - Кириш режими: [хтп://www.psёффиссе/ру/3-0-практикум-00148.хтм](http://www.psёффиссе/ру/3-0-практикум-00148.хтм). - Кириш санаси: 15.10.2016 й.

13. Мактаб ўқувчиларини тарбиялаш методикаси / муаллиф.-дўст. Э. Н. Артёменок, А. Р. Борисевич, В. Н. Пунчик. - Минск: Красико-Принт, 2008. - 128 б.

14. Немов, Р. С. Психология: олий ўқув юртлари талабалари учун дарслик таълим муассасалари: 3 та китобда. - 4-тадқиқот. - Москва: Хуманит. қидирмоқ владос маркази. - Кн. 3: Психодиагностика. Илмий психологик тадқиқотларга кириш психологик статистика элементлари билан. - 640 с.

15. Поддубская, Г. С. Бошланғич синфларда ўқув-тарбиявий ишлар: педагогик таҳхис: метод. кўрсатмалар / Г. С. Поддубская. - Могилев: Москва давлат университети номидаги А. А. Кулешова, 2010. - 52 б.

16. Решетникова, И. В. Стандартлаштирилган диагностика усуллари / И. В. Решетникова [Электрон ресурс]. - 2016. - Кириш режими: [хтпс://инфоурок.ру/стандартизированние-диагностические-методика-адаптированние-для-работис-детми-имеюсчими-нарушения-зрения-1024116.хтмл](http://инфоурок.ру/стандартизированние-диагностические-методика-адаптированние-для-работис-детми-имеюсчими-нарушения-зрения-1024116.хтмл). - Кириш санаси: 15.10.2016 й. А. Аномидаги Москва давлат университетининг электрон архив кутубхонаси. Кулешова

17. Федорова, И. А. Кичик мактаб ўқувчиларининг когнитив қизиқишлари ва фанга йуналтирилганлигини услубий таърифлар ва баҳолаш / И. А. Федорова // Услубий ишланма [Электрон ресурс]. - 2012. - Кириш режими: [хтп://нспортал.ру/началная-школа/психология/2012/11/20/](http://нспортал.ру/началная-школа/психология/2012/11/20/)

определение-познавательныйкхитересов-мкадшикх-школьников. - Кириш санаси: 20.10.2016 й.

18. Шилова, М. И. Мактаб ўқувчиларининг таълим натижаларини мониторинг қилиш назарияси ва технологияси // Синф раҳбари, 2000. - Но 6. - С. 7-15.

19. Шчуркова, Н. Э. Синф йуриқномаси: ўйин усуллари / Н. Э. Шчуркова. - Москва: Россия педагогика жамияти, 2004. - 224 п.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе	3
I тарау. БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ДИАГНОСТИКАЛАУДА СУРЕТ САЛУ ЖӘНЕ ОЙЫН ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ.....	7
Үйрену әдістері	10
"Итке жәрдем бер" сызба-тесті	11
"Эльф үшін үй" тест-сурет	13
"Баяндау суреттері" әдісі	15
Түс (рең) қатынастарын тексеру тесті (ТҚТТ)	15
"Суреттерді соңына дейін сызу" әдісі (О.Дьяченко әдісі)	17
"Бір нәрсені сызу" әдісі (қиялды дамыту)	20
"Туған күн" әдісі (М.Панфилова методологиясы)	21
"Түсті белгілеу" методикасы	24
II тарау. СЫНЫПТАҒЫ ТОПТЫҚ ДИАГНОСТИКА ЖӘНЕ ҰЖЫМДАҒЫ ТҰЛҒААРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР	26
Диагностикалық әдістердің сипаттамасы	30
"Не маңыздырақ?" әдістемесі	34
"Жеке кеңістік" аналитикалық әдістемесі	37
"Кеме капитаны" әдістемесі	38
"Қолғап" диагностикалық әдісі	40
"Мен тұратын үй" әдістемесі	41
"Екі үй" социометриясы	42
"Жасырын" әдістемесі	44
III тарау. БАЛАЛАРДЫҢ МЕКТЕПТЕГІ БІЛІМ АЛУҒА ДАЙЫНДЫҒЫНЫҢ ДИАГНОСТИКАСЫ	46
А. И. Барканның "Мектеп суреті" проективті методологиясы	47
1-сыныптың басында оқушылардың мотивациясын оқыту (М. Р. Гинцбург әдістемесі)	49
"Сөздік тесті" әдістемесі	52
"Топ" әдістемесі (Венгр бойынша)	53
"Әліпбиді қысқарту" әдісі (Г. А. Зукерман)	55
"Құпия хат" әдісі	58
"Сәйкес келмейтін" немесе "4-алып тастау" методологиясы	59
"Сыңарын тап" методологиясы	62
Диагностикалық талдаулардың сипаттамасы. "Гүл-жеті түсті жапырақша" әдісі	64

"Баспалдақты" әдісі	70
Бірізді сурет сынағы (6-10 жас аралығындағы балалар үшін)	74
"Артығын шығару" тесті (6-10 жас аралығындағы балалар үшін)	80
IV тарау. ДИАГНОСТИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ОҚУЛЫҚ КІШІ ЖАСТАҒЫ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ	84
"Баспалдақтар" методологиясы	86
"Білімдерді меңгеруге бағытталған" методологиясы	93
"Орталыққа назар аудару" методологиясы	95
Бірінші сынып оқушыларының оқу мотивациясын зерттеу әдістемесі 1-сыныптағы оқыту нәтижелері бойынша	96
"Апталық кестені түзу" әдістемесі	99
"Гүл жапырақшалары" техникасы	100
"Простав төсбелгісі" методологиясы	101
"Найдидің фигурасы" методологиясы (Л. И. Аршавина)	103
"Маңызды белгілерді ажырату" методологиясы	104
"Сынақ және зейін" методологиясы	107
«Сөздерді оқу схемасы» әдістемесі Н. В. Нечаевой	108
Қонақүй диагностикасы. Бастауыш мектеп үшін	110
"Өмірлік тәжірибе туралы ойлау" тесті	115
"Мен кім?" әдісі	120
"Моральдық мотивацияны диагностикалау" әдістемесі	122
"Не жақсы және не жаман" әдісі	123
"Мектеп оқушысының мінез-құлқы бағыты" әдістемесі	126
"Міне, мен қандай!" әдістемесі	128
"Оқушылар білімі" (1-4 сыныптар). Н. П. Карам әдістемесі	130
"Ертегілер" әдістемесі	132
"Отбасылық сурет" сынағы	143
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	151

Ж.Б.Жансаитова

КИШИ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИАГНОСТИКАСЫ

Muharrir: X. Tahirov
Texnik muharrir: S. Meliquziyeva
Musahhih: M. Yunusova
Sahifalovchi: A. Isxoqov

Nashr. lits № 2244. 25.08.2020 y.
Bosishga ruxsat etildi 05.06.2024 y.
Bichimi 60x84 1/16. Ofset qog‘ozi. “Cambria”
garniturası. Hisob-nashr tabog‘i. 9,75.
Adadi 100 dona. Buyurtma № 2265223.

«Sarbon LLS» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

+998 (94) 673-66-56

ISBN 978-9910-9398-5-3

9 789910 939853